

Om Danmarks Deeltagelse

i Forhandlingerne om en væbnet Neutralitet
fra 1778—1780.

Af

E. Holm.

Hvilken Rolle Danmark har spillet i Forhandlingerne om det væbnede Neutralitetsforbund, der dannedes i Aaret 1780, har hidtil næppe været tilstrækkelig klart. Efterat det længe herhjemme havde været almindeligt at betragte Andreas Peter Bernstorff som den, der ikke blot havde været ivrig for at lade Danmark tiltræde dette Forbund, men ogsaa havde givet Ideen til dets Dannelse¹⁾, blev der med Rette af Schiern²⁾ og Ørsted³⁾ gjort opmærksom paa, hvorledes de paalidelige Fremstillinger, som udenlandske Forfattere havde givet af disse Begivenheder, vidnede om en heelt anden Opfattelse, hvorledes de lode Bernstorff være en Modstander af Neutralitetsforbundet og gjøre, hvad han kunde, for at hindre dets Dannelse. Der var imellem disse

¹⁾ Hovedkilden for denne Opfattelse har været Eggers: *Denkwürdigkeiten aus dem Leben des Grafen Andreas Petrus von Bernstorff*.

²⁾ *Historiske Studier I*, Afhandlingen „Om den bevæbnede Neutralitet.“

³⁾ Af mit *Livs og min Tids Historie III*, 98 ff.

Forfattere navnlig to, hvis Ord maatte have Vægt, nemlig Goertz ¹⁾ og Harris ²⁾, hvoraf den første var preussisk, den anden engelsk Minister i Petersborg i Aaret 1780. Senere er der i 1863 kommet et paa Aktstykker i det svenske Rigsarchiv bygget Bidrag til dette Forbunds Historie, som giver vigtige Oplysninger om Sveriges Deeltagelse i det, nemlig C. A. Zachrissons Afhandling «Sveriges underhandlingar om beväpnad neutralitet åren 1778—80». Hvad der her er fremkommet, taler ogsaa for, at Bernstorff har været en Modstander af Forbundet. Imidlertid er der dog endnu meget Uklart med Hensyn til Danmarks politiske Stilling i disse Aar. Navnlig trænger det til at oplyses, hvilket Forhold der var imellem det hidtil utrykte og ubekjendte Bernstorffske Forslag til Rusland fra Efteraaret 1778 og det russiske af 1780; fremdeles hvori Bernstorffs af Goertz og Harris saa stærkt fremhævede Forkjærlighed for England bestod, og paa hvilke Maader han viste Uvillie imod Forbundet. Ogsaa vækker hans Afskedigelse den 13de Novbr. 1780 stærkt Lysten til nærmere at undersøge hans Stilling i dette Aar til Rusland. Nærværende Afhandlings Forfatter har derfor i Udenrigsministeriets Archiv søgt at gennemgaae de Aktstykker, der kunde give de nødvendige Oplysninger, og paa Grund af den overordentlige Velvillie, der er bleven viist mig, har jeg været saa heldig at kunne samle det Stof, hvorpaa følgende Fremstilling er bygget.

¹⁾ Mémoire ou précis historique sur la neutralité armée, Basel 1801.

²⁾ Diaries and correspondence of James Harris, first earl of Malmesbury vol. 1, London 1845.

I. Den vanskelige Stilling, de neutrale Staters Skibsfart havde havt under de store Søkrige i 17de og 18de Aarhundrede, viste sig ogsaa stærkt under den nordamerikanske Frihedskrig. Allerede inden Frankrig havde begyndt at tage Deel i denne, meente Danmark at have Grund til at beklage sig over engelske Kaperes vilkaarlige Opbringelse af dansk-norske Skibe. Men for Danmark saavel som for de andre neutrale søfarende Stater blev Stillingen særlig vanskelig, efterat Frankrig i Aaret 1778 havde stillet sig paa de nordamerikanske Fristaters Side. Krigen blev nu ført i alle Have, og baade amerikanske, indiske og europæiske Farvande maatte blive en Tumleplads for de krigførende Magters Kapere. Frankrig udstedte den 26de Juli 1778 et Reglement med Hensyn til den neutrale Skibsfart, som Danmark i det Hele var tilfreds med. Selv om det ogsaa, som man har paastaet ¹⁾, ikke var saa gunstigt, som Frankrigs tidligere Traktat med Danmark havde ladet haabe, at det vilde blive, beklagede den danske Regering sig dog ikke over Frankrig i denne Henseende ²⁾. England derimod vakte stort Misnøie. Masser af Handelsskibe, især tilhørende Holland, Sverige og Danmark-Norge, bleve i Sommeren 1778 under et eller andet Paaskud opbragte af engelske Kapere og maatte blive liggende i engelske Havne, indtil vedkommende Domstole havde fældet Dom over, hvad Skjæbne de eller deres Ladninger skulde have. De neutrale Stater vare dobbelt uheldig stillede, fordi Krigen imellem England og Frankrig var begyndt uden Krigserklæring, og uden at der

¹⁾ Hennings: Abhandlung über die Neutralität i hans Sammlung von Staatschriften etc. I S. 30 ff. Altona 1784—85.

²⁾ See Bernstorffs Yttringer om Frankrigs Holdning i Depecherne til Dreyer af 5te Septbr. og 21de Novbr. 1778, samt i Konventionsforslaget til Rusland af 28de Septbr. 1778 S. 20.

altsaa i rette Tid havde kunnet udstedes de nødvendige Bekjendtgjørelser til de Handlende om at tage Hensyn til den udbrudte Krig. Som en Følge heraf gjorde baade Danmark, Sverige og Holland Indsigelse imod Opbringelsen af deres Handelsskibe, forsaavidt Englands Krig med Frankrig havde fremkaldt den. Men ogsaa andre Spørgsmaal maatte komme frem, de samme, som vare blevne reiste under alle Søkrige i den nyere Tid, Spørgsmaalet f. Ex., om hvorvidt fjendtligt Gods paa neutrale Skibe skulde betragtes som ukrænkeligt eller ikke, hvad der skulde bestemmes som Kontrebande, eller naar en Havn kunde opfattes som blokeret. Om disse Punkter førtes der for Danmarks Vedkommende en levende Ordvexel imellem den daværende danske Ministerresident i London, Dreyer, og den engelske Minister, under hvem disse Sager hørte, nemlig Lord Suffolk. Danmark havde vistnok en Handelstraktat med England fra Aar 1670, der maatte betragtes som Rettesnor; men vigtige Paragrafer i denne opfattedes paa meget forskjellig Maade af England og Danmark. Uagtet denne Meningsforskjel var Lord Suffolk, hvem Dreyer i det Hele skildrer som en baade talentfuld, besindig og elskværdig Mand, dog villig til at indrømme, at de engelske Kapere gjorde sig skyldige i mange Overgreb, og at de neutrale Staters Handel var bleven særlig ugunstig stillet ved den Maade, hvorpaa Krigen imellem Frankrig og England var begyndt. Der blev derfor den 19de Oktober overrakt Danmarks, Sveriges og Preussens Gesandter i London en Erklæring fra den engelske Regering¹⁾, hvorved denne indrømmede, dels

¹⁾ Trykt i Zachrissons ovenfornævnte Afhandling som Bilag 4. Den er vedlagt ved Dreyers Depeche af 20de Oktober. Den Erklæring,

at ville løsgive saadanne Skibe og Ladninger, der vare opbragte eller bleve opbragte inden den 10de November 1778, deels at ville give Erstatning for dem. Efter denne Termin skulde Krigen betragtes som almindelig bekjendt, og de Skibe, som da bleve opbragte, vilde faae deres Sag paadømt ved de engelske Domstole i Henhold til de Traktater, England havde indgaaet med de forskjellige Magter. Denne Erklæring blev imidlertid kun gunstig optaget, forsaavidt man var enig i at opfatte den 10de November som en passende Termin; men foreøvrigt var hverken Danmark eller Sverige tilfreds med Erklæringen, da de paastode ¹⁾, at, naar England selv maatte anerkjende Umuligheden for de neutrale Stater af i rette Tid at advare deres Handlende om, at der var udbrudt Krig imellem England og Frankrig, saa maatte konsequent alle paagjældende Skibe og Ladninger løsgives, selv om de vare ladede med Kontrebande eller fransk Eiendom; man kunde ikke være tjent med Englands Tilbud, at ville give Erstatning for Kontrebanden, som det konfiskerede, eller for Fragten af Ladninger, der vare fransk Eiendom, og som ligeledes bleve konfiskerede. Endelig var man lidet tilfreds med, at den engelske Regering ikke bestemt havde angivet, hvilke Principer der vilde blive fulgte ved Domstolene i Fremtiden, men var bleven staaende ved almindelige Udtalelser, om at der ved disse Retter vilde blive dømt „*selon l'équité des cas, le droit des gens et les stipulations des traités particuliers.*“

Dette Misnøie skaffede sig Luft igjennem Udtalelser baade af den danske og svenske Gesandt i London.

der blev overrakt Hollands Gesandt, var i flere Punkter forskjellig fra den anden; den findes ved Dreyers Depeche af 10de Novbr.

¹⁾ Jævnfor Zachrisson I. I. S. 5 og 6.

Man yttrede fremdeles sin Harme over, at de Handelsskibe, som vare opbragte inden den 10de November, ikke øieblikkelig bleve løsgivne, men at Domstolene undersøgte, hvorledes det hang sammen med deres Ladninger og deres Opbringelse ¹⁾, en Fremgangsmaade, der forevrigt var i god Sammenhæng med selve den engelske Erklæring. Denne bestemte nemlig, som allerede anført, at i visse Tilfælde vilde Ladningerne ikke blive løsgivne, men konderede imod Erstatning til de danske Eiermænd eller Rhedere, og det hed desuden her, at Erstatningen kun vilde blive givet „*pourvu que les maitres de ces navires neutres n'aient pas fait quelque prévarication ou malversation, ni délai de leur part.*“ Paa samme Tid fortsættes naturligviis Ordskiftet, om hvorledes Englands Traktater med de neutrale Magter skulde opfattes. Bernstorff meddeler Dreyer i en Depeche af 7de November, hvilke Grundsætninger han skal gjøre gjældende. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Kontrebande, var Danmark villigt til „*sans restrictions*“ at følge Bestemmelserne i Utrechterfreden 1713 og i Englands Traktater med Holland, særlig i den af 1674, men saaledes, at Danmark dog i Kraft af § 40 i den dansk-engelske Traktat af 1670 ²⁾ kom til at nyde godt af enhver mere fordeelig Bestemmelse, som England maatte indrømme Holland. Fremdeles var den danske Regering bestemt paa at hævde Sætningen: Frit Skib gjør fri Ladning; thi denne Sætning var overensstemmende med Naturretten ³⁾, selv England havde tidt anerkjendt den, f. Ex. i Traktaten med Holland af 1674 og i Utrechterfreden 1713, og hævdede den

¹⁾ See Bernstorffs Depeche til Dreyer af 21de Novbr. 1778.

²⁾ Om denne Paragraph see S. 9.

³⁾ Smnlign hans Udvikling heraf S. 45.

endnu stedse ligeoverfor Tyrkerne og Barbareskerne. Med Hensyn til Bestemmelsen af, hvad der skulde forstaaes ved en blokeret Havn, gjorde Danmark gjældende, at ingen Havn maatte ansees derfor, medmindre der var et tiltrækkeligt Antal Krigsskibe tilstede til at hindre Indseilingen. Visitationen af de neutrale Handelsskibe, mener Bernstorff endelig, maa under almindelige Forhold indskrænkes til en Undersøgelse af Skibspapirerne. Men hvad Dreyer under alle Omstændigheder nøie skal vaage over, er at England optræder paa ligelig Maade imod de forskjellige neutrale Magter; enhver Indrømmelse, som England vilde vise en enkelt af disse Magter fremfor de andre, „*seroit une brèche presque irréparable dans nos liaisons.*“

Flere af de Fordringer, som Bernstorff her opstillede, og hvoraf Dreyer allerede tidligere havde gjort nogle gjældende, vakte stor Modstand hos den engelske Regering. Saaledes for det Første Fordringen med Hensyn til Bestemmelsen af Begrebet Kontrebande. Englænderne vilde ikke nøies med at lade dette omfatte de enkelte Gjenstande, som vare opregnede i de ældre Traktater, men indbefattede derunder ogsaa de saakaldte „*munitions navales*,“ det vil sige Gjenstande, der brugtes til Krigsskibes Bygning og Eqvipering, som f. Ex. Skibstømmer, Hamp, Tjære og Beg; ja der var endog Grund til at antage, at de vilde betragte salt Kjød og tørrede Fisk som Kontrebande, fordi de brugtes som Fødemidler af Mandskabet paa Krigsskibene. Et dansk Skib, som tildeels var ladet med salt Kjød og Planker, var paa Reisen fra Aalborg til Bordeaux blevet opbragt af en engelsk Kaper¹⁾, og da Dreyer havde gjort Indsigelse imod, at slige Lad-

¹⁾ Dreyers Depeche af 8de Septbr.

ninger bleve behandlede som Kontrebande, havde han ikke kunnet faae noget tilfredsstillende Svar af Lord Suffolk ¹⁾. Utvivlsomt har Englands Overmod og Lyst til at udøve et despotisk Herredømme paa Havet bidraget til, at det forsøgte paa at udvide Begrebet Kontrebande udover, hvad man ved de tidligere Traktaters Afsluttelse havde tænkt paa; men under den amerikanske Frihedskrig havde det en særlig Grund, som Lord Suffolk ogsaa med Styrke gjorde gjældende under sine Samtaler med Dreyer. Det var nemlig i en meget farlig Stilling. Foruden den ødelæggende Krig med Amerikanerne var det blevet angrebet af Frankrig, og efter det nære Forhold, der siden den bourbonske Familietraktats Afsluttelse var imellem dette Land og Spanien, maatte det vente med det Første at see den spanske Flaade slutte sig til Frankrigs. Under saadanne Forhold var det ikke forunderligt, om Lord Suffolk erklærede, at England var nødt til at hindre, at Noget, der kunde tjene til den franske Flaades „*construction et armement*“, blev ført til de franske Havne ²⁾.

Det var desuden for Danmarks Vedkommende ikke heldigt, at der i den dansk-engelske Traktat af 1670 § 3 (ligesom i Traktaten af 1669), efterat først forskjellige Gjenstande vare nævnte, som de kontraherende Magter ikke maatte indføre til et Land, med hvem en af dem var i Krig, derpaa tilføies: „*et alia bello gerendo apta*.“ Hvad Betydning dette ubestemte Udtryk skulde have, kunde man stærkt tvistes om. Den danske Regering indsaae godt dette, og da den derfor meente kun ved Indrømmelser at kunne faae England til at give efter i det, der var den det Vigtigste, fik Dreyer

¹⁾ Dreyers Depeche af 30te Oktbr.

²⁾ Dreyers Depecher af 6te og 20de Novbr.

Fuldmagt til at erklære, at Danmark vilde indrømme Englænderne Ret til at betragte „*munitions navales*“ som Kontrebande, naar de til Gjengjæld vilde opgive deres Fordring paa at indbefatte vigtige dansk-norske Produkter som saltet Kjød og tørrede Fisk herunder ¹⁾.

Om muligt endnu større Vanskelighed havde Bernstorff og Dreyer at kjæmpe imod, naar de vilde have England til at anerkjende Sætningen: Frit Skib gjør fri Ladning. Danmark var nemlig ugunstig stillet, forsaavidt den dansk-engelske Traktat af 1670 havde slaaet det modsatte, ældre Princip fast, hvorefter fjendtligt Gods i neutrale Skibe blev betragtet som god Prise, medens til Gjengjæld neutralt Gods i fjendtlige Skibe ikke maatte konfiskeres. Man benægtede dette ingeniunde fra dansk Side; men man gjorde for det Første gjældende, at det vilde være ubilligt, om Englænderne i Kraft af deres Traktat med Hollænderne af 1674 vilde indrømme disse, der vare deres gamle og i Grunden eneste Handelsrivaler og dreve en omfattende Fragthandel, denne Sætning, men vilde nægte de Danske den; som vare deres gamle og naturlige Forbunds-fæller ²⁾. Og fremdeles meente man at kunne støtte sig til § 40 i den dansk-engelske Handelstraktat, hvori der stod, at hvis den ene af de kontraherende Magter indrømmede Hollænderne eller nogen anden Nation Betingelser, som vare gunstigere end de, der indeholdtes i denne Traktat, skulde disse Begunstigelser ogsaa indrømmes den anden af de kontraherende Magter ³⁾.

¹⁾ See Bernstorffs Forestilling til Kongen den 16de Juni 1780.

²⁾ Bernstorffs Depeche til Dreyer af 21de Novbr.; Dreyers Depeche af 6te Novbr.

³⁾ Bernstorffs Depeche til Dreyer af 21de Novbr.; Dreyers Depecher af 29de Septbr. og 20de Novbr.

Den engelske Regering holdt sig derimod nøie til Traktatens Ord i § 20 og benægtede Retten til at lade Ordene i § 40 gjælde ogsaa med Hensyn til Bestemmelser om, hvorledes det fjendtlige Gods i neutrale Skibe skulde behandles; den paastod, at denne Paragraph kun hentydede til §§ 8 og 13 om Begunstigelser med Hensyn til Told. Suffolk var høflig nok til at indrømme Dreyer det Ubillige i, at Danmark skulde være uheldigere stillet end Holland i saa Henseende; men han beklagede Umuligheden af at kunne indrømme det denne Ret i bestemt Strid mod den dansk-engelske Traktats Ord ¹⁾. Danmark kunde efter en saa bestemt Udtalelse kun have lidet Haab om at faae England til at behandle det paa samme Maade som Holland, og det var ikke heldigere, da det søgte at gjøre sin Fortolkning af § 40 gjældende ved den engelske Admiralitetsret; Dommen gik det imod ²⁾.

Saaledes havde Forhandlingerne i den nærmeste Tid efter den engelske Erklæring af 19de Oktober ikke givet Udsigt til, at man nogenlunde vilde komme til Enighed om Stridspunkterne. Dog havde Dreyer den 20de November kunnet melde Bernstorff, at Suffolk havde indrømmet ham, at salt Kjød og tørrede Fisk efter hans Overbeviisning ikke kunde betragtes som Kontrebande, og at de Skibe, der havde fjendtlig Eiendom ombord, ikke vilde blive konfiskerede. Disse to Punkter, siger Dreyer, vare ikke blevne indrømmede Danmark under den sidste Krig ³⁾, og han

¹⁾ Dreyers Depeche af 20de Novbr. Smlign hans Depecher af 29de Septbr. og 6te Novbr.

²⁾ Dreyers Depeche af 27de Novbr.

³⁾ I en Forestilling fra Bernstorff til Kongen den 16de Juni 1780 hedder det, at England i de sidste 80 Aar ikke havde villet respektere Danmarks Ret til at lade indføre Varer som de nysnævnte til krigførende Stater.

tvivler stærkt paa, at Suffolk kan drive dem igjennem imod de andre Ministre.

2. Samtidig med denne Forvikling havde den engelsk-franske Krig fremkaldt andre diplomatiske Forhandlinger for Danmarks Vedkommende. Trods Misnøiet over Englands Holdning i Skibsfartsspørgsmaalet, var det langtfra, at den danske Regering i dybere Forstand nærrede fjendtlige Følelser imod det. Vi ville siden faae at see, hvor stærkt Bernstorff ønskede, at Krigen i det Væsenlige maatte faae et heldigt Udfald for England; den danske Regering havde i det Hele langt mere Sympathi med det end med de Bourbonske Stater. Dette hang sammen med de politiske Forhold i Norden. Medens Frankrig i den største Deel af den saakaldte Frihedstid havde haft stor Indflydelse hos Magthaverne i Sverige, medens det var til Frankrig, at Gustav den 3die havde støttet sig, da han foretog den bekjendte Statsomvæltning i 1772, og medens der endnu stedse var et nært Forhold imellem ham og den franske Regering, havde Rivaliseringen imellem Frankrig og England bragt den sidste Stat til at slutte sig sammen med Rusland og Danmark under disse Magters Intriguer i Sverige. Den danske Regering meente derfor, under sin stadige Frygt for Sverige, at Venskabet med England udgjorde en vigtig Deel af dens politiske System ved Siden af den nøie Forbindelse med Rusland. Det var ikke en Tilfældighed, at baade Frederik den Femte og Christian den Syvende bleve gifte med engelske Prindsesser. Imidlertid havde Caroline Mathildes sørgelige Skjæbne fremkaldt et stærkt Brud imellem det engelske og det danske Kongehus, og efter den store Afhængighed, hvori det daværende engelske Ministerium stod til Georg den Tredie, bevirkede dette et mindre godt Forhold imellem de to Staters Regerin-

ger. England tilbagekaldte i 1773 sin Gesandt fra Kjøbenhavn og noiedes i den følgende Tid med at have en Udsending her af ringere Rang med Titel af Resident. Da venskabelige Forestillinger fra dansk Side ikke bleve besvarede, tilbagekaldte det danske Hof sin »envoyé« fra London, for ligeledes kun at have en Resident der ¹⁾. Ogsaa i 1778 meente de danske Diplomater, oftere at kunne spore Virkninger af Georg den Tredies personlige Had i den engelske Regerings Fremfærd imod de danske Handelsskibe; men desuagtet fandt der netop i dette Aar en Tilnærmelse Sted imellem de to Stater. England havde siden Slutningen af 1777 igjennem sin Gesandt i Petersborg, Harris, søgt at vinde Rusland for sig, og disse Forhandlinger fortsattes i det følgende Aar. Vel nærrede den engelske Regering ingen Tvivl om, at hvis det lykkedes den at knytte et Forbund med Rusland, vilde Danmark paa Grund af sit nære Forhold, for ikke at sige Afhængighedsforhold, til denne Magt, være nødt til at tage Deel i Forbundet; men den ansaae det dog for passende at vise Danmark i det Mindste en formel Imødekommen paa en Tid, da den rigtignok med Hensyn til den danske Skibsfart viste alt Andet end en reel Imødekommen. Den udnævnte derfor i Sommeren 1778 sin daværende Resident i Kjøbenhavn De Laval til »envoyé extraordinaire«, hvorved det diplomatiske Forhold til Danmark antog samme Form som før 1773. Dette gjorde et godt Indtryk paa den danske Regering. I Overceensstemmelse med sit politiske System, hilste den med Glæde, hvad der tydede paa, at der igjen kunde knyttes et godt Forhold til England. Denne Stat havde endog havt den Takt at lade De Lavals Udnæv-

¹⁾ See Bernstorffs Depeche af 30te Juni 1778 til den danske Gesandt i Petersborg, General Ahlefeldt.

nelse finde Sted uden at føie nogen Fordring dertil om et lignende Skridt fra Danmarks Side ¹⁾; men Opmærksomheden blev naturligviis snart gjengjældt, idet Dreyer i London blev udnævnt til »envoyé extraordinaire» ²⁾.

Imidlertid havde den danske Gesandt i Petersborg, General Ahlefeldt, mældt ³⁾, at ifølge Udtalelser af Harris til den russiske Udenrigsminister, Grev Panin, var den engelske Regering bange for Hannovers Skjæbne, nu da den var kommen i Krig med Frankrig og frygtede for en Forbindelse imellem dette Land og Østerrig. Panin havde herpaa svaret, at England ikke kunde gjøre noget klogere end at henvende sig til det danske Hof og forsøge paa at opnaae dets Mægling og Understøttelse i denne Henseende. Harris havde fundet Behag i dette Raad. — Umiddelbart fulgte England det vel ikke; men da den danske Regering snart efter modtog en Opfordring fra den preussiske Konge om at indgaae et Forsvarsforbund med forskjellige nordtydske Lande, opfattede Bernstorff, i Henhold til den Ahlefeldtske Depeche, det med Grund, som om Preussen her var gaaet Englands Ærinde, og som om Forslaget egentlig var udgaaet fra dette Land for at faae Hannover beskyttet. Da han ingen Lyst havde til maaskee at blive indviklet i en Krig med Frankrig og Østerrig, svarede han undvigende ⁴⁾.

¹⁾ See herom Dreyers Depeche af 23de Juni, Bernstorffs Svar af 7de Juli og hans Depeche af 30de Juni til Ahlefeldt.

²⁾ Bernstorffs Depeche til Dreyer af 29de Aug.

³⁾ Depeche af $\frac{1ste}{12te}$ Juni.

⁴⁾ Bernstorffs Depeche til Ahlefeldt af 18de Juli. Jævnfør Ahlefeldts Depeche af $\frac{30te\ Juli}{10de\ August}$, hvori han fremsætter den Mening, at det russiske Hof har meddeelt Berlinerhoffet sit Raad til England, og at dette Land umiddelbart vil rette en Opfordring til Danmark med Hensyn til Hannover. En anden Depeche fra Ahlefeldt $\frac{3dte}{14de}$ Aug. udtaler, at det var Panin kjært, at Preussen havde henvendt sig til Danmark.

Forsaavidt Englands formelle Imødekønnen ved De Lavals Udnævnelse havde bragt Danmark til at haabe, at dette Skridt skulde være et Varsel om større Velvillie med Hensyn til den dansk-norske Skibsfart, var det, som tidligere er viist, snart kommet ud af Illusionen. Det saae sig derfor i Efteraaret 1778 om efter andre Midler til at sikre sin Handel. Anledningen hertil kom fra Rusland. Gouverneuren i Archangel havde nemlig gjort Indberetning til Petersborg om Kaperier fra Amerikanernes Side imod engelske Handelsskibe, der fore paa Archangel. Keiserinden gav strax Befaling til at sende den russiske Gesandt i Kjøbenhavn, Sacken, en Note, som han skulde oplæse for den danske Regering, og hvori denne blev opfordret til i Forening med Rusland at værne om Skibsfartens Ukrænkelighed i den Deel af det nordlige Iishav, der stødte op til de to Souverainers Lande ¹⁾. Noten blev udstedt den $\frac{17de}{28de}$ August, og kom omtrent den 12te September til Kjøbenhavn. Dens Indhold var følgende:

Le gouverneur d'Archangel vient de faire rapport au collègue des affaires étrangères, que dans le courant du mois dernier on avoit aperçu dans la mer du nord des corsaires américains qui croisoient dans ces parages pour attaquer et piller les vaisseaux anglois qui venoient dans cette ville et en partoient avec des marchandises, et qu'en effet de huit vaisseaux qui faisoient voile de compagnie, ces corsaires en ont amené trois, dispersé les autres et dépouillé le huitième, ¹⁾ qui n'avoit d'autre charge que son lest, de ses cables et ancres, l'ayant abandonné à la merci des flots, mais secouru par nos pêcheurs à la hauteur de l'isle de Kieldominie dans le district de Kola, il y avoit fait la déposition que je viens d'écrire, y ajoutant, qu'il avoit été mal-traité ainsi près du cap de Nord par un

¹⁾ Ahlefeldts Depeche af $\frac{17de}{28de}$ August.

corsaire Américain ayant à bord cent - cinquante hommes d'équipages et vingt canons. Aussitôt que l'impératrice eût reçu cette nouvelle elle m'a donné ordre, monsieur, de vous prescrire d'en conférer avec le ministère de Sa Majesté Danoise. Il est à présumer, que vu la proximité des lieux, il a été à même d'apprendre cet événement aussi tôt que nous, et qu'il n'a pas manqué de sentir de lui-même les suites facheuses [et] qui en peuvent résulter pour notre navigation respective, et de penser à prendre quelques mesures dans lesquelles nous nous flattons que l'objet de l'intérêt du commerce de son allié a été pris en considération. Vous lui ferez donc connoître au nom de Sa M^{te} Impériale, que Sa Majesté Danoise ne sauroit lui donner une meilleure preuve de l'amitié qui les unit ensemble, que d'entrer avec elle dans un concert pour le printems prochain, pour réprimer ces sortes de brigandages, inconnus jusqu'ici dans ces parages de nos côtes. Nous croyons, monsieur, qu'on pourra convenir à former une petite escadre de force égale de part et d'autre pour la faire croiser dans cette partie de la mer du Nord, où il n'y a d'autre navigation que celle de notre commerce respectif. L'insolence de ces rebelles ne connoissant point de frein, peut tôt ou tard se porter jusques à insulter nos propres côtes et celles de la Norwége Danoise, il est donc d'un intérêt évident et commun pour les deux cours de prévenir un pareil danger, et Sa M^{te} Imp^{le} s'attend, que non seulement le roi ne se refusera pas au concert qu'elle propose, mais qu'il fera indiquer par son ministère les moyens les plus convenables qui peuvent être à sa connoissance pour le mettre dans une forme la plus propre pour en sortir l'effet désiré.

Bernstorff gik ind paa dette Forslag, men saaledes, at han rigtignok søgte at give det en anden Vending. Allerede den 15de September skriver han Ahlefeldt til derom. Han siger, at vistnok vil den danske Konge med Glæde være med at sikkre Handelen ved de nordiske Kyster;

men at han forøvrigt har nogle Bemærkninger at gjøre om det russiske Forslag. Man kan saaledes, siger han, ikke opfatte de amerikanske Kapere som Sørøvere, da Englænderne selv behandle dem anderledes, og hvis de engelske Handelsskibe ikke vare bleve opbragte nær ved Kysten, vilde man næppe have kunnet hindre deres Opbringelse ved at have Krigsskibe stationerede deroppe. *Le but principal*, fortsætter han derpaa. *de la Russie est sans doute de prévenir que le commerce d'Archangel ne soit troublé: le véritable but n'en sera pas de paroître en force dans des mers qui n'en sont presque pas susceptibles, mais de se joindre aux autres puissances neutres pour obtenir d'Angleterre qu'elle adopte comme la France et l'Amérique le principe que le pavillon neutre couvre la charge du vaisseau: alors le pavillon anglois se verra à la vérité moins dans les ports de la Russie, mais celui des autres nations neutres y seroit d'autant plus fréquent* etc. Disse Ord tyde paa, at Bernstoff vilde forsøge at give det russiske Forslag en stor Udvidelse, at han tænkte paa en Forbindelse til Fordeel for den neutrale Handel i det Hele. Det blev ikke blot ved løse Tanker herom; men den 28de September overrakte han Sacken følgende Forslag til et væbnet Neutralitetsforbund.

Sa Maj^{té} a reçu l'ouverture amicale que Mr. le baron de Sacken a été instruit de faire de la part de Sa Maj^{té} l'Impératrice de Russie, avec les sentiments les plus conformes à l'amitié étroite si heureusement établie entre elle et cette auguste souveraine. Elle reconnoit toute la sagesse que ces idées présentent, et loin de se refuser à un plan fondé sur une parité d'intérêts entière, elle se hâte de faire connoître son empressement particulier à concourir à des vues si salutaires pour le bien de leurs sujets réciproques, dont la tran-

quillité dans une époque critique et orageuse ne peut être mieux assurée que par un concert parfait entre deux puissances liées par le même système et animées du même esprit.

Sa Maj^{te} m'ordonne, monsieur, de vous faire connoître ses idées préliminaires sur le plan en général, et sur la manière qu'elle regarde comme la plus avantageuse pour son exécution. Elle se flatte qu'elles répondront à celles de sa M^{te} l'Impératrice, ambitionnant très-particulièrement de les rencontrer, et ne désirant que de pouvoir lui prouver aussi dans cette occasion son attachement inviolable et son empressement à adopter ses vues et ses propositions.

Le roi est persuadé, qu'une convention entre la Russie et le Dannemarc pour protéger la sureté de leurs sujets et de leur navigation, la tranquillité de leurs côtes et l'honneur de leur pavillon, sera très-utile. Elle est susceptible de beaucoup de formes, mais Sa M^{te} ne croit point se tromper aux intentions de Sa M^{te} l'Impératrice, en supposant, que les articles essentiels en seroient:

- 1) que les deux puissances font, relativement aux objets désignés dans cette convention, entièrement cause commune: que les instructions des officiers commandant leurs vaisseaux porteroient de ne faire aucune distinction entre les sujets respectifs, mais qu'ils les défendroient, protégeroient et vengeroient également contre quiconque voudroit les molester; que si contre toute espérance ce cas arrivoit, elles s'adresseroient en commun aux cours que cela regarde, pour en obtenir satisfaction et réparation;
- 2) que cette convention seroit communiquée, aux articles secrets de près, aux puissances en guerre en Europe, accompagnée de toutes les protestations ordinaires de neutralité;
- 3) qu'elle s'étende aux tems que la guerre maritime actuelle durera;
- 4) qu'elle ne soit point bornée à de certaines mers, mais qu'elle spécifie nommément la Baltique et les mers du Nord;

- 5) qu'elle suppose des armemens de mer conformes aux circonstances selon que celles-ci les rendront nécessaires, ou qu'on en conviendra, ce qui se fera assez à tems pour qu'on puisse préparer vers le printems de chaque année les armemens convenus;
- 6) qu'on défendrait aux sujets respectifs tout commerce de contrebande, mais qu'on n'admettroit et n'entendrait sous cette dénomination que les articles spécifiés par les traités que la Russie ou le Dannemarc pourroit avoir avec les puissances en guerre, ce qui feroit loi pour chacune d'elles séparément, ou ceux que ces puissances regardoient et traitoient comme tels en général vis à vis de toutes les autres puissances neutres de l'Europe conformément au droit des gens universel et avoué comme tel.

Le reste seroit dans les formes ordinaires.

Les articles secrets seroient:

- 1) qu'on équiperait actuellement de part et d'autre au printems 1779 six vaisseaux de guerre et quatre frégates: qui ne se joindroient cependant point et ne sortiroient aussi point en escadre combinée, tant que la tranquillité de la Baltique ne seroit point menacée, mais dont une partie seroit toujours occupée à croiser dans les mers infestées par les armateurs qui en troubleroient la sureté;
- 2) que les croisières seroient établies depuis l'Elbe, mais principalement depuis Schagen, ou la pointe de Jutlande, jusques à Archangel et dureroient aussi longtems que la saison le permettroit;
- 3) que les officiers seroient instruits d'accorder le convoi aux vaisseaux neutres destinés pour les ports de Russie ou de Dannemarc dans le voisinage de ces ports, à la distance de 8 ou 10 lieues, et ne souffriroient point, qu'on les inquietât tant qu'ils se trouveroient sous leur canon;
- 4) que la Russie joindroit ses efforts les plus sérieux à ceux du Dannemarc et useroit de toute son influence en Ang-

leterre, pour porter cette nation à des principes équitables, conformes à ses traités avec nous et au droit des gens, sur la nature des prises et sur l'inviolabilité du pavillon neutre.

Voilà, monsieur, les premières lignes d'une convention dont il sera aisé de dresser le projet dèsque les articles principaux auront été réciproquement agréés. Ceux qu'on pourroit y ajouter, regarderoient principalement les assurances de neutralité générales pour rassurer les puissances aisément inquiètes dans les moments de crise, et l'égalité avec laquelle les vaisseaux des deux nations seroient indistinctement reçus et traités dans les ports réciproques.

Les réflexions suivantes sont destinées à justifier les motifs du plan proposé qui ont besoin de quelque éclaircissement.

L'expérience la plus constatée semble avoir prouvé, que la jonction des escadres a bien des inconvénients: et qu'elle ne répond pas à son but, lorsque celui-ci ne consiste qu'à réprimer l'insolence des armateurs. Elle amène des longueurs nécessaires: elle fixe trop les moments de sa sortie pour ne pas avertir ceux auxquels on veut imposer, elle est lente dans ses opérations, et même incertaine, si les amiraux ne sont pas entièrement d'accord. Elle inquiète l'Europe sans nécessités et elle ne paroît nécessaire que lorsqu'on attend une flotte ennemie. C'est pour cela que Sa M^{té} propose, que les deux puissances soient prêtes à faire sortir des escadres pour le, unir dèsque la Baltique sera menacée, mais de se contenter des préparatifs énoncés qui suffiront à annoncer leur fermeté et leur résolution, mais de se contenter actuellement de faire croiser dans les mers du Nord, tant que la saison le permettra, à la fois toujours de part et d'autre au moins deux vaisseaux de guerre et deux frégattes, qui en se rencontrant, se portant partout et se multipliant par là, paroissent pour le moment entièrement suffisants à soutenir la dignité des couronnes et à assurer la tranquillité des côtes: surtout comme

les armateurs Anglois ne sont point intéressés à venir dans ces parages, et que ceux-ci sont trop peu connus, et trop dangereux pour les François et pour les Américains, pour qu'on puisse supposer, qu'ils y viendroient en grand nombre. Tout le monde connoit d'ailleurs le respect que les bâtimens de ce genre portent aux vaisseaux de guerre, et qu'ils évitent volontiers leur rencontre et les mers où ils peuvent en attendre.

Le but principal de la convention actuelle est d'assurer une libre navigation non seulement aux sujets respectifs, mais aussi aux vaisseaux marchands de toutes les nations qui portent leurs denrées, et qui cherchent celles des états réciproques. Il a la connexion la plus intime avec les principes adoptés à cet égard par les puissances en guerre. Nous connoissons ceux de la France: elle les a déclarés par un édit: ils sont équitables et conformes à ses traités anciens avec le Danemarck. Mais elle y a ajouté la clause qu'elle ne s'y croiroit tenue que pendant six mois, à moins que l'Angleterre n'adoptât les mêmes règles: tout paroît donc actuellement presque dépendre des déclarations et des procédés de celle-ci. Elles ont été jusques à présent très-arbitraires et très-enveloppées: c'est avec un regret véritable que nous sommes obligés de nous plaindre de sa conduite. Elle nous a rendu quelques fois justice, mais elle l'a souvent refusée, et nous retient encore nombre de vaisseaux, quelques uns sans prétexte, d'autres à l'ombre de leurs loix les plus contraires à nos traités avec elle et au droit général des gens et des nations. Les plus fortes instances ont été sans effet, tout comme celles de la Hollande et de la Suède, et il n'y a que Sa Maj^{esté} l'Impératrice, qui en y joignant les siennes, comme une puissance également neutre et intéressée, pourra décider ce différend le plus important et le plus décisif pour le commerce d'exportation des produits du Nord.

Tout ce qu'on demande à l'Angleterre se peut réduire à cinq points si évidens et si équitables, que le roi se flatte

que Sa M^{te} l'Impératrice ne balancera point à donner les ordres nécessaires à son ministre à Londres de se joindre au sien, pour presser, qu'ils soient irrévocablement fixés et adoptés:

- 1) que les vaisseaux neutres puissent naviguer librement de port en port et sur les côtes des nations en guerre;
- 2) que les effets appartenant aux sujets des dites puissances en guerre doivent être libres sur les vaisseaux neutres, à l'exception des marchandises de contrebande;
- 3) que celles-ci doivent être également fixées: et que par conséquent l'Angleterre n'étende sous aucun prétexte cette dénomination plus loin que la France le fait actuellement (à quoi les articles 19 et 20 du traité d'Utrecht de l'année 1713, ainsi que nos anciens traités avec la France et l'Angleterre pourroient servir d'explication);
- 4) qu'il faut déterminer ce qui caractérise un port bloqué, dénomination qu'on ne peut accorder qu'à celui où il y a, par la disposition de la puissance qui l'attaque avec des vaisseaux arrêtés et suffisamment proches, un danger évident d'entrer;
- 5) que ses principes soient rendus publics pour servir de règle manifeste, connue aux armateurs, décidant sans autre procédure et forme de procès etc.

Il seroit superflu de remarquer, que ces règles adoptées de l'Angleterre rendroient la navigation et le commerce presque entièrement tranquille et sûr. L'exportation générale, et notamment celle d'Archangel, se feroit alors avec une sûreté entière sous pavillon neutre, et celui-ci augmenteroit dans la même proportion que celui des puissances en guerre diminueroit, ce qui pour la Russie et le Dannemarc est sans importance. Ceci bien constaté, avec l'effet certain des autres mesures, qui éloignent les corsaires et les armateurs, rempliroit toutes les vues qu'on peut se proposer, ce qui paroît à Sa Majesté d'une vérité évidente et palpable. Les colonies Américaines se sont assujetties elles-mêmes à des règles entièrement satisfaisantes et conformes aux droits des gens reçus en Europe. La réso-

lution du congrès du 9. de May 1778 n'admet aucun doute à cet égard, et il n'y a que les Anglais qui par un intérêt surement très malentendu balancent encore. La gloire de les déterminer paroît réservée à Sa M^{te} l'Impératrice qui par-là deviendra, comme elle l'a déjà été si souvent, la bienfaitrice de l'Europe entière et particulièrement du Nord. S'il arrivoit cependant que l'Angleterre se fût déclarée d'une manière satisfaisante avant la conclusion de la présente convention, cet article cesseroit, et on pourroit lui substituer l'engagement réciproque de coopérer par les ministres résidents près des puissances belligérantes, à l'exécution et à la manutention fidèle de tous les arrangements relatifs à la liberté du pavillon neutre, et de réunir ses efforts à écarter tout nouvel incident qui pourroit la troubler à l'avenir.

L'article secret qui statue la mesure moins usitée du convoi des vaisseaux neutres, paroît avoir toute l'étendue dont il est susceptible; il est visiblement dirigé contre les Américains dont le roi ne reconnoit ni l'indépendance ni le pavillon, mais qu'on ne peut cependant traiter ni en ennemis, ni en pirates, l'Angleterre elle-même admettant leurs lettres de marque, négociant avec eux, et traitant leurs captifs en prisonniers de guerre.

Les deux puissances pourroient se réserver au reste la faculté d'étendre les mesures dont on sera convenu dès que les circonstances pourroient l'exiger: et aussi de prolonger la convention après la guerre, quand on aura reconnu l'efficacité et l'utilité réciproque. Sa Maj^{te} fera aussi dépendre ces accessoires du jugement éclairé de Sa Maj^{te} l'Impératrice, à qui elle confie avec tant de plaisir et de confiance ses propres intérêts, qu'elle ne sépare plus des siens qui lui sont également chers. C'est à la suite de ces sentiments qu'elle commence aussi déjà dès à présent de prendre les arrangements nécessaires pour l'équipement projeté, et qu'elle m'a ordonné de vous donner l'assurance positive, que ses vaisseaux seront

prêts de mettre à la mer, aussitôt que la saison pourra le permettre au printemps prochain.

A Copenhague le 28 Septembre 1778.

Vi ville senere komme til at see, hvor stor en Lighed der i visse Henseender er imellem dette Ud-kast og den Konvention, som i 1780 blev afsluttet imellem de fleste neutrale Magter i Europa. Hvad vi her ville fremhæve om det, er, hvor forbausende en Ud-videlse eller rettere Omdannelse Bernstorff havde givet det russiske Forslag. Fremdeles ligger det nær at sammenligne det med den Traktat om et væbnet Neutralitetsforbund, som i 1756 var indgaaet imellem Danmark og Sverige, og det er da værdt at lægge Mærke til, at dengang havde Danmark, hvis ydre Politik lededes af den ældre Bernstorff, paa det Bestemteste modsat sig, at Sætningen: »Frit Skib gjør fri Ladning« blev optaget i Overeenskomsten¹⁾. Andreas Peter Bernstorff derimod gjorde i Efteraaret 1778, hvad han kunde, for at drive denne Sætnings Anerkjendelse igjennem. Deels havde han, som vi have seet, ladet Dreyer gjøre indstændige Forestillinger derom i London, deels var det aabenbart meest for at sætte denne Sætning igjennem, at han fremsatte Forslaget af 28de September. En anden Eiendommelighed ved dette er, at det alene blev tilsendt Rusland. Der forekommer vistnok i Slutningen deraf den Sætning, at *„les deux puissances pourroient se réserver au reste la faculté d'étendre les mesures, dont on sera convenu, dès que les circonstances pourroient l'exiger“*; og disse Ord kunde maa-skee antyde Tanken om ogsaa at optage andre Magter

¹⁾ See Denkwürdigkeiten des Freiherrn von der Asseburg, S. 77.

i Forbundet; men foreløbig i det Mindste tænkte Bernstorff kun paa en Forbindelse med Rusland. Det er af Vigtighed at lægge Mærke hertil. Thi ligesaa lidt som han havde Lyst til at blive staaende ved et Forslag, som det russiske af 28de August, der i Virkeligheden kun vilde blive til Fordeel for den engelske Handel med Rusland, ligesaa lidt stemte det med hans Politik at gjøre noget Skridt, der kunde opfattes som fjendtligt imod England. Et Forbund imellem Rusland og Danmark alene, hvem England betragtede som sine naturlige Allierede, og til hvis Ven-skab det for Øieblikket beilede igjennem Harris's Under-handlinger i Petersborg, vilde ikke kunne vække dets Mis-tro, og naar dette Forbund netop nu vilde hævde Sæt-ningen: Frit Skib gjør fri Ladning, maatte en saadan For-dring faae en egen Vægt i Englands Øine; Lysten til under de fortsatte Forviklinger at knytte de to forbundne Stater nærmere til sig, vilde paabyde det Eftergivenhed¹⁾. Derimod var det ikke den danske Regjerings Plan at ville have Sverige med i Forbundet. Bernstorff havde vistnok, inden den rus-siske Note var kommen til Kjøbenhavn, tænkt sig Mulig-heden af, at Danmark, Sverige og Holland, som de tre vigtigste søfarende neutrale Stater, kunde sikkre deres fælles Interesser *«par un concert conçu avec sagesse et soutenu avec fermeté»*; men han ansaae det for meget vanskeligt at gennemføre en saadan Forbindelse og vilde derfor ikke bemyndige den danske Gesandt i Stockholm, Guldencrone, til at gjøre *«des ouvertures ministérielles à cet égard»*²⁾. En af Hovedvanskelighederne, som Bernstorff

¹⁾ Sammenlign Bernstorffs Depeche til Ahlefeldt af 29de September.

²⁾ Depeche til Guldencrone af 25de August.

tænkte paa, laae sikkert i det politiske Forhold, hvori Danmark dengang stod til Sverige. Gjensidig Mistillid fjernede Broderfolkens Regeringer fra hinanden. Medens man fra dansk Side frygtede for, at den urolige og ærgjerrige Gustav den 3die nærede Erobringsplaner med Hensyn til Norge, var den svenske Regering forbittret over den nøie Forbindelse, som den danske Gesandt i Stockholm tilligemed den russiske vedligeholdte med Oppositionspartiet i Landet. Den danske Regering betragtede Sverige som en Vasalstat af Frankrig, den svenske Danmark som Ruslands lydige Tjener. Fra begge Sider var man enig om at tillægge hinanden „*faiblesse*“ og „*duplicité*“. Netop i Efteraaret 1778, da Gustav den 3die sammenkaldte en Rigsdag, der varede fra 19de Oktober til 26de Januar 1779, var den danske Regering ivrig for at ophidse Oppositionen imod den svenske Konge, ja langt ivrigere end den russiske Regering, som dels paa Grund af Forviklinger med Tyrkiet og Lyst til at blande sig i den bayerske Arvefølgestrid i Tydskland, dels fordi Gustav den 3die i dette Øieblik havde formaaet at stemme Catharina den 2den gunstigere imod sig, aldeles ikke var villig til at følge Danmarks ivrige Opfordring om med større Kraft at understøtte det i Sverige¹⁾. Et saadant Tidspunkt passede

¹⁾ Ved Siden af det Uhyggelige i Danmarks Indblanding i Sveriges indre Forhold fortjener det at bemærkes, at ligesaa lidt som der i de danske Regeringsdepecher kan spores nogen Antydning af, at der var et nationalt Slægtskab imellem Danske og Svenske, som burde fremkalde et venskabeligt Forhold imellem de to Riger, ligesaa lidt mærker man til noget Nationalhad imod det svenske Folk. Der tales stedse, som om det var det nationale og patriotiske Parti i Sverige, Danmark understøttede. Fremdeles føler man, at den danske Regering meente, for Selvforsvars Skyld, at maatte følge den Politik, den fulgte. En Depeche fra Bernstorff til den danske Gesandt i Stockholm, Guldencrone, af

vistnok kun slet til at indgaae en nær Forbindelse med den svenske Regering; og desuden var det Bernstorffs Overbeviisning, at Sverige var nøie forbundet med Frankrig, og at England havde stor Mistillid til det. Allerede dette maatte være en Grund for ham til ikke at ville have Sverige med i Forbundet, i det Mindste ikke i Begyndelsen. Det laae nær for ham at tænke sig, at det vilde vise en Iver for franske Interesser, der vilde stride imod hans politiske Synsmaade; og hvor rimeligt var det ikke, at England i sin Mistro til Sverige vilde føle Uvillie imod

14de Februar 1778 er i den Henseende karakteristisk. Det hedder her: *Nous ne voulons ni asservir la Suède ni la détacher de ses alliances actuelles, ni attenter à son bonheur et à sa gloire, mais la ramener seulement à cette forme du gouvernement dont l'anéantissement est déploré par le Comte de Fersen lui même et par tous les anciens et visibles patriotes: qui n'étoit pas sans défaut mais qui est susceptible d'une grande perfection, si le moment de la faire revivre est également saisi pour l'améliorer.* Hvorledes Forfatningen i det Enkelte skal ordnes, maae Svenskerne naturligviis selv afgjøre; deres Venner maae indskrænke sig til *des conseils donnés avec une impartialité parfaite. Il nous suffira comme j'ai eu l'honneur de vous dire et comme je suis persuadé que la Russie pense avec nous, que le roi ne soit pas indépendant des états, que ceux-ci s'assemblent assez souvent pour veiller à la sureté de la constitution, dans des périodes irrévocablement fixées par la loi, et que le souverain ne puisse point faire de guerre ni lever des impots nouveaux sans leur participation et sans leur aveu. Le but d'assurer le bonheur individuel de la nation s'accorde si bien avec notre desir de conserver autant que les hommes peuvent y contribuer la paix avec ses voisins, que je ne puis pas douter du concours sincère de tous les Suédois assez instruits et assez citoyens pour connoître et pour préférer à tout leur bonheur passé et la gloire dont ils sont déchus sans avoir trouvé la compensation, dont on les avoit flattés.* Dermed kan sammenstilles en Yttring af Bernstorff i en Depeche af 13de November 1779 til Schumacher i Petersborg, oin at Danmark kun onsker at leve i god Forstaaelse med Sverige: *il ne dépend que de notre voisin de ne jamais avoir le moindre désagrément à craindre de la part du Dannemarc.*

Forbundet. Men hans Ønske var netop med det Gode at faae England til at gjøre Indrømmelser, og saa forøvrigt at staae i et venskabeligt Forhold til dette Land. Efter en saadan Opfattelse var det naturligt og rigtigt kun at lade Konventionen omfatte Danmark og Rusland, og man maa tilstaae, at han greb Sagen an paa den rette Maade, naar han i sit Forslag stærkt gjorde gjældende, hvilken Ære Keiserinden kunde vinde ved at gaae ind paa hans Plan, at hun da med Hensyn til Skibsfarten kunde blive, som hun allerede saa tidt havde været, „*la bienfaitrice de l'Europe entière et particulièrement du Nord*“. Smiger var nødvendig, naar en fremmed Magt vilde vinde Catharina for en Plan.

Den russiske Regering modtog Forslaget med høflig Velvillie, men Ahlefeldt meldte dog strax til Kjøbenhavn, at man ønskede nogle Forandringer i Forslaget¹⁾. Efterhaanden som Tiden gik, maatte den danske Regering faae Indtryk af, at Rusland ikke havde nogen stærk Tilbøielighed til at gaae ind paa dens Plan. Det er næppe urimeligt, at Harris i Petersborg af al Magt har søgt at modarbeide den. I det Mindste fortæller den daværende Legationssekretær ved det danske Gesandtskab i Petersborg, P. C. Schumacher, i et chiffret Brev²⁾ til en Embedsmand, Klingenberg³⁾, at Bernstorffs Forslag i høi Grad havde mishaget Harris, som egentlig havde været Fader til den russiske Note af 28de August og derved „*se flattoit surement de nous entrainer dans la guerre*“.

¹⁾ Depeche af $\frac{23de\ Oktober}{3die\ November}$.

²⁾ Dateret $\frac{23de\ Oktober}{3die\ November}$. Forøvrigt omtales det danske Forslag ikke i den udgivne Samling af: Diaries and correspondence of James Harris, first earl of Malmesbury.

³⁾ Maaskee Justitsraad Klingberg, der var Sekretær ved Depechekontoret under Admiralitets- og Kommissariatskollegiet.

3. Disse Forhandlinger med Rusland havde Indflydelse paa det Sprog, Bernstorff lod Dreyer føre i London. Saalænge han haabede paa et gunstigt Svar fra Ruslands Side, holdt han stærkt paa at fremhæve Nødvendigheden af, at England indrømmede Grundsætningen: Frit Skib gjør fri Ladning, og han havde endog i en Depeche af 31te Oktober slaaet paa, at Danmarks Sag ogsaa var de andre neutrale Magters, og at de, hvis de bleve drevne til det Yderste, vilde forene sig paa en Maade, der ikke vilde være England behagelig. Men i December Maaned skiftede han noget Tone, man fristes til at opfatte det som en Følge af, at Rusland viste saa liden Tilbøielighed til snart at give et tilfredsstillende Svar paa hans Forslag. Han meente ikke foreløbig at burde lægge Vægt paa sin tidligere Yndlingsætning: Frit Skib o. s. v., og underrettede Dreyer i en Depeche af 3die December om, at „*nous n'insisterons plus que pour la forme et pour sauver un principe qui est vrai par lui même et que nous ne saurions abandonner, sur la prétension que le pavillon doit couvrir la marchandise*“. Han seer nu nemlig godt, at Englænderne i Virkeligheden aldrig havde anerkjendt denne Sætning, men stedse bemægtiget sig franske Ladninger, hvor de traf dem, og at de fleste Magter, som i de sidste Aarhundreder havde ført Krig, havde fulgt den samme Fremgangsmaade. Hvad Dreyer derimod skal lade være Hovedsagen, er Bestræbelsen for at sikre Handelen med dansk-norske Produkter, og saadanne franske, hvoraf danske Undersaatte vare blevne Eiermænd. Den danske Regering fastholdt i det Hele dette Standpunkt under Forhandlingerne med England i det følgende Par Aar.

4. Imidlertid havde Skibsfartsspørgsmaalet ogsaa fremkaldt Forhandlinger imellem Danmark og Sverige. I Be-

gyndelsen af September havde den franske Gesandt i Stockholm, Grev d'Usson, for den derværende danske Gesandt Guldencrone paa den ene Side stærkt paaviist Englands Vilkaarligheder i Modsætning til de humane Grundsætninger, som Frankrig fulgte med Hensyn til de neutrale Staters Handel; paa den anden Side havde han fremhævet Nødvendigheden af et godt Forhold imellem Danmark og Sverige, for at Ligevægten i Norden kunde blive opretholdt¹⁾. Frankrig ønskede aabenbart Intet hellere end en Forbindelse imellem Danmark og Sverige som den af 1756. Det var bange for, at den engelske Gesandts Bestræbelser i Petersborg skulde seire, og Rusland baade selv slutte sig til England og drage Sverige og Danmark med sig; et dansk-svensk Neutralitetsforbund kunde maaskee være en Hindring herimod. Men Intet var Danmark netop mere bange for i dette Øieblik end for at blive draget ind i de franske Interesser; det blev let det Samme som en Krig med England. Paa den anden Side faldt imidlertid mange af de danske Klager over Englands Vilkaarligheder sammen med de svenske, ligesaa vel som med de hollandske; og da en fælles Optræden af de neutrale Magters Gesandter i London i flere Tilfælde kunde blive nyttig, havde Dreyer faaet Befaling til at virke sammen med Hollands og Sveriges Gesandter, forsaavidt Interesserne vare de samme. Men, fortsætter Bernstorff i den sidste af de Depecher til Guldencrone²⁾, hvori han fortæller ham dette, og som netop er et Svar paa Meddelelsen om de nylig anførte Ytringer af Grev d'Usson: „*un concert plus général et plus particulièrement discuté ne peut point avoir*

¹⁾ Guldencrones Apostille til Depechen af 11te September, samt hans Depeche af 15de September.

²⁾ Depecher til Guldencrone af 25de August og 3die Oktober.

encore lieu", man maatte vente Englands sidste Svar paa de mange Klager, førend man kunde tage afgjørende Bestemmelser. Saaledes skrev Bernstorff med Hensyn til Sverige omtrent i de samme Dage, hvori han havde sendt sit detaillerede Forslag til Rusland. Den svenske Kancellipræsident Ulrik Scheffer, der i denne Tid ledede Sveriges Udenrigspolitik, blev glad ved at høre, at Dreyer havde faaet Befaling til at handle i Forening med den svenske Gesandt i London, og baade han og Grev d'Usson omtalte paany for Guldencrone, hvor nyttig „*un concert plus détaillé et plus ou moins ouvert*" imellem Danmark og Sverige vilde være med Hensyn til Forholdet til England, saafremt dettes endelige Svar viste sig utilfredsstillende¹). Snart efter ankom det engelske Svar; det var den tidligere omtalte Erklæring af 19de Oktober, som hverken tilfredsstillede Danmark eller Sverige. Under Indtrykket af denne udtalte Scheffer sig for Guldencrone om Nødvendigheden af i Fællesskab at træffe Forholdsregler for at sikre Handelen, og om hvor villig den svenske Konge var til at indgaae en „*convention*" med den danske Regering, hvis denne var tilbøielig dertil. I Mellemtiden, indtil der kom Svar fra Kjøbenhavn, vilde han nøiere overveie en Plan til en saadan Forbindelse, og han haabede, at Guldencrone vilde blive sat i Stand til at meddele ham den danske Regerings Tanker ligesaa aabent, som han selv vilde udtale sig. Han meente, at Overenskomsten burde slutes saa hemmelig som muligt, og at ingen Udrustning imidlertid burde forraade, at man tænkte paa Sligt. Holland vilde han nødigt have Noget at gjøre med, da det ved sin Handel og sine Traktater med England var ander-

¹) Guldencrones Depeche af 16de Oktober.

ledes stillet til dette Land end de nordiske Riger¹⁾. — Da Guldencrone slog paa at tage Rusland med, var det strax, som om Scheffer havde Betænkeligheder; men han yttrede dog derpaa, at han allerede havde skrevet til det russiske Hof om Sagen²⁾.

I den nærmest paafølgende Tid skyndede Sverige stærkt paa den danske Regering, og den 12te December sendte Bernstorff Guldencrone et Svar, som han skulde oplæse for Scheffer. Bernstorff var ganske enig med denne i, at Englands Holdning var utilfredsstillende, at Danmark og Sverige havde fælles Interesser i denne Sag, og at man ikke kunde tænke paa at slutte nogen Forbindelse med Holland; men han meente, at man skulde gjøre Begyndelsen med at udruste Eskadrer; det vilde da altid, naar det passende Øieblik kom, være let at enes om, hvilke Beslutninger der skulde tages; ellers vilde Overeenskomsten blive en tom Trudsel, der kun kunde tjene til at forvikle Forholdene. Hvad man fremdeles maatte være enig om, var de Principer, man vilde følge under de fortsatte Forhandlinger med England; Danmark ønskede at kjende Sveriges Meninger i den Henseende, medens det til Gjengjæld vilde udtale, at det var beredt til med væbnet Magt at hævde Ukrænkeligheden af Ladninger, der vare dansk Eiendom, forudsat naturligviis at de ikke bestode af Kontrebande, i hvilken Henseende Danmark havde foreslaaet England at holde sig til § 13 i Utrechtersfreden;

¹⁾ Sammenlign en Udtalelse af ham i Guldencrones Depeche af 16de Oktober.

²⁾ Guldencrones Depeche af 20de November. Om Sveriges Forhandlinger i Petersborg taler Ahlefeldt i sine Depecher af $\frac{4}{15}$ December og $\frac{7}{18}$ December, og Harris i en Depeche af $\frac{11}{22}$ December (Diaries and Correspondence etc.).

Principet «Frit Skib gjør fri Ladning» ansaae Danmark vel for retfærdigt, men det havde intet Haab om at kunne sætte det igjennem, og det meente derfor, at man ikke maatte fastholde det til det Yderste. Bernstorff foreslog, at man i Fællesskab skulde arbeide paa at faae England til at udtale sig afgjørende om disse Punkter og da fatte Beslutninger derefter.

Dette Svar var aabenbart undvigende, og en Chiffer-depeche til Guldencrone, hvormed Bernstorff ledsager det, viser tydelig, at den danske Regering ingen Lyst havde til at slutte noget Neutralitetsforbund med Sverige. Man møder ogsaa her den Tanke, som i denne Tid idelig gaaer igjen i de danske Diplomaters indbyrdes Skrivelser, at Sverige havde paataget sig store Forpligtelser imod Frankrig og arbeidede for dette Rige. Dertil knytter sig Misnøie over, at Sverige ikke fuldstændig havde sat Danmark ind i sine Forhandlinger om Sagen med Rusland, over at det ligesaa lidt havde meddeelt Noget om sit Forhold til Frankrig, og over at det skjulte for Danmark, at det lod 8 Linieskibe udruste i Carlskrona. Endelig fremhæver Bernstorff, at Sveriges og Danmarks Interesser med Hensyn til Skibsfarten vel i adskillige Punkter lignede hinanden, men dog ingenlunde faldt sammen. Danmark havde den Opgave at beskytte sine Koloniers Handel, og da denne let smeltede sammen med Handel med Produkter fra de fransk-vestindiske Øer, fremkaldte det særegne Vanskeligheder. Sverige derimod var i den uheldige Stilling, at dets vigtigste Udførsels-gjenstande netop vare, hvad Englænderne karakteriserede som „*munitions navales*“ og altsaa vilde have opfattet som Kontrebande, Varer som Kobber, Tjære, Beg, Skibstømmer. Kontrebandespørgsmaalet var derfor ulige vanskeligere for Sverige end for

Danmark. Resultatet af Alt dette er da, at Bernstorff anseer en „concert parfait“ for vanskelig, og at Guldencrone faaer Ordre til at trække Forhandlingerne i Langdrag, uden dog at afbryde dem. Samme Dag, denne Depeche afgaaer til Guldencrone, sender Bernstorff en anden til Ahlefeldt i Petersborg, hvori han omtaler, at Sverige presser paa Danmark, men at man aldeles ikke er tilsinds at inklade sig paa dets Forslag; „il faudroit que les Anglois nous poussassent entièrement à bout pour nous forcer d'agir contre notre système et contre tous nos souhaits“.

Det Undvigende i Bernstorffs Svar undgik ikke Scheffers Opmærksomhed, og han yttrede sig derfor ingenlunde meget tilfreds med det. Dog gjorde han Forslag til, hvorledes en fælles Optræden fra Danmarks og Sveriges Side kunde indrettes, nærmest i Overeensstemmelse med, hvad der havde været bestemt ved det dansk-svenske Forbund af 1756. Han fastholdt i Modsætning til Bernstorff, at man først skulde slutte Overenskomsten og saa ruste. Disse Udtalelser vare ingenlunde istand til at stemme Bernstorff gunstigere for Forbindelsen, og det bidrog visselig til yderligere at svække hans Lyst til at inklade sig med den svenske Regering, naar Guldencrone, idet han underrettede ham om Scheffers Yttringer¹⁾, tillige udtalte, at han havde været meget forbauset over at høre Scheffer erklære, at det var falske Rygter, der udbredtes om, at Sverige havde begyndt at udruste Skibe. Guldencrone vidste af sikker Kilde, at det ikke forholdt sig saaledes,

¹⁾ Depeche af 25de Decbr. Zachrisson lader S. 9 Guldencrone meddele Scheffer Bernstorffs Depeche i de første Dage af Januar; men denne Tidsangivelse er, som den Guldencroneske Depeches Datum viser, urigtig.

og saae sig istand til at godtgjøre det ved Afskrifter af officielle Aktstykker, som han med det Samme indsendte ¹⁾.

Forhandlingerne fortsattes i de følgende Maaneder. Ligesom den svenske Gesandt i London, Nolcken, var ivrig for at faae Dreyer til at gjøre fælles Sag med sig hos det engelske Ministerium med Hensyn til Behandlingen af Handelsskibene ²⁾, saaledes trængte den svenske Regering stedse stærkt paa hos den danske, for at faae den til at gaae ind paa dens Forslag. Dreyer var kun lidet tilbøielig til at forene sig med Nolcken, saameget mere som Sverige ved en Note, det havde ladet overrække den engelske Regering den 4de December 1778, havde fremkaldt meget skarpe Ytringer fra dennes Side ³⁾. Det var Dreyers Haab, at jo mere England blev uvillig stemt imod Sverige, desto mere vilde det ansee det for nødvendigt at behandle Danmark med større Hensyn ⁴⁾. Paa samme Tid vedblev den danske Regering at give ubestemte Svar paa Forslagene fra Stockholm. Foruden sin Ulyst til at have Noget med Sverige at gjøre, „medmindre England bragte den til det Yderste“, følte den sig ogsaa lammet ved den Tilbageholdenhed, Rusland iagttog ligeoverfor dens eget Forslag af 28de September. Den maatte have et

¹⁾ Dog tilbagekalder han denne Meddelelse i Apostillen til Depechen af 8de Januar, forsaavidt som han her siger, at han troer, at de Ordre, der ere afgaaede til Carlskrona, kun ere af en forelobig Natur, og at der altsaa endnu ikke er begyndt paa Udrustninger.

²⁾ See Dreyers Depecher af 22de December 1778 samt 4de og 8de Januar 1779.

³⁾ See Zachrisson I. I. S. 6 og Bilag 5; sammenlign Dreyers Depeche af 8de December 1778, hvorefter Nolcken havde fortalt ham, at ifølge Suffolks Ord vilde England hellere vove en Krig med alle de forenede neutrale Magter end give efter med Hensyn til sit Princip at behandle „*munitions navales*“ som Kontrebande.

⁴⁾ Depecherne af 4de og 8de Januar 1779.

Svar herpaa, inden den kunde inlade sig paa en Forbindelse med Sverige, og den foretrak langt et Forbund med Rusland „à laquelle notre système nous lie à jamais“¹⁾. Først naar dette Forbund var bragt istand, kunde man tillade Sverige „d'accéder aux dispositions“²⁾. Det har under saadanne Forhold ikke stor Interesse at følge Forhandlingerne i det Enkelte. Kun skal det omtales, at Scheffer ifølge Guldencrones Depeche af 8de Januar ønskede en Artikel indsat i den eventuelle Overeenskomst, hvorved alle de neutrale Magter skulde indbydes til at tage Deel i Forbundet. Han synes altsaa i dette Øieblik at have opgivet sin tidligere Uvillie imod en Forbindelse med Holland, og det er første Gang, i det Mindste under disse Forhandlinger, at Tanken om et Forbund af samtlige neutrale Magter kommer frem. Men først og fremmest vilde Scheffer have Forbindelsen istand med Danmark, han vilde ikke bie dermed, indtil Rusland, som ogsaa tøvede med at svare Sverige, havde givet en afgjørende Erklæring. Endelig den 23de Januar sendte Bernstorff en Depeche til Guldencrone, som han ogsaa oplæste for den svenske Gesandt i Kjøbenhavn, Sprengtporten, og som Guldencrone skulde læse for Scheffer. Her blev det for første Gang meddeelt den svenske Regering, at Danmark i September 1778 havde faaet Opfordring fra Rusland til at enes med det om at beskytte Skibsfarten, at man havde meddeelt Rusland sine Tanker om, hvorledes dette bedst kunde ordnes; Hoffet i Petersborg syntes at billige Forslagene, men inden det havde givet et bestemt Svar, kunde Danmark ikke paatage sig Forpligtelser ligeoverfor andre Magter. Noget nærmere

¹⁾ See Bernstorffs Depeche til Ahlefeldt den 9de Januar 1779.

²⁾ Bernstorffs Depeche til Ahlefeldt den 30te Januar.

om Indholdet af de danske Forslag fik Sverige ikke at vide. Bernstorff gjentog forøvrigt sin tidligere Udtalelse, at det var rigtigst, først at ruste sig; man kunde saa altid bag efter blive enig om en Overeenskomst. Han viste desuden det Uhensigtsmæssige i Scheffers Forslag, at man, hvis et Forbund kom istand, skulde gjenoptage Bestemmelserne fra Konventionen 1756 om at stille Eskadrerne under fælles Kommando.

Denne Depeche indeholdt, som man seer, et tydeligt Afslag, i det Mindste saalænge, indtil den danske Regering fik Svar paa sit Forslag til Rusland. Panin havde i den sidste Tid flere Gange sagt til Ahlefeldt, at Svaret meget snart vilde komme, og endelig blev det overrakt denne den 12te Februar¹⁾. Dette Svar var en Forkastelse af Danmarks Forslag; Rusland vendte igjen væsenlig tilbage til sit eget Forslag fra August 1778. Keiserinden erklærede, at hun ved Foraarets Begyndelse vilde lade 3 eller 4 Linieskibe og Fregatter stikke i Søen, som skulde krydse langs Ruslands Nordkyst indtil henimod Nordcap; hun foreslog nu den danske Konge at lade omtrent et lignende Antal Skibe krydse i de samme Farvande langs sine Landes Kyster, og disse Eskadrer skulde da, idet de ligesom dannede en Kjæde med hinanden og understøttede hinanden, naar det var nødvendigt, sikre „*toute navigation étrangère sans exception*“ i disse Farvande imod ethvert Angreb. Hun opfordrede den danske Regering fremdeles til samtidig med hende at tilstille Hof-

¹⁾ See Ahlefeldts Depeche af $\frac{1}{12}$ Februar. Hos Eggers i hans ovenfor nævnte Skrift S. 133 siges det, at den russiske Regering afgav sit Svar den 25de Februar; men denne Angivelse maa efter Ahlefeldts Depeche at domme være feilagtig.

ferne i Paris og London en Meddelelse herom, og for at denne kunde blive saa eenslydende som muligt, lod hun et Udkast hertil medfølge¹⁾. Det kunde visselig ikke være den danske Regering kjær, nu at faae det Forslag tilbage, som den havde søgt at afværge i det forløbne Efteraar, og hvor tilbøielig den end var til at tage endog meget vidtgaaende Hensyn til Rusland, vilde den dog ligesaa lidt gaae ind derpaa nu som tidligere. Overeenskomsten skulde denne Gang efter Ruslands Mening ogsaa gjælde Sverige. Rigtignok havde Panin en af de sidste Dage af 1778 yttret til Ahlefeldt²⁾, at han ansaae Sveriges Forslag til et Forbund for en Snare, og sagt, at han meente, det var det Bedste, at man slet intet Hensyn tog til dette Land, men at Rusland og Danmark enedes om at træffe de nødvendige Forholdsregler for at sikre Handelen i de nordlige Farvande. Men snart efter sagde han til Ahlefeldt³⁾, at Rusland vilde gjøre nogle Forslag til Sverige i samme Retning, hvori dets Svar til Danmark vilde gaae, „for at kige nærmere i Sveriges Planer“; det vil med andre Ord sige for at neutralisere dets formeente Bestræbelser for at virke i Frankrigs Interesse. Bernstorff opfattede⁴⁾ paa sin Side Ruslands Forslag nu ligesom i September 1778 som værende partisk for Englænderne, thi der kom ingen franske Skibe

¹⁾ Dette Forslag og Erklæringen til de krigførende Magter er trykt flere Steder før, f. Ex. hos Albedyhl: *recueil de mémoires et autres piéces authentiques relatives aux affaires de l'Europe . . . pendant la dernière partie du 18 ième siècle*, Stockholm 1798 og hos Zachrisson l. l. De aftrykkes derfor ikke her.

²⁾ See dennes Depeche af $\frac{1ste\ Januar\ 1779}{21de\ December\ 1778}$.

³⁾ See dennes Depeche af $\frac{11}{22}$ Januar.

⁴⁾ Depeche til Ahlefeldt af 6te Marts.

i det nordlige Iishav, og naar Rusland talte om at sikre Handelen her, vilde det ikke sige Andet, end at man skulde konvoyere de engelske Handelsskibe heroppe¹⁾. Det forekom ham, som om den russiske Regerings Skridt ligesaameget sigtede til at udforske, i hvilken Grad Danmark var Englands Sag hengiven²⁾, som til at undersøge, hvorvidt Sverige havde bundet sig ved Forpligtelser til Frankrig. Bernstorffs Ønske at hævde en fuldstændig Neutralitet tillod ham overken at slutte sig til Forholdsregler, som han antog vilde begunstige Frankrig, eller at være med i Skridt, der bare Præg af Partiskhed for England, selv om han i Virkeligheden sympathiserede mere med dette Land end med Frankrig. Hans Svar paa Ruslands Forslag blev altsaa et Afslag, som den 13de Marts oversendtes igjennem Ahlefeldt³⁾. Afslaget motiveredes væsenlig ved Umuligheden af i de vidtstrakte nordlige Farvande at skabe et saadant Værn for Handelen, som Rusland havde paa-tænkt, og dernæst ved at den danske Regering ikke kunde forsvare et Skridt af denne Natur ligeoverfor de krigførende Mægter. Danmark kunde nok inklade sig paa at værne om sine egne Handelsskibe og en anden neutral Magts, der vilde følge samme Principer som det selv; men det vilde bryde sine høitidelig indgaaede Forpligtelser og Traktater, hvis det paatog sig at forsvare selve de krigførende Magters Handelsskibe. Hvad man kunde og vilde gjøre, det var at lade nogle Krigsskibe krydse langs den norske Kyst

¹⁾ Dreyer erklærer i en Depeche af 2den April i Anledning af dette Forslag, at han veed, at den engelske Regering har anmodet Rusland om at beskytte Handelen i det nordlige Iishav imod amerikanske Kapere.

²⁾ Sammenlign Chifferdepechen af 13de Marts til Ahlefeldt.

³⁾ Dette Svar er trykt hos Eggers og meddeles derfor ikke her ordret.

indtil Nordcap og give dem Befaling til, naar det gjordes fornødent, at række de russiske Skibe og Kystboere en hjælpende Haand imod fjendtlige Overgreb.

5. Den Fremstilling, der her er givet af Danmarks Stilling til Rusland og Sverige med Hensyn til Forhandlingerne om Skibsfarten, indtil dets afslaaende Svar paa det russiske Forslag, er afvigende fra, hvad der hidtil er blevet sagt derom. Albedyhl¹⁾ og Eggers²⁾ have begge ladet Danmark i Efteraaret 1778 ligesaa godt henvende sig til Sverige som til Rusland for at sikre Skibsfarten ved fælles Udrustninger, og denne Opfattelse er gaaet over i senere Fremstillinger. Den er, omendog i en noget anden Form, nylig kommen frem i Zachrissons Skildring af Sveriges Forhandlinger om Neutralitetsforbundet. Han omtaler S. 7, at ifølge en Skrivelse fra Scheffer af 24de November 1778 til Sprengtporten, havde den danske Regering ladet Guldencrone foreslaae Sverige en Overeenskomst „*till gemensamt beskydd för båda rikenas handel*“. Scheffer havde hertil erklæret, at Sverige maatte oppebie Englands Udtalelse angaaende dets mange Klager, inden det kunde give Danmark noget afgjørende Svar. Siden da den engelske saa lidet tilfredsstillende Erklæring af 19de Oktober var bleven, den svenske Regering bekjendt, fortæller Zachrisson S. 8, at Sverige var beredt til at gaae ind paa Danmarks Forslag om en Konvention. Det var fra denne Tid af, at det, som tidligere er omtalt, bestræbte sig for at bringe en Forbindelse istand med Danmark og Rusland. Men det er paa den ene Side af de danske Depecher klart, at Bernstorffs For-

¹⁾ l. l. S. 14—15.

²⁾ l. l. S. 132—33.

slag af 28de September kun har været rettet til Rusland¹⁾, og paa den anden Side findes der i de danske Depecher Intet, der vidner om, at Danmark i September eller Oktober har foreslaaet Sverige nogen Konvention, selv blot i de almindelige Udtryk, der findes nævnte hos Zachrisson. Der er ganske vist først gjort Skridt fra Danmarks Side til at faae Sverige til at forene sig med det om en fælles Optræden ligeoverfor England. Men herved tænkes blot paa, at Dreyer og Noicken skulde kiage i forening hos Regeringen i London, „forsaavidt Interesserne vare de samme“ (see S. 29). Dette var Dreyer bleven instrueret om den 25de August, det var meddeelt Sverige igjennem en Depeche af samme Dag til Guldencrone og en anden af 3die Oktober, og Scheffer havde udtalt sin Glæde over denne Imødekomen fra dansk Side²⁾. Men et saadant Skridt var meget langt fra at kunne kaldes et Forslag til en Konvention, saameget mere, som den fælles Optræden kun skulde finde Sted, forsaavidt Interesserne faldt sammen, og det gjorde de, som ovenfor er viist³⁾, i flere vigtige Tilfælde slet ikke. Og for at man ikke skal troe, at Forslag om en nærmere Forbindelse kunde skjule sig i Depecher, der tilfældigviis manglede i de næsten altid fuldstændige Pakker i Udenrigsministeriets Archiv, saa bekræftes den her fremsatte Opfattelse af Danmarks Holdning ved en Depeche fra Bernstorff til Dreyer af 22de December 1778. Han siger her med Hensyn til Forhandlingerne om en fælles Optræden ligeoverfor England: „*La Suede paroit vouloir insinuer qu'on la presse à ce sujet et comme c'est*

¹⁾ Jævnfør S. 16 ff.

²⁾ Guldencrones Depeche af 16de Oktober.

³⁾ See Side 32.

le Dannemarc seul qu'elle paroît désigner par là, il est juste, que vous soyez entièrement instruit à ce sujet. Nous avons été les premiers à proposer à la Suede de réunir nos représentations en Angleterre pour obtenir le redressement de nos griefs et cela dans le sens des instructions que vous avez reçu à cet égard. Nous ne sommes pas allé plus loin, la reponse fut amicale sans être détaillée. Depuis on a pris un ton plus vif à Stockholm et depuis quatre semaines c'est la Suede qui nous presse très vivement d'entrer avec elle dans un concert des mesures définitives". Han udvikler derpaa, hvad der gjør det usandsynligt, at en saadan Overeenskomst vil kunne finde Sted; det er væsenlig de samme Grunde, der allerede tidligere ere fremstillede som bestemmende den danske Regerings Mangel paa Imødekommen ligeoverfor Sverige i denne Tid. Der kan altsaa efter de danske Aktstykker ingen Tvivl være om, at Bernstorff ikke har gjort saadanne Forslag til Sverige, som man har tillagt ham. Og det er af Vigtighed at lægge Mærke hertil. Den Vaklen, der efter den almindelige Fremstilling viser sig i Danmarks Optræden i disse Maaneder, idet det i et Øieblik vil have en Konvention med Sverige, i det næste Øieblik slet ingen, og endog nødvendig vil have det med, selv om Rusland er Trediemand, falder ganske bort; Bernstorffs Politik bliver let forstaaelig og konsequent.

Men nu Zachrissons Behandling af dette Punkt, der jo er bygget paa Aktstykker i det svenske Rigsarchiv! Det være langt fra mig at tvivle om, at han, der allevegne, hvor jeg har kunnet kontrollere hans Fremstilling, er nøiagtig, her citerer Scheffers Depecher rigtig; og den Strid, der altsaa bliver imellem de danske og svenske

Aktstykkers Vidnesbyrd¹⁾, kan kun forklares, ved at Scheffer har misforstaaet Guldencrones Meddelelser om de fælles Skridt i London, som om de antydede Skridt af et videre Omfang. Hvem der har Skylden heri, Scheffer eller Guldencrone, er umuligt at sige; Bernstorff er ansvarsfri. Det er ogsaa værd at lægge Mærke til, at man fra dansk Side meget snart har mærket denne Misforstaaelse hos den svenske Regering. Allerede Begyndelsen af de citerede Ord i Bernstorffs Depeche S. 41 tyde derpaa; men endnu klarere sees det af en Depeche fra Guldencrone til Bernstorff af 19de Marts 1779 Nr. 2. Han fortæller her, at det svenske Hof lader udsprede det Rygte, at det er Danmark, som efter at have foreslaaet „*une convention relative à une jonction d'escadres*“ og tilskyndet Sverige til Rustninger, nu holder sig tilbage, og at man altsaa ikke kan stole paa Danmark o. s. v. Bernstorff svarer med Bitterhed²⁾: „*Vous le savez aussi bien que personne que nous n'avons jamais proposé à la Suede que la réunion de nos démarches en Angleterre et de mesures capables à leur procurer de l'efficacité et de respect, soit en faisant des armemens (sm. lgn. S. 31³⁾) soit en intéressant à notre cause la Russie et d'autres puissances neutres. C'est elle qui nous a proposé et qui nous propose encore en y joignant les instances les plus vives la conclusion d'une convention et la jonction de nos escadres. Nous l'avons tou-*

¹⁾ Det heelt igjennem uklare Uddrag af en Depeche fra Sacken af 26de Oktober, som findes hos Hermann: Geschichte des russischen Staates, 6ter Band S. 469, kan der intet Hensyn tages til.

²⁾ Depeche af 27de Marts 1779.

³⁾ Den „sjöndrustning“, hvorom Bernstorff ifølge en Depeche fra Sprengtporten til Scheffer (Zachrisson 9) har talt til Sprengtporten i „högst allmänna ordalag“, tyder sikkert ikke paa Mere.

jours décliné et nous continuerons de le faire, puisque les motifs qui ont fondé nos refus se vérifient et se multiplient journellement.“

Medens man har gjort Danmarks Forslag til Sverige mere vidtgaaende, end de i Virkeligheden vare, har der ogsaa med Hensyn til Danmarks Forslag til Rusland i September¹⁾ været fremsat mindre rigtige Meninger. Ørsted har saaledes i Skriftet „Af mit Livs og min Tids Historie“²⁾, idet han, i Modsætning til den Eggersske Opfattelse, vil hævde Bernstorff som en Modstander af den væbnede Neutralitet, udviklet forskjellige Grunde, der skulde vise, at det danske Forslag af 1778 ikke har kunnet indeholde de folkeretlige Bestemmelser, der i Aaret 1780 bleve fremsatte i det russiske Udkast. Ørsteds Beviser ere ikke uheldig valgte; men desuagtet viser selve Forslaget, som det nu foreligger trykt, at han har Uret; der er, som allerede antydet, en stor Lighed imellem dette Forslags folkeretlige Grundsætninger og Neutralitetskonventionens i 1780.

6. I Begyndelsen af 1779 havde Danmark altsaa afviist baade Sveriges og Ruslands Forslag. Regeringen haabede med en vis Selvtillid at kunne staae paa sine egne Been og selv hævde sin Neutralitet; den meente ovenikjøbet at have kunnet see Vidnesbyrd om, at England vilde vise Eftergivenesshed³⁾. De danske Skibe vare blevne givne fri paa 4 nær, som man snart ventede vilde blive det. „L'Angleterre s'adoucit évidemment à notre égard“, skrev Bernstorff den 2den Februar til Guldencrone. Og vistnok havde Rusland i det foregaaende Aar oftere lovet at ville

¹⁾ Ikke Oktober, som det sædvanlig hedder.

²⁾ III, 103.

³⁾ Bernstorffs Depeche til Ahlefeldt af 13de Februar 1779.

understøtte de danske Forestillinger i London; men det var aldrig blevet til Alvor dermed, og Bernstorff vidste godt, at det ingen Deel havde i den større Imødekommen, som man nu troede at finde hos England. Den væsenlige Grund til denne laae utvivlsomt i selve den danske Rege- rings forandrede Holdning ligeoverfor England. Bern- storff havde, som tidligere er seet, den 3die December 1778 instrueret Dreyer om ikke mere med Styrke at fast- holde Grundsætningen: „Frit Skib gjør fri Ladning“, og paa samme Tid havde Danmark stillet sig imødekom- mende med Hensyn til Kontrebandespørgsmaalet. Medens Sverige derfor i Løbet af Vinteren idelig gjorde skarp Indsigelse imod den engelske Opfattelse af „*munitions na- vales*“ som Kontrebande, kom dette Spørgsmaal ikke frem for Danmarks og Norges Vedkommende, hvis naturlige Produkter ikke vare af den Natur. Den dansk-norske Fragthandel med „*munitions navales*“ var for ubetydelig til, at Bernstorff af den Grund vilde gjøre Forviklingerne med England større¹⁾.

Imidlertid følte Bernstorff Trang til for Kongen og de andre Ministre at hævde det Rigtige i det Stand- punkt, hvorpaa han havde stillet sig under Drøftelsen af Stridsspørgsmaalene med England. Maaskee var der blevet yttret Tvivl derom i Statsraadet. Der findes nemlig i Udenrigsministeriets Archiv en Betænkning, affattet af Bernstorff²⁾ og indgivet til Kongen om den neutrale Skibsfart, som heelt igjennem dreier sig om Grundsæt- ningen: Frit Skib gjør fri Ladning. Den er af Betydning, forsaavidt som Bernstorff der udførligere end noget andet

¹⁾ See hans Udvikling i den som Bilag 2 trykte Memoire af 10de November 1780.

²⁾ Dateret 22de Februar 1779.

Sted har udviklet sine Meninger om denne Grundsætnings almindelige folkeretlige Gyldighed og særlige Betydning for Danmarks Vedkommende. Han siger strax i Begyndelsen, at uagtet Danmark stedse vil fastholde denne Sætning, har Hans Majestæt dog billiget at man „*n'y insiste que mollement*“; Bernstorff vil skriftlig udvikle det Rigtige heri for ikke at lade nogen Tvivl blive tilbage angaaende et saa vigtigt Spørgsmaal. Principet, mener han, stemmer med den naturlige Folkeret, da et neutralt Skib bør betragtes paa samme Maade som et neutralt Territorium, hvor fjendtligt Gods utvivlsomt altid er i Sikkerhed. Men tidt har et neutralt Flag været misbrugt til at skjule en krigførende Magts Handel; derved ere Krigene ofte trukne i Langdrag, og man har altsaa seet sig nødt til at gjøre Spørgsmaalet til Gjenstand for Traktater. Danmarks Traktat med England af 1670 maa være Rettesnoren for Spørgsmaalets Afgjørelse imellem disse to Magter. Danmark har vistnok i den senere Tid, støttende sig til § 40 i denne Traktat¹⁾, villet hævde sig den samme Ret som Hollænderne, hvem Englænderne utvivlsomt havde indrømmet hien Sætning. Men Bernstorff maa erkjende, at vægtige Grunde tale imod, at Danmark kan paaberaabe sig denne Paragraph. For det Første mener han, at den kun gjælder §§ 8 og 13 og de der fremsatte Løfter om gjensidige Begunstigelser med Hensyn til Told og lignende Forhold; fremdeles havde, hvad der var af væsenlig Betydning, Hollænderne allerede 1668 faaet Principet indrømmet af Englænderne, altsaa inden den dansk-engelske Traktat var bleven sluttet, og § 20 i denne viser, at man nu tvertimod vilde hævde det modsatte Princip og altsaa ikke tænkte sig, at

¹⁾ See S. 9.

Sætningen: Frit Skib o.s.v. kunde indbefattes med under § 40. Denne Sætning kunde fremdeles ikke forenes med Retten til Visitation, som er uadskillelig fra Retten til Konfiskation. Men § 21 i Traktaten, der fastsatte Danmarks Ret til at visitere engelske Skibe paa Elben, og som den danske Regering tidt havde paaberaabt sig, var uforstaaelig, saafremt man ved Traktatens Afslutning havde tænkt paa hiint Princip. Hvis Danmark havde meent at kunne paaberaabe sig § 40, burde det have gjort det i 1674, da Principet paa ny blev fastsat i den engelsk-hollandske Traktat; men der var intet Spor, til at man havde gjort det. Tvertimod havde Danmark i sine egne Krige hævdet den modsatte Grundsætning, havde bemægtiget sig svensk Eiendom paa engelske og hollandske Skibe og begrundet Dommene ved sine Priseretter netop paa det samme Princip, som England nu gjorde gjældende. Danmark havde forsvaret det „avec ardeur et succès“. Man mener altsaa, at man maa være forsigtig i at kæmpe for en Sætning, „aussi difficile à soutenir que nuisible peut-être au Dannemarc même, si le royaume étoit dans le cas d'avoir une guerre avec un royaume voisin, qui manquant de bien des choses indispensables, et ne pouvant pas se soutenir sans les recevoir, a un besoin bien plus pressant que le Dannemarc à défendre et à insister sur la liberté du pavillon“. Hvad der imidlertid gjør, at Danmark ikke ganske vil opgive en Fordring, der er saa vanskelig at sætte igjennem, er, at den i og for sig er retfærdig, den har oftere været hævdet af Kongens Forfædre, den vil i Øieblikket være meget fordeelagtig for Nationen, og den stemmer med de fleste europæiske Magters Fordringer, som man ikke kan erklære sig uenig i „sans une apparence de faiblesse“. Endelig vil Frankrig, hvis den danske Regering heri giver efter for Englænderne, utvivlsomt stille sig i samme

Forhold til Danmark som disse, uagtet det i sine Traktater har indrømmet Danmark hiin Sætning. Overhovedet antager han, at det er Frankrig, der fra først af har faaet den danske Regering til at hævde den og i det Hele været ivrig for den paa Grund af sin lille Handelsmarine ved Siden af sin store Produktrigdom. — Bernstorffs Betænkning blev approberet af Kongen, og han fortsatte Forhandlingen med England i det Spor, han havde fulgt siden December. Paa samme Tid som han haabede en Udjævning af Stridspunkterne, fik han Budskab om, at den hidtilværende engelske Gesandt De Laval skulde kaldes tilbage og en ny, Morton Eden, sendes istedenfor ham¹⁾. Det blev opfattet som en Opmærksomhed fra engelsk Side. De Laval havde været Resident under Spændingen imellem det engelske og det danske Hof, og skjøndt han nu havde faaet høiere Rang, syntes man, det tog sig bedre ud, at der paa en Tid, da de tvende Regeringer vare komne hinanden nærmere, blev sendt en ny Gesandt, hvis Person ikke mindede om den tidligere Spænding²⁾. Denne nye Gesandt kom til Kjøbenhavn den 31te Marts eller 1ste April.

Men til Uheld for Danmark var Lord Suffolk død den 9de Marts. Medens denne i det foregaaende Efteraar havde erklæret Dreyer³⁾, at han ikke vilde betragte saltet Kjød og tørrede Fisk som Kontrebande, viste det sig nu i den nærmest følgende Tid efter hans Død, at den engelske Regering ikke tillagde hans Løfte mindste Betyd-

¹⁾ Det omtales af Dreyer i hans Depecher af 23de Februar og 2den Marts.

²⁾ See Bernstorffs Betragtninger i denne Retning i Depechen til Dreyer af 9de Marts. Harris omtalte det paa samme Maade (Ahlefeldts Depeche af $\frac{12}{23}$ Marts).

³⁾ See S. 10.

ning. Et svensk Skib ved Navn Concordia¹⁾, der i Aalborg havde indtaget en Ladning salt Kjød, bestemt til Bordeaux, var tidlig i 1779 blevet opbragt af engelske Kapere²⁾, i April blev et dansk Skib med samme Ladning og ligeledes bestemt til Bordeaux, indbragt til Falmouth, og snart efter hændtes det Samme et Skib fra Randers, der ogsaa var ladet med salt Kjød og bestemt til en fransk Havn³⁾. Concordias Ladning blev kondemneret ved den engelske Admiralitetsrets Kjendelse, hvorved der deels var blevet lagt Vægt paa, at Svenskerne ifølge § 11 i deres Traktat med England ikke havde Ret til at tilføre Englands Fjender Provisioner, og deels var fremhævet, at man under den forrige engelsk-franske Krig havde kondemneret danske Ladninger af salt Kjød, der vare bestemte til Frankrig⁴⁾. Ikke stort gunstigere vare Rettens Kjendelser i Løbet af Sommeren om de danske Skibes Ladninger⁵⁾, og Dreyer appellerede til det engelske Geheimeraad, som var høieste Instans i slige Sager, samtidig med at han gjenoptog Forhandlingerne om Spørgsmaalet med det engelske Ministerium. De trak heelt ind i det følgende Aar, og Dreyer havde fuld Grund til at beklage Suffolks Død. Naar han vilde støtte sig til dennes Løfte, blev der svaret ham, at Suffolk ikke havde havt Bemyndigelse til at give noget saadant, og Lord Weymouth, der havde overtaget dennes Forretninger i den nærmeste Tid efter hans Død, gjorde

¹⁾ Eggers har S. 135 ikke lagt Mærke til, at dette Skib var svensk, hvad der fik Betydning under Rettergangen, ogsaa med Hensyn til Dommen om Ladningen, der var dansk Eiendom.

²⁾ Bernstorffs Depeche til Dreyer af 23de Februar. Jævnfør Dreyers Depeche af 9de Marts.

³⁾ See Dreyers Depecher af 30te April og 9de Juli.

⁴⁾ Dreyers Depeche af 7de Mai.

⁵⁾ Dreyers Depecher af 22de Juni, 9de og 13de Juli.

endog gjældende, at i det Hele burde Provisioner, der bleve bragte til Englands Fjender, betragtes som Kontrebande¹⁾. Dette var utvivlsomt en for Danmarks og Norges Handel i høieste Grad farlig Sætning. Intet vilde være lettere end ogsaa at udvide Begrebet Provisioner til at omfatte Korn saavelsom Kjød og Fisk, og næsten al Handel med Englands Fjender vilde være Danske og Norske formeent.

En saadan Optræden fra den engelske Regerings Side stemmede kun lidet med den Tanke, som man endnu i Sommeren 1779 kan see komme frem i en af Dreyers Depecher²⁾, at England vilde gjøre direkte Skridt for at slutte en Forbindelse med det danske Hof. Edens Sendelse istedenfor De Laval havde ikke viist sig at staae i Forbindelse med nogen Tilbøielighed fra Englands Side til at gjøre Indrømmelser for at vinde den danske Regerings Velvillie.

7. Medens Danmark i Marts havde afviist det russiske Forslag til en Overeenskomst, var Sverige gaaet ind derpaa. Det havde troet ved en saadan Imødekommen at kunne afværge Fjendskab fra Ruslands Side; men paa samme Tid erklærede det, at det vilde gaae videre og ved Konvoyer sikre sine Handelsskibes Fart igjennem Kanalen³⁾. Uagtet det altsaa kun tildeels sluttede sig sammen med Rusland, modtog man dog her dets Tiltrædelse⁴⁾. Imidlertid havde det trods den danske Regerings tilbagetrukne Holdning gjort nye Forsøg paa at knytte denne nærmere til sig. Scheffer havde allerede den 23de Februar, inden Ruslands

¹⁾ Dreyers Depeche af 28de Mai.

²⁾ 8de Juni.

³⁾ See Zachrisson I. I. S. 15 ff og Bilag 10.

⁴⁾ Ruslands Svar til Sverige findes i Ahlefeldts Depeche af $\frac{23de\ April}{4de\ Mai}$.

Forslag var sendt til Stockholm, erklæret Guldencrone, at han vilde lade Sprengtporten forelægge Bernstorff et Udkast, som den svenske Regering havde udarbejdet til et Reglement for dens Undersaatters Handel, og han havde udtalt, hvor kjært det vilde være ham, hvis Danmark vilde udstede et lignende¹⁾. Sprengtporten drøftede nu dette Forslag med Bernstorff; men ligesom denne erklærede det for en Umulighed for Danmark at indlade sig paa et saadant Skridt, da det var bundet ved sine Traktater med England og Frankrig, Traktater, som ikke engang vare eens, saaledes gjorde han opmærksom paa, at Sverige næppe vilde kunne hævde sin Opfattelse af, at hvad der ikke i Utrechtertraktaten var nævnt som Kontrebande, heller ikke maatte opfattes som saadan, eller vilde kunne sætte Principet: Frit Skib o. s. v. igjennem ligeoverfor England. Ogsaa i flere mindre Punkter vilde denne Stat opfatte Reglementets Bestemmelser som særlig rettede imod sig²⁾. Scheffer blev vel misfornøiet med Bernstorffs Afslag³⁾; men efter hans egen Ytring senere til Guldencrone⁴⁾, bevirkede Bernstorffs Bemærkninger dog, at han paany tog Reglementet under Overveielse, og Resultatet blev Udstedelsen af et nyt Reglement, der var ganske anderledes spagfærdigt end det Forslag, som var blevet forelagt Bernstorff. Man antidaterede det nye Reglement fra 18de Februar⁵⁾. Det er næppe urimeligt at antage, at den svenske Regering har villet benytte Reglementet som Begyndelsen til en Kon-

¹⁾ Guldencrones Depeche af 23de Februar.

²⁾ Bernstorffs Depeche til Guldencrone af 5te Marts.

³⁾ Guldencrones Depeche af 19de Marts Nr. 2.

⁴⁾ Dennes Depeche af 30te Marts.

⁵⁾ Jævnfør Zachrisson S. 17 og Bilag 9.

vention; en saadan vilde være den naturlige Konsekvens af et Reglement, som begge Stater enedes om at udstede, og hvori Grundsætninger som de nylig nævnte bleve hævdede¹⁾. Havde Danmark afviist Tanken om en Konvention, maatte det ogsaa forkaste Reglementet.

Selv efter at Sverige i det Mindste tildeels havde erklæret sig enig i Ruslands Forslag, vedblev det at underhandle med Danmark om en nøiere Forbindelse. Det opfordrede den danske Regering til ogsaa at gaae ind paa det russiske Forslag, men paa den Maade, at Danmark og Sverige samtidig skulde forene sig endnu nøiere om at beskytte deres Handel og Skibsfart imod de krigførende Magter, konvoyere deres Handelskibe og tage Represaller, hvis lidte Forurettelser ikke bleve dem erstattede. Scheffer meente, at Rusland ikke vilde misbillige dette. Men den danske Regering vilde om muligt endnu mindre gaae ind paa dette Forslag end paa Sveriges tidligere. Naar den svenske Regering talte om at beskytte Handelen imod de krigførende Magter, vilde dette ifølge den danske eller rettere den almindelige europæiske Opfattelse af det venskabelige Forhold, der var imellem Sverige og Frankrig, sige det Samme som at beskytte Handelen imod England. Bernstorff indsaae ikke rettere end, at man ved denne Kombination vilde komme i det underlige Tilfælde at indgaae en Konvention med Rusland og Sverige, som var til Fordeel for England, og paa samme Tid en Forbindelse med Sverige alene, som vilde være rettet imod England²⁾. Unægtelig var Sveriges

¹⁾ Smlign. Bernstorffs Ytringer i Depechen til Guldencrone af 5te Marts Nr. 2.

²⁾ Bernstorffs Depeche til Ahlefeldt af 23de Marts; jævnfør Guldencrones Depeche af 12te Marts og Bernstorffs til Guldencrone af 20de Marts. Dette svenske Forslag til Danmark omtales ikke hos Zachrisson.

og Danmarks Stilling i dette Øieblik meget forskjellig. Sverige søgte naturligviis at tage saa meget Hensyn som muligt til Frankrig, og naar det havde seet sig nødt til at gaae ind paa den russiske Regerings Forslag for efter bedste Evne at holde gode Miner med denne, var det paa den anden Side af Vigtighed for det at give Frankrig et Vidnesbyrd om, at det ikke havde ladet sig trække ind i de engelske Interesser¹⁾. Danmark derimod, der havde mere Sympathi for England end for Frankrig, havde ingen Grund til at deeltage i dette Skridt.

8. Danmarks Stilling, som i dette Øieblik var isoleret, vedblev at være det i den følgende Tid under Bernstorffs Bestræbelser for at følge en selvstændig Politik. Medens Forholdene i England paa Grund af Suffolks Død havde taget en mindre heldig Vending for det, var Rusland stødt over, at det ikke havde villet gaae ind paa dets Forslag. Vistnok skrev Ahlefeldt, at Danmarks aabne Svar paa dette havde vundet almindelig Anerkjendelse i Petersborg²⁾; men Sagens rette Sammenhæng var sikkert, som Schumacher, der blev Chargé d'affaires i Rusland i Julimaaned, fremstillede den, naar han skrev³⁾, at han vidste fra sikker Kilde, at Danmarks Svar havde vakt Anstød, blandt Andet, fordi det tydelig havde viist, „at man vovede at være af en anden Mening end Rusland.“ Det var ogsaa en Kjendsgjerning, at den russiske Regering ikke med større Iver understøttede de danske Klager i London nu end i det foregaaende Aar, og paa samme Tid

¹⁾ Sammenlign den interessante Depeche af 9de Mai 1779 fra Scheffer til den svenske Gesandt Creutz i Paris, der findes hos Zachrisson S. 17 ff.

²⁾ Depeche af $\frac{23de\ April}{4de\ Mai}$.

³⁾ Depeche af $\frac{24de\ September}{5te\ Oktober}$.

følte Bernstorff sig saaret ved den Maade, hvorpaa den havde udstedt Deklarationen om den paatænkte Forbindelse med Sverige og Danmark. Det var blevet erklæret den danske Regering i de tydeligste Udtryk, at de russiske Ministre i Paris og London først skulde overlevere Deklarationen til Regeringerne her, naar de danske Gesandter havde faaet Ordre fra deres Regering til at føre samme Sprog. Men desuagtet havde Ruslands Gesandt i Paris, Fyrst Bariatinsky, i Virkeligheden havt Befaling til at overrække den, selv om den svenske og danske Gesandt ikke havde faaet Ordre til at forene sig med ham, og, vel at mærke, den russiske Deklaration talte ogsaa i Danmarks og Sveriges Navn. Bernstorff troer, at det er enestaaende, at et Hof saaledes har talt i Andres Navn, uden at disse have givet deres Samtykke dertil¹⁾. Disse Forhold i Forbindelse med den Ulyst, Rusland havde viist i 1778 og stedse viste til i mindste Maade at ville blande sig i de svenske Anliggender, en Ulyst, der endog var skjærpet til, at de russiske Ministre kun med yderste „*dégout*“ hørte tale herom²⁾, alt dette har ganske sikkert gjort Forholdet imellem Danmark og Rusland i Sommeren 1779 noget kjøligere, end det havde været i længere Tid.

Men fordi den danske Regering ikke havde villet tage Deel i de af Sverige eller Rusland foreslaaede Forholdsregler, havde den dog ikke indskrænket sig til blot ved diplomatiske Forestillinger at ville søge Sikkerhed for sine Undersaatters

¹⁾ Bernstorffs Depeche til Ahlefeldt af 20de April; smlign Zachrisson S. 20.

²⁾ Schumachers Depeche af $\frac{2\text{de September}}{5\text{te Oktober}}$; sammenlign hans Depeche af $\frac{6}{17}$ August, hvor han udtaler den Anskuelse, at Rusland ikke for Alvor nogensinde vil tænke paa at gjenoprette den svenske Forfatning.

Handel. Den havde gjort Alvor af den Tanke, som den havde udtalt for Sverige under Forhandlingerne i den nærmest foregaaende Vinter; den havde udrustet 10 Linieskibe og 6 Fregatter, og medens den største Deel af denne Eskadre holdtes samlet i Øresund, vare enkelte Skibe i Overeensstemmelse med, hvad der var udtalt i Svaret paa Ruslands Forslag af Februar 1779, blevne udsendte for at krydse langs de danske og norske Kyster fra Elben til Norøcap. Faa samme Tid blev andre Skibe sendte bort i fjerne Farvande for at være til Handelens Beskyttelse her og navnlig konvoyere¹⁾. En Fregat, der efter Skik i Begyndelsen af 1779 bragte „Presenter“ til Deyen i Algier, havde Ordre til, medens den i Løbet af flere Maaneder opholdt sig i Middelhavet, at konvoyere de danske Handelskibe her, som maatte ønske det²⁾. Guldberg havde vistnok været betænkelig ved overhovedet at lade konvoyere paa anden Maade, end at det skulde tillades de krigførende Magter at visitere Konvojen³⁾; men denne Betænkelighed satte man sig dog ud over. Siden i Efteraaret, da Spanien havde begyndt Krig, meente Bernstorff, at man burde sende flere og det stærke Fregatter til Middelhavet for at værne om Fragthandelen her⁴⁾; men Arveprindsen udtalte sig i en af Guldberg affattet Betænkning af 7de September⁵⁾

¹⁾ See derom Garde: Efterretninger om den danske og norske Sømagt 4de Bind S. 259 ff og samme Forfatters: Den dansk-norske Sømagts Historie fra 1700—1814. S. 263 ff.

²⁾ See Instruxen til Chefen for Fregatten Bornholm i Marineministeriets Archiv, og Bernstorffs Betænkning om Konvoyer af 27de August 1779 i Udenrigsministeriets Archiv.

³⁾ Skrivelse til Bernstorff af 23de Januar 1779 i Udenrigsministeriets Archiv.

⁴⁾ See Bernstorffs foranførte Betænkning.

⁵⁾ I Udenrigsministeriets Archiv.

imod dette som altfor kostbart og unyttigt, og ifølge en Statsraadsbeslutning blev Spørgsmaalets Afgjørelse udsat¹⁾.

De Krigsskibe, som vare blevne udsendte paa Krydstogt langs Danmarks og Norges Kyster, havde, som det var lovet Rusland²⁾, tillige faaet Befaling til at beskytte de russiske Handelsskibe, som de mødte paa deres Vei og som kunde trænge dertil. Dette blev ogsaa paalagt Chefen for Linieskibet Holsteen, der i Begyndelsen af August blev sendt til det gode Haabs Forbjerg, tildeels for at konvoyere hjemvendende Ostindiefarere, og ligeledes Chefen for Fregatten Bornholm, som i Januar 1780 sendtes til Middelhavet. Ja, ifølge Anmodning fra Preussen blev den samme Opmærksomhed viist imod dette Lands Skibe³⁾.

9. Imidlertid var en meget vigtig Begivenhed indtruffen i Løbet af Sommeren. Spanien havde sluttet sig til Englands Fjender. Allerede tidligere havde Bernstorff anseet Englands Stilling for vanskelig; men fra denne Tid betragtede han den som overordentlig farlig; han meente, at Spanien og Frankrig tilsammen vare det overlegne tilsøes⁴⁾.

¹⁾ Ifølge en Bemærkning, Bernstorff har tilføjet den ovenfor nævnte Betænkning.

²⁾ See Side 39.

³⁾ Forestilling fra Bernstorff til Kongen af 21de Mai og 25de Juni 1779, og Instruxerne for Aaret 1779 i Marineministeriets Archiv. Garde har i de ovennævnte Skrifter ladet Regeringen i det Hele give de udsendte Skibshefer Instrux om ogsaa at beskytte de russiske Handelsskibe; men det er mindre rigtigt, da de Skibshefer, som i første Halvdeel af 1779 sendtes til Middelhavet eller til Vestindien, udtrykkelig fik Forbud imod at tage nogen fremmed Nations Handelsskibe under Konvoy. Han har heller ikke nævnt Forholdet til de preussiske Skibe. At Preussen ogsaa søgte at faae Sverige til at tage sig af dets Handelsskibe, omtales hos Zachrisson S. 22—23.

⁴⁾ See Depeche til Schumacher af 26de Juni, inden han endnu

Blot et eneste Nederlag tilsoes, skriver han¹⁾, og Englands Sag er fortvivlet. Unægtelig saae man ogsaa nu det mærkelige Syn, at en forenet fransk-spansk Flaade viste sig i Kanalen, uden at Englænderne vovede at angribe den. Tanken om de Følger, Englands Ydmygelse kunde drage efter sig, begyndte derfor stærkere end tidligere at beskæftige ham. Vi skulle snart see, at han frygtede for, at de vilde blive fordærlige for Danmark. Paa samme Tid maatte den Tanke, om England ikke vilde søge at sikre sig ved Alliancer, træde mere levende frem for ham. Dette Land havde, som tidligere er omtalt, allerede siden 1777 bearbejdet Rusland for at drage det over paa sin Side; men uagtet saadanne Skridt som de russiske Forslag til Danmark i August 1778 og til Danmark og Sverige i Februar 1779 i Forbindelse med den lunkne Understøttelse, Rusland gav Danmark under dets Klager i London, unægtelig vidnede om engelske Sympathier, havde den russiske Regering dog hidtil afholdt sig fra mere vidtgaaende Skridt. Bernstorff modtog imidlertid i Foraaret 1779 den ene Meddelelse efter den anden fra Ahlefeldt om, hvor engelsk-sindet den russiske Regering var²⁾, og det laae derfor nær for ham at antage, at den Forandring til det Værre, der var foregaaet i Englands politiske Stilling ved Spaniens Krigserklæring, vilde bringe Rusland til at træde mere virksomt op. Denne Tanke kommer tydelig frem i hans Depeche af 27de Juli til Legationen i Petersborg. Men kort

vidste, at Krigen var erklæret, Depechen af 27de Juli til Samme og af 16de November til Dreyer.

¹⁾ Depeche til Dreyer af 20de November.

²⁾ See f. Ex. Depecherne af $\frac{8}{19}$ Marts, $\frac{19}{30}$ Marts, $\frac{26de\ Marts}{6te\ April}$, $\frac{29de\ Marts}{9de\ April}$, $\frac{10}{21}$ Mai og $\frac{14}{25}$ Mai.

efter begyndte Efterretningerne fra denne at lyde paa en Maade, der ikke kunde bestyrke ham heri. Peter Christian Schumacher, som efter tidligere at have været Legationssekretær, i Juli blev Chargé d'affaires, idet Ahlefeldt reiste hjem, saae Forholdene paa en skarpere Maade, end hans Forgjænger havde gjort. Ligesom denne begavede Mands Depecher i det Hele udmærke sig ved Liv og Aand i Sammenligning med andre samtidige danske Diplomaters Indberetninger, saaledes vidne de ogsaa om, med hvor stor Iver han søgte at lære Stemninger og Personligheder at kjende i Regeringskredsene i Petersborg. Han var alt andet end en Beundrer af de russiske Tilstande, og han har paa mange Steder med skarpe Træk skildret det Skrøbelige i Ruslands indre Forhold, hvor forarmede dets Finanser vare, i hvor daarlig en Tilstand dets Hær og Flaade var, og hvor lidt dets virkelige Styrke svarede til den Rolle, dets Regering paa den Tid spillede i Europa. Denne indre Svaghed gjorde det efter hans Overbeviisning umuligt for Rusland at være England til nogen kraftig Hjælp, og han meente derfor, at hvis det var nogenlunde forstandigt, vilde det indskrænke sig til at mægle¹⁾. Paa samme Tid gav han et andet Billede af den russiske Regerings Stemninger imod England, end Ahlefeldt havde givet; strax i en af sine første Depecher²⁾ fortalte han, at Panin havde yttret, hvorledes Rusland foreløbig ingen Grund havde til at optræde til Fordeel for England; dette kunde have godt af at blive noget ydmyget. I denne Aand ere hans Depecher fra den følgende Tid væsenlig skrevne. I September

¹⁾ See hans første Depeche ($\frac{12}{23}$ Juli).

²⁾ Depeche af $\frac{23de\ Juli}{3die\ August}$.

Maaned meddeler han endog¹⁾, at Panin havde erklæret ham, at Rusland ikke vilde tage Parti, førend den ene eller den anden Magts Ruin gjorde det nødvendigt. Bernstorff vilde i Begyndelsen nodig gaae ind paa hans Synsmaade. Han kunde ikke troe, at det var Ruslands oprigtige Ønske at see England en Smule ydmyget; dette Land kunde ikke miste sine amerikanske Kolonier og derved en Deel af sin Handel, uden at det vilde blive det umuligt længere at hævede Førrangen imellem Sømagterne, som Frankrig bigede efter at fravriste det. Men det var utænkeligt, at Rusland, der ved Handelsforhold og Politik var saa nøie knyttet til England, kunde ønske dette. Naar det nu ikke viste Iver for Englands Sag, kunde det kun være en Maske for at holde Europa i Uvished, indtil det meente, at det rette Øieblik var kommet²⁾. Imidlertid ændrede han dog sine Meninger i Løbet af Efteraaret; han sluttede sig nu mere til Schumachers Anskuelse, at Rusland nok kunde ønske at see England ydmyget og kun vilde hjælpe det, hvis det saae dets Tilværelse truet.

Naar Schumacher fremhævede en kjølig Stemning hos den russiske Regering, tænkte han særlig paa Panin. Men Spørgsmaalet var, hvorvidt denne i Virkeligheden bestemte den russiske Politik. Det var Schumacher som alle Andre bekjendt nok, at den, der havde den største Indflydelse hos Keiserinden, var hendes tidligere Elsker Potemkin. Harris havde efter i nogen Tid ogsaa at have søgt at gjøre Indtryk paa Panin, efterhaanden samlet sine Bestræbelser paa at vinde Potemkin og derigjennem selve Catharina den

¹⁾ Depeche af $\frac{17}{28}$ September.

²⁾ Depeche af 31te August til Schumacher.

Anden. Endog storartede Bestikkelser sparedes ikke. Der var ingen Tvivl om, at Harris i Efteraaret 1779 havde en høi Stjerne hos Potemkin. Men skjøndt Ingen vel i stærkere Udtryk har kunnet skildre Potemkins næsten almægtige Indflydelse hos Keiserinden, end Schumacher har gjort, tillagde han dog hele denne Harris's Stræben kun liden Betydning. Det var hans Overbeviisning, at om Panin end, paa Grund af sin svage Hukommelse og sit Hang til Ladhed, i mange mindre Sager kun havde Lidet at sige, havde han dog en overordentlig Indflydelse, saasnart det gjaldt en vigtigere Sag, og Schumacher troede ikke, at Potemkin trods sin store Magt dristede sig til imod Statsraadets, det vil sige Panins Ønske, at gjøre noget Skridt, som kunde styrte Rusland i Krig¹⁾. Panin vilde ogsaa efter hans Mening have et godt Støttepunkt i Keiserindens Forføngelighed. „*En général, skriver Schumacher*²⁾, *je croirois que pour envisager la conduite de la Russie dans son vrai point de vue, il faut partir du principe que la cour d'ici désire pardessus tout au monde d'être chargée de la médiation de la paix et de figurer par là dans les gazettes et dans les annales comme l'arbitre de l'Europe.*“ Men denne Fredsmæglerstilling vilde ikke opnaaes ved at kaste sig ind i Krigen paa Englands Side.

Paa samme Tid imidlertid som England stærkt bearbejdede det russiske Hof, havde det igjen begyndt at nærme sig den danske Regering. Allerede det var et tydeligt Vidnesbyrd derom, at Harris i Petersborg søgte at stille sig i et venskabeligt Forhold til Schumacher. Der frembød sig en bekvem Leilighed dertil, idet den danske Re-

¹⁾ Depeche af $\frac{29\text{de Oktober}}{9\text{de November}}$.

²⁾ Depeche af $\frac{15}{26}$ November.

gering i Efteraaret havde gjort et Skridt, som England var meget tilfreds med. En nordamerikansk Kaper, der havde opbragt et Par engelske Handelsskibe, var nemlig ved Storm bleven nødt til at løbe ind med dem i Bergens Havn, og da den danske Regering ikke anerkjendte Amerikanerne som krigførende Nation, lod den disse opbragte Skibe strax udlevere til Englænderne¹). Skjøndt dette Skridt var en simpel Følge af Danmarks Stilling, vakte det dog Vrede i Frankrig²) og stor Tilfredshed i England³). Det var dette, hvoraf Harris benyttede sig til at nærme sig Schumacher, som om der var et nært Forhold imellem England og Danmark. Men den egentlige Tilnærmelse af Betydning havde fundet Sted i Kjøbenhavn. Efter et Brev fra Harris til Eden⁴) maa det betragtes som sikkert, at den sidste ved sin Afreise til Kjøbenhavn havde Instrux til at indlede Underhandlinger med det danske Hof om en Alliance⁵); og dette bekræftes desuden ved Bernstorffs Depecher af 10de April til Ahlefeldt og Dreyer, hvorefter hans første Samtaler med Eden havde viist ham, at man i England ansaae Danmark for at være villigt til at stille sig paa engelsk Side. Det er klart heraf, at den engelske Gesandt har bragt en Alliance paa Bane. Bernstorff blev lidet glad derover. Han yttre, at han aldeles ikke veed, hvoraf England har sluttet, at Danmark skulde have antaget saa velvillig en Stemning imod det; den engelske Re-

¹) Bernstorffs Depeche til Dreyer af 5te Oktober.

²) Bernstorffs Depeche til Schumacher af 25de November.

³) Dreyers Depeche af 19de og 22de Oktober.

⁴) Brev af $\frac{18}{29}$ Juni 1779, i Harris Diaries etc., vol. 1, 206.

⁵) Harris's Ord ere: „my instructions, like yours, have been, to use my endeavours to obtain assistance from this court“.

gering havde visselig Intet gjort for at vinde det. Han kan kun forklare sig det, ved at Panin, som han dengang ansaae for engelsk sindet¹⁾, har yttret sig i den Retning, og at Harris har overdrevet disse Yttringer i sine Indberetninger til den engelske Regering. Desuden veed han ogsaa, at man i England anseer Danmark for at være afhængigt af Rusland²⁾, og at man derfor stolede paa, at naar det sidste Rige viste engelske Sympathier, vilde Danmark gjøre det Samme. Ikke blot fremkaldte Tanken herom som altid, naar den kommer frem hos Bernstorff, harmfulde Yttringer om den Miskjendelse, den danske, efter hans Overbeviisning uafhængige, Politik var Gjenstand for; men han beklager særlig i dette Tilfælde Englands feilagtige Anskuelser, fordi de let kunde føre til ubehagelige Skuffelser og deraf følgende Misstemning fra engelsk Side imod Danmark. Det Svar, Bernstorff har givet, kan derfor ikke have været Andet end koldt, og Harris's ovenfor anførte Brev viser ogsaa, at Eden ingenlunde har været tilfreds dermed. Men snurrit nok, medens Bernstorff opfattede Rusland som i det Mindste middelbart havende Deel i Englands nye Skridt ved det danske Hof³⁾, viser Harris's Brev, at han meente, Rusland havde benyttet sin Indflydelse i Kjøbenhavn til at stemme Regeringen der kjølig imod England.

Hvor lidt imødekommende den engelske Regering i

¹⁾ Smlign. S. 56.

²⁾ Dette berører Dreyer oftere i sine Depecher, f. Ex. Depechen af 26de Marts 1779.

³⁾ Ifølge en Depeche fra Ahlefeldt af $\frac{23de\ April}{4de\ Mai}$ Nr. 2 havde Panin yttret til Sacken, som dengang opholdt sig i Petersborg, at Edens Afsendelse til Kjøbenhavn var en Følge af russiske Forestillinger i London.

Sommeren 1779 viste sig imod Danmark med Hensyn til Skibsfarten, er tidligere omtalt. Denne Holdning fra dets Side var særlig paafaldende, fordi det lod Sverige uanfægtet konvoyere Handelsflaader igjennem Kanalen, som Alle vidste havde Varer ombord, der vare bestemte til franske eller spanske Havne og hørte til de af Englænderne som Kontrebande stemplede „*munitions navales*“. Det er vel næppe usandsynligt, at den engelske Regering har følt sig stødt over det mindre gunstige Svar, Eden havde gaaet fra det danske Hof, og at dette har forøget dens Utilbøielighed til at gjøre Danmark Indrømmelser i Spørgsmaalet om Skibsfarten. Den holdt sig overbevist om, at i paakommende Tilfælde vilde den, naar den havde vundet Rusland, ogsaa være vis paa at kunne faae Danmark til at være med i Forbundet. Underhandlingerne om en Alliance ere derfor næppe blevne fornyede fra engelsk Side førend i Slutningen af Aaret, da Harris troede at have vundet Potemkin og Keiserinden og ret med Iver trængte ind paa den russiske Regering for at faae den til bestemt at slutte sig til England. Da seer man Bernstorff den 25de December skrive til Dreyer om en Samtale, han har havt med Eden, og som gjør ham det klart, at England nu ønsker at nærme sig til Danmark. Eden har talt med stor Varme om det engelske Ministeriums Ønsker i den Retning, og om hvorledes Intet i den Grad var i de tvende Rigers Interesse som at forene sig ved saa nær en Alliance som muligt. Han har tillige gjort gjældende, hvor farligt det vilde være for de andre europæiske Magter, men især for Danmark, hvis den franske Sæmagt fik Overhaand over den engelske, og hvor skadelig en Virkning det i Forening med Amerikas Uafhængighed vilde have paa den danske Handel. Eng-

lands Mening maatte da efter Bernstorffs Tanke være at ville indgaae „*une Alliance défensive, jointe à des facilités réciproques pour le commerce*“. Han meddeler ikke, hvad han har svaret Eden, men instruerer blot Dreyer om at svare forsigtig, naar Stormont, den daværende Minister i England for det nordlige Departement, bragte Sagen paa Bane for ham.

10. Dette skete imidlertid ikke. Den engelske Regering drev Forhandlingen udelukkende i selve Kjøbenhavn og Petersborg. Det er andre Steder i det Væsenlige oplyst, hvorledes det gik med Underhandlingerne i Petersborg, saa at de her kun i Korthed skulle berøres.¹⁾ Harris havde i December erklæret, at England var villigt til at gaae ind paa ethvert Forslag, der kunde befæste den nære Forbindelse imellem de to Riger. Med andre Ord, England vilde gaae ind paa den Betingelse, som Keiserinden nogen Tid iforveien havde opstillet som nødvendig for en Alliance, nemlig at udvide Forbundet til ogsaa at omfatte Porten og de orientalske Anliggender. I dette Øieblik troede den engelske Regering at være vis paa Ruslands Hjælp; men Panin arbejdede ivrig imod den. Han forsikkrede baade Schumacher og den preussiske Gesandt Goertz²⁾, at Harris vilde faae et Afslag; Schumachers Mening, som han havde udtalt i en Depeche af $\frac{29\text{de November}}{10\text{de December}}$, at Potemkin ikke vilde vove imod Panins Ønske at styrte Rusland i en

¹⁾ Med Hensyn til Underhandlingernes nærmere Detail henvises foruden til Harris's og Goertz's Kildeskrifter til Hermann: *Geschichte des russischen Staates VI*, S. 83 ff. Dog er der en Feil hos denne, som siden vil blive paaviist.

²⁾ Schumachers Depecher af $\frac{6}{17}$ December, $\frac{10}{21}$ December, $\frac{20}{31}$ December og $\frac{31\text{te December } 1779}{11\text{te Januar } 1780}$.

Krig, viste sig rigtig; Harris fik et Afslag.¹⁾ Efterat dette var skeet, indtraf i Begyndelsen af 1780 de bekjendte Begivenheder, der førte til Udstedelsen af den russiske Deklaration af $\frac{28de\ Februar}{10de\ Marts}$, som blev Grundlaget for det store væbnede Neutralitetsforbund. Et hollandsk Skib, der var fragtet fra Archangel til Barcellona og et russisk, der var bestemt til Malaga og Livorno, bleve kaprede af Spanierne, som dengang blokerede Gibraltar og derfor opbragte alle Skibe, der under Seiladsen igjennem det smalle Stræde opvakte Mistanke hos dem, om at være bestemte med Provisioner til Gibraltar. Catharina blev forbittret herover²⁾, og gav snart efter Ordre til at udruste 15 Linieskibe foruden dem, som vare bestemte til Udrustning i dette Foraar. Utvivlsomt var hun i dette Øieblik tilbøielig til at lade Spanien føle Vægten af sin Vrede og slutte sig til England. Hun lod, som vi siden nærmere skulle see, sende Opfordring til den danske og andre Regeringer om at indgaae et Forbund, hvorved hun nærmest tænkte at ramme Spanien. Men Panin forstod at tage hende fra hendes svage Side, Forføngeligheden. Uden ligefrem at træde i Veien for hendes Vrede imod Spanien, viste han hende, hvor skjøn en Rolle hun netop i dette Øieblik havde Leilighed til at spille, ved at tage sig af den neutrale Skibsfart i det Hele. Hun gik ind derpaa, og nu udstedtes Deklarationen af $\frac{28de\ Februar}{10de\ Marts}$ ³⁾ til de krigførende Magter, hvori Keiserinden

1) Schumachers Depeche af $\frac{21de\ Januar}{1ste\ Februar}$. Svaret til Harris findes trykt i hans Diaries etc. I, 241—242 og omtrent ordlydende hos Goertz l. l. S. 24—25.

2) Efterretningen kom til Petersborg den 6te Februar.

3) Sædvanlig angives denne Deklaration ogsaa i officielle Aktstykker, som udstedt den 28de Februar, uden at der tilføies, om det er

hævdede de bekjendte Grundsætninger, 1) at erhvert neutralt Skib skulde kunne seile frit fra Havn til Havn hos de krigførende Magter og anløbe deres Kyster; 2) at frit Skib gjorde fri Ladning, undtagen hvad saadanne Varer angik, der hørte ind under Begrebet Kontrebande; 3) at det skulde afhænge af de indgaaede Traktater, hvad der burde ansees for Kontrebande; 4) at en Havn kun skulde betragtes som blokeret, naar det var forbundet med aabenbar Fare at seile ind i den, idet den blokerende Magt havde ladet Krigsskibe lægge sig tilstrækkelig nær; 5) at disse Grundsætninger skulde tjene til Rettesnor ved Bedømmelsen af, hvorvidt Handelsskibes Opbringelse havde været lovlig eller ikke. Der kunde ingen Tvivl være om, at England langt snarere end de Bourbonske Riger vilde opfatte denne Deklaration som rettet mod sig; thi det var England, der havde gjort Modstand imod den anden af de opstillede Grundsætninger og været tilbøielig til at give Begrebet Kontrebande et altfor stort Omfang. Harris' Underhandlinger havde altsaa, i det Mindste foreløbig, ført til et meget uheldigt Resultat.

Paa samme Tid var der blevet underhandlet i Kjøbenhavn. Bernstorff havde strax meddeelt Kongen og Statsraadet den Samtale med Eden, hvoraf han den 25de December havde givet Dreyer et Referat, og han havde derefter underrettet Eden om, hvorledes Regjeringen stillede sig til Sagen. Nedenstaaende Forestilling, som han indgav til Kongen, skildrer hans Forhandling ved denne Leilighed med den engelske Gesandt.

efter gammel eller ny Stil. Paa en Afskrift af den, der findes i Udenrigsministeriets Archiv, staaer d. $\frac{27de\ Februar}{9de\ Marts}$, og en Depeche fra Schumacher af $\frac{28de\ Februar}{10de\ Marts}$ Nr. 1, siger, at den er bleven underskrevet den foregaaende Dag af Keiserinden.

Allerunterthänigste Vorstellung.

Der hier an Ew. Königl. *Maj.* Hofe *accreditirte* Englische Gesandte hat auf ausdrücklichem Befehl den Antrag gethan: wie Engelland nichts mehr wünsche, als die völlige Freundschaft von Dännemark zu gewinnen und sich mit demselben, durch die genaueste und vertraulichste *Alliance* zu anbinden. Der König, sein Herr, hoffe Dännemark hiezu bereitwillig zu finden, da Er das grösste Zutrauen zu Unsere Art zu denken und zu handeln habe, selbst bereit sey, Uns alle Beweise der aufrichtigsten Freundschaft zu geben, und die Erniedrigung von Engelland, die Uebermacht des *Bourbonischen* Hauses zur See, und die Unabhängigkeit von *America*, so wohl für das politische als für das Handlungs *System* von Dännemark, die nachtheiligsten und nicht abzuleugnenden Folgen habe.

Der Englische Gesandte fügte die Versicherung hinzu, dass diese *proposition* mit keiner anderen, so etwa anderen Mächten gethan werden könnte, in Verbindung stehe, sondern Dännemark allein zur Absicht habe.

Nachdem Ihro *Maj.* diesen Antrag reiflich erwogen, so haben höchstdieselben mir den Befehl ertheilet, in Antwort darauf zu erwiedern, dass man hiesiger seits die freundschaftliche Gesinnung des Königes von Engelland mit Vergnügen empfienge, dieselbe aus einem übereinstimmenden Gesichtspunkte beurtheile, und bereit wäre, Vorschläge zu der freundschaftlichsten, beyden Nationen vortheilhaften Verbindung anzunehmen, doch mit dem ausdrücklichen Vorbehalt, dass dieselbe mit dem *System* der *Neutralität* von Dännemark vereinigt werden konnte, und keine Verbindlichkeit, wieder Unseren Willen, Theil an den gegenwärtigen Unruhen von Europa zu nehmen, mit sich führten.

Ihro *Maj.* haben mir zugleich die Erlaubniss ertheilet, in einer *ministerialischen* Unterredung den Gesandten mit vielem Vertrauen auf die Spuren unserer Wünsche in beziehung auf die Uns zu machenden künftigen Anträge zu bringen. Ich habe dieses hauptsächlich dadurch zu bewerkstelligen gesucht,

dass ich ihm zu erkennen gegeben, wie wir den Einfluss der Folgen des gegenwärtigen, Engelland drohenden krieges, auf die Lage von Dännemark nicht verkeuten, dass nicht wir sondern Engelland selber Schuld daran seye, dass die so lange bewährt gewesene genauere Freundschaft erkaltet seye, dass die Wiederherstellung derselben unmöglich seye, so lange eine Streitfrage *existire*, so uns bey jedem Seekriege nothwendig trennen, und entfernen müsse: und dass daher Englands eigenes *Interesse* erfordere Uns den Satz, dass die dänische Flagge feindliches Gut decke, zuzustehen. Wir hätten ein Recht dasselbe zu fordern, und zwar ein eben so grosses als die Holländer, nämlich ein *tractatmässiges*. Engelland habe, so lange es diese Freiheit den Holländern zustände, nicht allein nicht den geringsten Nachtheil davon, sondern sogar einen dreyfachen Vortheil: 1) Bey allen Kriegen, so Dännemark führen würde, ein gleiches Vorrecht zu erhalten; 2) für ihre eigene Wahren in Unseren Schiffen Sicherheit zu finden, da so wohl Frankreich als Spanien dieselbe davon abhängen lies; 3) Holland, welches Ihr so viel Widerwillen zeige, nicht ausschliessend zu bereichern, sondern alleine auf dessen und also fremden Unkosten andere *neutrale* Mächte zu gewinnen und ihre den Engländern so nützliche Schiffart zu begünstigen.

Ich that die Betrachtung hinzu, dass es nicht möglich seyn würde, von Englands freundschaftlicher Gesinnung überzeugt zu seyn, so lange Uns dasselbe ein wirkliches Recht versagte, welches Uns ohne ihr Nachtheil von Ihr zugestanden werden könnte.

Hierauf liess ich mich in allgemeine Untersuchungen über den gegenwärtigen Zustand von *Europa* ein, sie zielten sämmtlich dahin, deutlich zu zeigen, dass Dännemark und Russland die einzigen Mächte von Europa wären, so England nützlich seyn könnten. Jede von Ihnen wäre nicht im Stande, es alleine hinreichend zu thun: Russland würde selber sich niemals entschliessen, weder wirkliche Hülfe zu leisten, noch eine bewaffnete Vermittelung zu übernehmen, so lange es nicht darin

von Dännemarks Zutritt, oder Beystand sicher wäre. Es könne seine ohnehin etwas erschöpfte Kräfte nicht brauchen, ohne für Schweden gesichert zu seyn, und eine zur See mächtige *alliirte* völlig auf seiner Seite zu haben. Wir selbst könnten ohne völlig *armirt* zu seyn, keinen wahren Einfluss haben: Schweden hätte darin den Vortheil, dergleichen Ausrüstungen mit Frankreichs Geldern zu machen, wodurch es seine Gleichheit mit uns herstellte: wir hätten die dringendste Ursache mit der grössten Vorsicht zu Werke zu gehen. Unsere Neutralität, die Verpflichtungen und die Vortheile derselben, die *critische* Lage von Engelland, die Gedenkungs Art von Preussen, Schweden und Russland, und die Nothwendigkeit mit dieser letzteren Macht immer in gleichen und verhältnissmässigen Schritten zu gehen, erfordere es, und keine Macht könne von Uns eine übereilte Entschliessung, die nicht durch wahre Vortheile für Dännemark gerechtfertiget wäre, erwarten.

Der Gesandte, so voller Aufmerksamkeit war, mir fast in allem beystimte, und sich des freundschaftlichsten Tones befloss, äusserte sich dahin, dass er von allem den getreuesten Bericht erstatten wollte, aber auch schon jezo über sich nehmen könnte, dahin zu äusseren, dass England keine Zurüstung von Uns verlangen würde, ohne die kosten derselben zu sichern(?), und dass es sehr bereit wäre uns hinreichende *Subsidien* zu geben. Ich erwiederte hierauf, dass ich mich jezo nicht darauf einlassen könne. Sein Hof wäre nun im Stande gesetzt, zu beurtheilen was es für Anträge machen könne, und in wie ferne sie annehmlich seyn würden. Ich könne und müsse selber voraus sehen, dass in denselben auch von Tragung sämmtlicher Unkosten die Rede seyn würde, man behälte sich aber hier die Freyheit vor, ohne nur die geringste Verbindlichkeit anzu ziehen, dieselben als dann nach ihrem Inhalt und nach der Lage der Sache zu beurtheilen.

Dieser abgestattete Bericht berechtiget mich Ew. Königl. (Maj.) unterthänigst anzugehen, alles was darin bisher geschehen, so wie auch meine auf Dero Befehl gethane mündliche Äus-

serung, mit dem allergnädigsten schriftlichen Beyfalle zu vorsehen, und mich dadurch in dem Stande zu setzen, nach diesen vorläufig festgesetzten Planen, alle künftige Maassregel vorzurichten.

Coppenh. d. 14 Januar 1780.

allerunterthänigst

A. P. Bernstorff.

I Margen er skrevet: approbirt

Christian Rex.

Naar England her havde givet det Udseende af, at dets Opfordring til Danmark ikke stod i Forbindelse med noget Forslag til en anden Magt, var det blot en Høflighedsform. Den engelske Regering kunde ikke være uvidende om, hvor pirrelig den danske Regering og særlig Bernstorff var ligeoverfor, hvad der kunde tyde paa, at man ansaae Danmark for afhængigt af Rusland, og den valgte derfor denne Form som et Vidnesbyrd om den Selvstændighed, den tiltroede den danske Regering.¹⁾ Det kunde aldrig falde England ind at ville skjule sin Forhandling med Rusland for denne, saaledes som ogsaa Bernstorffs næste Beretning viser.

Forøvrigt var det danske Svar meget forsigtigt. Danmark vil endnu hævde sin Neutralitet; i det Mindste vil det ikke binde sig saaledes, at det kunde blive nødt til imod sin Villie at tage Deel i de daværende Stridigheder. Det er, som om den danske Regering nærmest tænkte sig i Forening med Rusland at optræde som væbnede Mæglere i Striden; men naar England til Vederlag skulde give Subsidier til Udrustning af Skibe, er det vanskeligt at see, hvorledes en saadan Mægling kunde forenes med en virkelig Neutralitet. Det Hele er aabenbart stillet paa Skruer

¹⁾ Smlign. Ytringerne S. 71.

for at faae England til at udtale sig bestemtere, og imidlertid benytter man Leiligheden til at optage Kravet, paa at frit Skib skal gjøre fri Ladning, og man opstiller naturligviis Danmarks Ret dertil som meget stærkere, end man i Virkeligheden selv fandt, at den var.¹⁾

Hvorledes den engelske Regering opfattede dette Svar fra den danske Regering, og hvorledes Eden fortsatte Forhandlingen, kan sees af efterfølgende Beretning, Bernstorff aflagde derom.

Allerunterhänigster Bericht.

Nachdem der hier *subscitirende* Englische Gesandte Seinem Hofe von derjenigen Antwort Bericht erstattet hat, welche ich Ihn vermöge der von Ew. Maj. am 14. Jan. dieses Jahres genehmigten Entschliessung gegeben hatte, so hat er den Auftrag erhalten, sich weiter einzulassen und sich in einer *ministerialischen Conferentz* folgender maassen gegen mich geäußert.

Die König, sein herr, erkenne mit der freundschaftlichsten Dankbarkeit die offene und vertrauliche Art mit welcher ihm Dännemark geantwortet: und Ihre Sprache würde dasselbe Gepräge haben. Sie sahen den Nutzen eines neuen *Tractats* vollkommen ein, würden auch gar keine Schwierigkeiten machen, in Unterhandlungen darüber zu treten, denselben auch für beyde *Nationen* sichrer, vortheilhafter, und den gegenwärtigen Zeiten angemessener zu machen. Sie wären auch überzeugt, dass man bald und ohne Mühe über die Punkte, worüber bisher Zweifel gewesen, übereinkommen würde. Doch müssten sie wiederhohlen, dass es allezeit Ihr, Uns auch nicht verborgene Absicht gewesen wäre, einen solchen *Tractat* zu machen, der zugleich ein *Commertz* und *Alliantz Tractat* sey, und sich dergestalt auf die gegenwärtige Lage der Sachen und Umstände bezöge, dass diese eigentlich den *Casum Foederis* ausmachen. Ihr Wunsch bestehe hauptsächlich darinnen eine

¹⁾ Smlign. Bernstorffs Udtalelser derom S. 45—46.

Tripel Alliantz zwischen Dännemark, Russland und Engelland zu Stande zu bringen, welche jezo fähig wäre, das Gleichgewicht von *Europa* zu erhalten, und das Bourbonische Haus zu bewegen, billige Friedensbedingungen einzugehen. Dass sie Uns von Russland nicht trennten, auch zu *Petersburg* gleiche Anträge als in Copp: gethan, den Antrag aber nicht verbunden hätten, um auch dadurch an Dännemark ein Zeichen ihrer Achtung zu geben. Sie wären überzeugt, dass eine solche *Tripel Alliantz* völlig hinreichend seye, den gesuchten Zweck zu erhalten, dass es aber freylich ungewiss bleibe, wie gross die Nothwendigkeit Ernst zu gebrauchen seyn würde; dieses setze eine Ausrüstung zur See voraus (und würde es schon sehr entscheidend seyn, wenn jede Macht ohngefähr 12 Schiffe von der *Linie*, mit den zehörigen *Fregatten* in Bereitschaft hätte), und hätte er der Gesandte den Befehl zu erklären, dass England bereit seye, alle Kosten zur ersten und folgenden Ausrüstung, ohne Einschränkung zu tragen.

Der Gesandte fügte noch hinzu, dass Russland bishero keine entscheidende Antwort an Engelland gegeben, dass man also deshalb noch in Ungewisheit wäre, und vieles daher bey der Unzertrennlichkeit des Plans noch in Ungewisheit bleiben müsste. Es bleibe ihm also nur noch übrig Uns auf Befehl seines Hofes die freundschaftliche Frage vorzulegen, ob wir, falls Russland sich nicht geneigt erklären sollte, willig wären, das Unserige dazu beyzutragen, die Meynung dieses Hofes umzustimmen, und es zu reifere, und ihrem und unserem *Interesse* mehr gemässere Entschliessungen zu bringen.

Wiewohl sich diese Äusserungen von seiten Engellands nicht sehr von den Absichten die *Ew. Maj.* genehmiget haben, entfernen, so habe ich doch meine Antworten, auf das Versprechen meinen Bericht davon so bald als möglich abzustatten, auf die Bemühung, einige in unsern vorigen Unterredungen behauptete Sätze noch in ein helleres Licht zu setzen, und auf die allgemeine Bemerkung einschränken müssen, das es mir beynahe unmöglich vorkäme Ihre letzte Frage zu be-

antworten, ehe Uns Engelland selber von der in Russland erhaltenen Antwort und von den dieselbe begleitenden Umständen unterrichten würde.

Ich schmeichle mich dass Ihre *Maj.* dieses allergnädigst genehmigen, und auch zugleich billigen werde, dass ich keine schriftliche Versicherung der verschiedenen Anerbietungen gefordert, da dieses Gelegenheit zu der, noch wohl bedenklichen Forderung, auch eine schriftliche Antwort zu erhalten, geben würde.

Copp. d. 3. März 1790.

allerunterthänigst
A. P. Bernstorff.

Stillingen var hermed bleven langt klarere. Skjøndt England opsatte at svare paa Opfordringen til at indrømme det omstridte Princip om det neutrale Flags Ret til at beskytte fjendtligt Gods, udtalte det ganske klart, hvad det ønskede, Danmark skulde gaae ind paa, nemlig en Triplealliance med det selv og Rusland, og at *casus foederis* skulde betragtes som foreliggende, med andre Ord, at Danmark skulde være beredt til, hvis de Bourbonske Magter ikke gik ind paa billige Fredsvilkaar, da at tage aktiv Deel i Krigen. Derimod fremstillede England Forholdet til Rusland unægtelig meget gunstigere, end det var, ved de temmelig ubestemte Ord, at Rusland endnu ikke havde givet noget afgjørende Svar. Men det er ret karakteristisk, naar der dertil føies det Spørgsmaal til Danmark, om det vil være tilbøieligt til, hvis Rusland viser sig uvilligt, da at bidrage til at omstemme det. England maa have følt sin Stillings Svaghed, naar det kom til en mindre Stat som Danmark med slige Anmodninger.

De Betragtninger, Bernstorff knyttede til de engelske Forslag vise, at han var tilbøielig til at gaae ind paa dem. Derimod synes det, som om Guldberg og den af ham

stærkt paavirkede Arveprinds Frederik have anseet det for at være altfor voveligt; i det Mindste bragte Bernstorffs Beretning Arveprindsen til at skrive efterfølgende Brev til Statsraadets Medlemmer.¹⁾ Det er skrevet med Arveprindsens egen Haand, men efter Stilen at dømme utvivlsomt affattet af Guldberg.

Christb. d. 9. Mart. 1780.

Til Hr. Græv Thott og de øvrige Stats Ministre. Omendkiønt jeg finder, at det svar som Græv Bernstorff i sin allerunderdanigste Raport af 3 Mart. har foreslaget at gives til *Eden*, paa de af ham fra sit Hoff gjorte *propositioner*, kan for dette Øieblik være meget passende: saa kan jeg dog ikke andet, da disse *propositioner* ere af yderste Vigtighed for Kongen og Landet, end bede de samtlige Stats-Ministre at ville, saasnart mueligt, hver for sig affatte Deres meening over følgende Poster:

1) Kan en *Alliance* med Engelland midt i denne Stats Krig og en *Alliance*, som setter, at *Casus Foederis* nu er, være at tilraade?

2) Kan *Subsidier* til 12 skibes udrustning være klækkelig for alt det tab, som handelen ved saadan Deeltagelse ville lide, og for alle de omkostninger, som Udrustninger mod Sverrig og til *Convoier* og til Vore Vestindiske Øers sikkerhed ville fordre?

3) Kan Danmark, ved at stille sig gunstig for Engeland, med grund udsette sig for Ruslands Mistillid, *Preussens* Misfor nøielse, Spaniens og Frankrigs Had og Nord-Amerikas Fiendtlighed?

4) Er det for Engelland, eller er det for Dannemark, naar vi i det nærværende Tilfælde ville søge paa nogen Maade at

¹⁾ Disse vare dengang Thott, Schack Rathlou, Eichstedt og Bernstorff.

overtale Rusland til at tage Engelsk Parti, NB saafremt vi og skulle træde dertil, da Rusland har derved intet at vove, men vi alt?

Det er disse Posters bedømmelse, som engang for alle maae gjøre vor Plan vis, og bestemme, hvad man for Guds Ansigt skal tilraade Kongen i disse betydelige omstændigheder at følge.

To af Stats-Ministrene har af mine skriftlige Tanker seet min meening; de ville nu alle og give Deres, paa det en vis beslutning kan tages og den lykkelige Enighed ogsaa heri herske i vore Beraadslagninger. Jeg er iøvrigt

Deres ganske bevaagne *Friderich*.

Da Sagen kom til Bernstorff, saae han let den Opposition, der traadte frem imod ham selv i Arveprindsens Brev; han følte sig endog temmelig saaret ved det 4de Punkt i Brevet, og han affattede derfor følgende omstændelige Betænkning, der nærmere skulde motivere den Politik, han ansaae for den rette.

Ich sehe die von S. Königl. Hoheit denen Mitgliedern des Staats-Raths vorgelegten Fragen, als einen Wunsch und als eine gnädigst gegebene Gelegenheit an, die Grundsätze nach welchen Dänemark, in den gegenwärtigen äuserst critischen Zeiten, seine Lage und sein *Interesse* zu beurtheilen hat, zu sammeln, um dadurch auch für die Nachwelt einen Beweiss derjenigen Sorgfalt und Unpartheylichkeit abzulegen, womit jezo die wichtigsten Entschliessungen genommen und erwogen werden. Ich dürfte mir sonst wohl nicht erlauben, Sätze als unentschieden anzusehen, die Ihre *Majt* bereits gebilliget haben, oder Sachen als zweifelhaft zu beurtheilen, die bereits bey Gelegenheit des ersten Antrages von Engelland aus einander gesetzt und geprüfet worden, und damals auch nothwendig entschieden werden mussten, ehe die Erste zu gebende Antwort festgesetzt und mir vorgeschrieben werden konnte.

Die vorgelegten, und von Mir, nach meinen besten Einsichten, mit der vollkommensten Ehrfurcht zu beantwortenden Fragen, lassen sich auf folgende, die freylich die wichtigste von allen ist, zurückbringen: hat Dännemark ein natürliches *Interesse* und ein *System*, und wird dasselbe eingesehen und befolget? Bey meiner vorzüglichen Verpflichtung, mich mit diesem Gegenstande zu beschäftigen, und für die Ausführung der erhaltenen Befehle in diesem Fache zu stehen, fühle ich es sehr, wie wichtig für mich die Beantwortung, und wie einleuchtend gewiss es seye, dass, Dännemarks wahres *System* nach vieljährigem Nachdenken zu verkennen, oder nicht immer vor Augen zu haben, für mich, entweder den höchsten Grad der Unfähigkeit bezeichnete, oder gar Treulosigkeit wäre. Die Weissheit und Güte des Richters, die Kraft der Wahrheit, und die unabweichliche Standhaftigkeit, womit Dännemark bishero dieses, nicht etwa neu erfundenes, sondern seit Jahrhunderten bewährtes *System*, behauptet hat, benimmt mir indessen alle Bekümmerniss, und ich gebe ruhig zu der Erörterung über.

So lange kein verderblicher Geist der Eroberung die Haupttreibfeder eines Staates ist, so kann das wahre System desselben, welches Sicherheit und Wohlstand zur Hauptabsicht hat, nur durch die Kenntniss seiner natürlichen Feinde und durch die Beschaffenheit seines zu seinem wohl unentbehrlichen handels bestimmt werden. So lange also die an holstein angränzenden Provintzen, in den händen und in dem Besitz solcher geringeren Mächte seyn werden, die sich mit Dännemark weder vergleichen noch messen können, hat Dännemark keinen natürlichen Feind als Schweden; dieser ist es, und allezeit würcksam und unversöhnlich. Hieraus folgt dass Schwedens natürliche Feinde, auch Dännemarks natürliche Freunde sind. Dieses sind Russland und Engelland: jenes wegen seiner in dieser Absicht Dännemarks gleichen lage und des unauslöschlichen Andenkens der alten Zwistigkeiten, und dieses wegen Schwedens Abhängigkeit von Frankreich, die alle wahre *Neutralitet*

ausschlieset, und in Gedanken und nach politisch richtigen Begriffen, keine Trennung dieser beyden Reiche zulässt.

Nichts in der Welt kann diese wahre Lage der Sache verrücken, weder persönliche Misshelligkeiten, noch ministerialische Irthümer. Jede Sache kann aus ihrem Gleise gebracht werden, allein dann ist es ein Fehler, der durch die Anhänglichkeit an denselben nur grösser, und durch seine Folgen nur bedenklicher wird.

Wie ist aber die gegenwärtige Lage von Europa. Engelland, Dännemarks natürlicher Freund, geschwächt durch den Abfall seiner, mit ihm in offenbarem Kriege begriffenen Colonien, von Frankreich und Spanien zugleich angegriffen, fürchtet nun der Uebermacht zu unterliegen, und sucht Hülffe bey Russland und Dännemark. Es findet sich durch seine eigene Schuld von Beystand entbloesst. Es hat seine freunde vernachlässigt und Sich seiner überwiegenden Macht zur See mit Stoltz und Uebermuth bedienet. Wir selbst haben Ursache genug gehabt zu wünschen es gedemüthiget zu sehen: ein unverzeihlicher Fehler aber würde es seyn, an die Stelle dieses Wunsches, denjenigen, es geschwächt zu sehen, zu setzen. die schritte, so Engelland gegen Uns gethan, beweisen schon, dass es gedemüthiget ist. Es bietet Uns ja eine solche Abänderung Unseres *Tractats* an, die allen künftigen Irrungen vorbeugen, und also Dännemark die Fähigkeit verschaffen kann, sein wahres *System* in der Folge ohne kränkung befolgen zu können.

Engelland ist ohnstreitig in der grössten Gefahr, äusserst geschwächt zu werden. Einige seit kurzem zu seinem Vorthail ausgefallene Abwechselungen des krieges, sind zu wenig entscheidend um uns blenden oder täuschen zu können. Es ist sichtbahrlich entkräftet, hat seinen *Credit* beynabe erschöpft, und verlieret ohnfehlbar sein Uebergewicht zur See, wenn *Nord-america* die Unabhängigkeit erhält, und das *Bourbonsche* hauss seinen *Familien* Verbindungen treu bleibt. Dieses Uebergewicht zur See erhält aber hernach Frankreich, der wegen seiner un-

auflöselichen Verbindungen mit Schweden natürliche Feind von Dänemark: ein Reich das uns nicht fürchtet, weil wir ihm zu wenig schaden können, und das seit 150 und mehreren Jahren Dänemark obzählige mahl aufs empfindlichste gekränkt, meines Wissens aber niemals wesentlich genuzet hat. Soll nun Dänemark hiebey gleichgültig, und wenn es sich nicht ohne Kräfte und Auswege fühlet, ganz unthätig seyn? Wachsen Uns vielleicht durch die Unabhängigkeit von *America* solche Vortheile zu, die Uns wegen aller übrigen zu besorgenden Folgen schadlos halten könnten. Nein! gerade das Gegentheil. Es ist kein einziger Staat von *Europa*, Engelland selber nicht ausgenommen, für den diese Unabhängigkeit so drohend und so nachtheilig ist, als für Dänemark: und es ist Pflicht für mich, die Hauptbeweise dieses von mir längst behaupteten Satzes anzuführen.

1) Ist es eine Unmöglichkeit für Dänemark seine Colonien, die als Zuckerinseln ein besonderer Gegenstand des Neides der Nordamericaner sind, gegen künftige Angriffe derselben zu vertheidigen.

2) Können wir verschiedene *producten* dieser Länder, als z. E. des Reisses, Tobacks und Indigo, nicht gänzlich entbehren, haben aber selber keine, die ihnen nützlich seyn könnten und zum Tausche dienlich wären: müssen sie also mit baarem Gelde oder mit Zucker bezahlen.

3) Sind sie in Ansehung aller unserer zur Ausfuhr dienlichen Wahren, fast ohne Ausnahme, unsere *Rivale*: Insonderheit was das Korn, das Holtz, und was noch bedenklicher ist, die Fischerey betrifft: Ja sie haben in Ansehung des Wallfisch- und *Cabliaufangs* wegen ihrer Lage solche natürliche Vortheile, dass so bald sie nicht mehr werden gezwungen seyn, diese Ihre Wahren nach Engelland zu führen, sondern nach alle Märkte und Häfen von *Europa* bringen können, sie Uns ohnfehlbar von denselben gänzlich ausschliessen werden. Der Aussicht nicht zu gedenken, dass sie einen eigenen handel nach Ostindien anfan-

gen und dadurch den vortheilhaftesten Absatz unserer daher gebolten wahren endigen werden.

4) Wird durch ihre *directe* Farth nach den Häfen der Mittelländischen See, der handel mit den *producten* der an dem Ostsee belegenden Länder, dergestalt fallen, dass der Sundzoll so beträchtlich leiden wird, dass der Schade wohl vorausgesehen, aber gewiss nicht berechnuet werden kann.

Diese Betrachtungen führen mich auf die zweyte *Basis* unseres *Systems*, nemlich auf Unsere Vorthcile im Handel, die nach den gegenwärtigen Verhältnissen von *Euroa* von den politischen Verbindungen nicht mehr getrennt werden können. Das Resultat, welches wohl von keinem handlungskundigen bestritten werden wird, ist dieses, das Grossbritannien das einzige Land ist, mit welchem Wir einen bedeutenden wortheilhaften Verkehr und die *Balance* für uns haben, mit Frankreich hingegen diese dergestalt gegen uns ist, dass es zu einer nothwendigen Absicht aller unserer inneren Einrichtungen werden muss, das Verkehr mit diesem Reiche zu verringern, mit jenem aber zu vermehren und zu begünstigen. Norwegen verkauft alle seine *producten* nach England: sein Wohlstand ist also mit dem Wohlstande dieses Landes auf genaueste verbunden: dass aber die Ausfuhr von *Norwegen* die Handels *Balance* an Dänemark allein unterstütze, ist zu bekannt um eines Beweises zu bedürfen.

Alle Gründe der inneren und äusseren Politik von Dänemark kommen also zusammen, den, seit so langer Zeit von allen wahren und einsichtsvollen *Patrioten* angenommenen Satz, dass das *Interesse* und sogleich das *System* von England und Dänemark nicht zu trennen sind, zu beweisen und zu bestätigen. Könnte man die Stimme der längst verewigten weisesten dänischen Statsmänner hören, man würde sie gewiss zu der Frage vereinigt finden, warum hat Dänemark so lange angestanden seinen eigenen nicht zu verkennenden Grund-Sätzen gemäss zu handeln, warum will es zögern biss sein natürlicher

Freund erschöpft und die Gefahr nahe ist die so ihm helfen sollten, mit sich ins Unglück zu ziehen ohne selbst gerettet werden zu können. Auch hier ist eine Rechtfertigung nöthig. Engellands eigenes, wieder alle Klugheit lauffendes Betragen ist Schuld daran. Sein Stoltz und seine Kälte stiess alle seine Freunde zurück. Es beleidigte Uns und alle *neutrale* Mächte, verabsäumte Russland, und lehrte durch sein Beyspiel, wie gefährlich es seye, persönliche Leidenschaften an die Stelle einer gesunden Staatsklugheit zu setzen; dieser Schwindel ist vergangen: es erklärt sich nunmehr bereit, Uns alle von seinem Willen abhängende Beweise einer veränderten Denkungsart zu geben, und Wir befinden Uns also wieder in einer Lage, wo keine zufällige Ursachen uns abhalten können, das wahre *System* von Dännemark zu befolgen, und das zu einer Zeit, wo Engellands Untergang durch einen von gewafneten Freunden zu ermittelnden Frieden noch vermieden werden kann. Man scheint zu London keinen Einwurf mehr zu scheuen, als dass es zu spät seye Engelland zu retten. Es sucht demselben sorgfältig zu begegnen. Es spricht aus dieser Ursache niemals von seiner Gefahr ohne zugleich von seinen noch übrigen Kräften zu reden: es macht darum wegen der Grösse der allenfalls von ihm zu gebenden Hülfsgeldern nicht die geringste Schwierigkeit, es behauptet darum so zuversichtlich, dass eine *Triple Alliantz* mit Russland und Dännemark ohnfehlbar den gehoftten Endzwerk erreichen, und dazu nicht einmahl die grösste Anstrengung der Kräfte dieses Reiches erfordert werde.

Es ist meiner Einsicht nach, noch nicht möglich die Gewissheit vollkommen zu berechnen, mit welcher Engelland gerettet werden kann: sie wird erst nach dem Ausfall dieses Feldzuges, in welchem beyde Theile die grössten kräfte anwenden, mit zuverlässigkeit beurtheilet werden können. Nichts ist wichtiger als diese Zwischen-Zeit anzuwenden, uns zu allem zu bereiten, alle Wege zu öffnen, und Uns im Stande zu setzen, jeden Umstand zum Vorthail von Dännemark nutzen zu können. Wir

wissen noch nicht ob und wie weit wir Unseren Zweck erreichen können: worinnen derselbe aber bestehe, ist aus den ober erörterten Grundsätzen leicht zu folgern. Doch wird es mir erlaubt seyn, denselben, in Verbindung mit verschiedenen S. Königl. Hoheit und allen Staats *Ministern* völlig bekannten, hier aber, um nicht ins Weitläufige zu fallen, bloss anzuführenden Absichten, stückweise auseinander zu setzen.

Unser Hauptzweck muss folgender seyn:

1) So viel als es unsere Sicherheit erlauben kann dazu beyzutragen, dass das Gleichgewicht von Europa nicht verrückt, Engelland also nicht geschwächt, sondern in seinen politischen Verhältnissen und im Besitze seiner *Colonien* erhalten werde.

2) Allen Nutzen von der gegenwärtigen Lage der Sachen zu ziehen, um von Engelland alle mögliche Vortheile für Unsere Handlung, sichere Regeln für sein künftiges Betragen, hülfsgelder zur vermehrung unserer inneren Stärke, und zu Abtragung Unserer auswärtigen, Uns so sehr drückenden Schulden, und wo möglich die Abstehung seiner vermeintlichen Rechte auf *Crabben Insel*¹⁾ zu erhalten.

3) zu verhindern dass keine andere Macht, als unsere vertrautesten Alliirten, als Russland, die Vermittelung zwischen den kriegenden Staaten und den Haupt-Einfluss auf die Bedingungen des friedens erhalte.

Zugleich aber

4) vorzubeugen dass wir nicht von dieser Macht, als ein von Ihr abhängender Staat fortgerissen zu werden scheinen, und es aus dieser Ursache darauf anzulegen, die Ehre und den Nutzen der *Mediation*, wenn die Umstände es in der folge

¹⁾ En lille Ø i de vestindiske Farvande, som den danske Regering gjorde Fordring paa. Ogsaa Guldbergs Betænkning af 6te December 1780 om Danmarks Forhold til de fremmede Magter viser, at den danske Regering satte stor Priis paa at komme i Besiddelse af denne Ø.

uns anrathen können, mit Ihr zu theilen, und dadurch den Hauptvortheil zu erreichen, nach geendigtem kriege, mit vermehrter Würde, und mit erworbenen zuverlässigen Freunden und Bundesgenossen, Uns an denjenigen Platz gesetzt zu sehen, den Dännemarks Ebre und Sicherheit und der Ruhm Seiner jetzigen Beherrscher erfordere.

Je grösser ein Plan ist, je grössere sind auch allemahl die Schwierigkeiten. Diese müssen freylich gekannt und berechnet werden, allein wenn sie einmahl erwogen und kleiner als der Zweck selber befunden worden, nicht mehr gegen denselben angeführt werden. Es ist nicht möglich Antheil in den grossen an der Folge für Dännemark selbst entscheidenden Begebenheiten in *Europa* zu haben, ohne solche Maassregeln zu nehmen, die bedenklich werden könnten, wenn sie nicht mit der grössten Klugheit und Vorsicht behandelt würden, und es ist nicht möglich, allezeit und in jedem Augenblick, vollkommen ruhige Sicherheit mit ruhmvoller Thätigkeit zu verbinden.

Es kommt also auf Beurtheilung der zu wählenden Mittel und Maassregeln an: diejenige welche nach der gegenwärtigen Lage der Sachen, zuerst, und bis vieles sich näher entwickelt, gewählt und festgesetzt werden könnten, sind folgende:

Als Mittel:

1) Mit Russland in näherer Erwägung der *Situation* von *Europa* zu treten, und dasselbe mit der grössten Behutsamkeit, bloss unter Vorstellung seines eigenen Vorthails, und seiner eigenen Ehre, in den schon selbst geäusserten Entschlüsse(n) zu bestärken, Engelland (nicht etwa grösser oder stärker zu machen, denn dieses haben wir gar keine Ursache zu wünschen sondern) nicht fallen zu lassen.

2) Engelland den Rath zu geben, jezo nicht Oesterreich zu suchen, sondern den König von Preussen, welcher vielleicht mehr aus persönlichem Hass als aus *systematischen* Absichten demselben entgegen arbeitet, zu besänftigen.

Als Maasregeln und Grund Sätze:

a) Uns in keinem Stücke von Russland zu trennen, aber auch keine abhängige, sondern nur anständigere und wirksamere Rolle zu spielen.

b) Keinen Antrag von keiner Seite abzuweisen.

c) den freundschaftlichen Ton mit Engelland sorgfältig zu unterhalten, aber keine bestimmte Verbindlichkeiten eher einzugehen, als bis es entweder mit völliger Sicherheit oder mit dem wahrscheinlichst glücklichen Erfolge geschehen kann und wir alle gewünschte Vortheile erhalten haben.

Wir verbinden uns also in diesem Augenblicke wo noch so viele Umstände unentschieden sind, zu nichts. Wir setzen Uns bloss mit Unseren natürlichen Freunden auf den Fuss, den dieses verhältniss erfordert, und verschaffen Uns die Möglichkeit, von jedem Umstande, von jeder Veränderung, ja fast von jeder wichtigen Begebenheit, so bald es das *Interesse* von Dännemark und die Ehre seines Beherrschers erfordert, einen ehrvollen, ruhmvollen und entscheidenden Gebrauch zu machen.

Nach diesen Vordersätzen glaube ich die vorgelegten Fragen, mit der Ihrer königl. hoheit schuldigen Ehrfurcht und Ergebenheit kurtz und leicht beantworten zu können: ohne verschiedene Nebenfragen deren Erörterung jezo nicht gefordert worden, zu berühren.

ad 1. Unser gegenwärtiger *Tractat* mit Engelland¹⁾ ist bereits ein sehr genauer *Alliantz* und *Commertz Tractat*, der jetzige *Casus foederis* besteht in einer *Tripel Alliantz* zwischen Engelland, Russland und Dännemark, Engellands Fall, durch eine wirksame und gewafnete *Mediation* zu verhindern. Der Zweck ist von Dännemarks *Interesse* völlig unzertrennlich: denselben beständig vor Augen zu haben, ist also Pflicht: wie weit derselbe aber erhalten werden kann, wird von den Umständen abhängen, und kann noch nicht entschieden werden.

¹⁾ Tractaten af 1670.

ad 2. Es ist bishero noch gar nicht von der wirklichen Bestimmung einiger *Summen* oder Festsetzung der hülfsgelder die Rede gewesen. Engelland hat sich nur erboten alle kosten zu tragen. Eine Zahl von 12 Krieges-Schiffen ist nur beyläufig und in dem Verstande angeführt worden, wie Engelland glaube, dass eine Mediation die durch eine Flotte unterstützt wurde, wozu Dännemark von seiner Seite etwa 12 Schiffe von der *Linie* hergäbe, ihren Zweck nicht verfehlen könne. Uebrigens da wir uns selbst bisher nur in allgemeinen Ausdrücken erkläret, und noch keine bestimmte Forderung gemacht haben, so konnte Engelland auch nur die Versicherung seiner Bereitwilligkeit überhaupt geben, und Uns also weder durch seine Weigerung kränken, noch einen Versuch machen Uns durch seine Anerbietung zu täuschen.

ad 3. Der ganze Plan würde fehlerhaft seyn, wenn er Uns der Gefahr aussetzen konnte Russlands Vertrauen zu verlieren: er scheint aber eher die vortheilhafteste und erwünschteste Gelegenheit an die Hand zu geben, dasselbe zu vermehren. In einem Augenblicke wo die kayserinn über Spanien aufgebracht ist, bey der bekannten Gesinnung derselben, und der nicht minder zuverlässigen Redlichkeit des Grafen *Panin*, darf ich dann die Bürgschaft wohl auf mich nehmen, und getraue mir dazu Entwürffe zu machen, die des Beyfalls von Ihrer Königlichen Hoheit nicht verfehlen werden.

Der König von Preussen achtet gewiss den Staat am höchsten, der seine wahren Vorthelle am besten kennet und mit dem grössten Muth behauptet. Er verlangt es auch gewiss nicht von Uns, und hätte auch gar kein Recht es zu verlangen, dass Dännemarks wahres *Interesse* seinen mit den Unsrigen in gar keiner natürlichen Verbindung stehenden Absichten aufgeopfert würde: am allerwenigsten aber in einem Falle, wo Wir nichts ohne Russland thun werden, und wo, wenn auch alle Absichten die wir haben können, erhalten würden, die Erreichung derselben, mit dem Vorthelle seiner Staaten auf keine Weise in Collision stehen.

ad 4. Da ich hoffen darf, dass diese Frage keinen Vorwurf enthält, so weiss ich sie kaum zu beantworten. Ist es wahr, dass Engellands Erhaltung von Dännemarks *Interesse* nicht getrennt werden kann, so ist es Pflicht für jeden aechten Patriot, für jeden wahren Däne dazu nach Möglichkeit beyzutragen. Für Engelland sprechen, heisst alsdenn für Dännemark reden: und mein gantzes Herz empöret sich gegen den Gedanken, dass diese Verhältnisse verwechselt werden, und die reinsten Absichten, in jedem Falle, wo Dännemark ein gemeinschaftliches *Interesse* mit anderen Staaten hat, verdunkelt werden könnten. Doch diese Besorgnisse finden bey der gnädigsten Regierung nicht statt. Der Wunsch den Ihre Königliche Hoheit in so gnädigen Ausdrücken äussere, eine glückliche Einigkeit im Staats-Rathe befördert zu sehen, belebet alle meine Empfindungen, und wie könnte ich darann in einem Falle zweifeln, dessen Entscheidung auf die unumstösslichsten, fast noch nie bestrittenen Grundsätze berubet, da ohnehin in den Berathschlagungen allezeit die feurigste Vaterlandsliebe herrscht, und da es die zuverlässige beruhigende hofnung eines Christen ist, dass Gott wohl überlegte und redliche Absichten und Entschliessungen segnen, und zum allgemeinen Besten lenken und bestimmen werde.

Copenhagen d. 17 Märtz 1780.

unterthänigst

A. P. Bernstorff.

Man seer Bernstorff i denne Betænkning ikke blot som andre Steder i den Grad grebet af Frygt for „den utrættelige og uforsonlige Fjende Sverige“, at denne Frygt danner det væsenlige Grundlag for hans politiske System; men man seer ham ogsaa som en meget vidtgaaende Tilhænger af Merkantilsystemet, der endnu dengang havde saa stor Indflydelse paa de fleste Staters Handelspolitik¹⁾. Baade

¹⁾ Om Bernstorffs Deeltagelse i det saakaldte Guldbergske Ministe-

i den ene og i den anden Retning udtaler han Grundsætninger og Spaadomme, som den senere Tid fuldstændig har underkjendt. Han er ingenlunde hævet over sin Tids Fordomme. Men ligesom man ikke kan miskjende den patriotiske Varme, der gaaer igjennem denne som igjennem Bernstorffs Betænkninger og Depecher i det Hele, saaledes kan man vel forstaae, at han i dette Øieblik var ivrig for en Tilslutning til England. Ikke blot krævede hans politiske System det konsequent; men han havde Grund til at haabe, at Danmark ved en saadan Optræden baade vilde vinde i politisk Anseelse og, hvad der var endnu vigtigere, vilde faae den engelske Regering til at gjøre Indrømmelser med Hensyn til den danske Skibsfart i Krigstid. Han følte sig saa meget mere tilboielig til at nærme sig England, som han var forbitret paa Spanien. Den samme Vilkaarlighed, som dette Lands Regering havde viist imod russiske Skibe, var foruden imod andre neutrale Magters Handelsskibe ogsaa i høi Grad bleven viist imod danske og norske Skibe; 16 vare blevne opbragte i Løbet af 6 Uger. Ligesaa vilkaarlig som deres Opbringelse var, ligesaa utilbørlig var den Fremgangsmaade, der fulgtes imod dem ved de spanske Domstole; og Bernstorff havde baade ved Frankrigs og Ruslands Hjælp søgt at faae den spanske Regering til at gjøre en Ende herpaa¹⁾; men han tvivlede stærkt paa, at dette vilde føre til Noget; thi, som han siger i en Depeche til Schumacher af 4de Marts, det spanske Hofs Grundsætninger ere i den Grad forskjellige

riums uheldige Skridt for at fremme Handelen her i Landet see Nathansons Danmarks National- og Stats-Huusholdning (Udgave 1844) S. 399.

¹⁾ Bernstorffs Depeche til Schumacher af 4de Januar 1780.

fra, hvad alle andre Hoffer pleie at være enige om, at man ikke kan beregne, hvad det kan falde paa; man anerkjender ikke der Principer, som man alle andre Steder vilde rødme ved at drage i Tvivl.

Da Bernstorff indgav sin Betænkning om det engelske Allianceforslag, vidste han endnu ikke Andet om den russiske Regerings Holdning i Slutningen af Februarmaaned, end at Keiserinden var bleven opbragt paa Spanien, og han havde stedse hørt, at hun var personlig vel stemt imod England. Det var ikke underligt, om han i dette Øieblik ansaae det for muligt at faae Rusland til at optræde med større Kraft paa Englands Side, selv om Harris, som han vidste, for ikke længe siden havde faaet et Afslag. Vistnok havde Schumacher flere Gange omtalt¹⁾, at det russiske Hof stærkt ønskede de nordamerikanske Koloniers Uafhængighed, for at England ikke skulde have en altfor stor Overmagt; men deels troede Bernstorff ikke ret paa denne Meddelelse, da den russiske Handel efter hans Mening vilde lide overordentlig meget, hvis Amerika blev uafhængigt²⁾, deels maatte selv Schumacher, der kun lidet var tilbøielig til at troe paa nogen Interesse hos den russiske Regering for England, udtale det som sin Overbeviisning, at den ikke ønskede dettes Fald, og at den, naar den saa det bragt til det Yderste, vilde gjøre Skridt til dets Redning³⁾. Og selv om Bernstorff ikke, hvad han sikkert gjorde, havde anseet Schumachers Opfattelse af

1) Depeche af $\frac{13}{24}$ September 1779 og $\frac{21de\ Januar}{1ste\ Februar}$ 1780.

2) Depeche til Schumacher af 2den November 1779.

3) Depeche af $\frac{14}{25}$ Januar 1780.

Forholdene for at være noget eensidig, laae det da ikke nær at tænke sig, at et personligt Lune hos Keiserinder, paavirket af Potemkin og under Indtrykket af Spaniens Overgreb, kunde bringe hende til at erklære sig for England? Kunde man være vis paa, at den Schumacherske Anskuelse om, at det til Syvende og sidst vilde komme an paa Panin, var den rigtige? Det var allerede nu klart af Schumachers Depecher, at denne havde fattet en overordentlig Høiagtelse for Panin, hvem han ansaae for Ruslands eneste store Mand, og at den preussiske Gesandt Goertz, der ivrig modarbejdede de engelske Interesser i Petersborg, var den af de fremmede Diplomater, som han satte høiest og meest havde Samkvem med. Laae det ikke nær at tænke sig, at hans Synsmaade var stærkt paavirket af dem? I ethvert Tilfælde var der ingen Grund til at opgive Tanken om Muligheden af en nøie Tilslutning fra Ruslands Side til England, og Bernstorff gjorde det Lidet, han formaaede, for at fremme en saadan, ved at lade Schumacher fremhæve for den russiske Regering, at England var dens naturlige Allierede, at det for Øieblikket var svagere end sine Modstandere paa Havet, at Rusland, selv om det nu afviste Englands Forslag til en Alliance, dog burde holde sig den Mulighed aaben, at kunne træde hjælpende til, inden England sank altfor dybt; kun derved kunde Rusland spille en glimrende Rolle, der svarede til dets Interesser; det vilde være urimeligt at frygte for, at hvis det sluttede sig til England, skulde Frankrig kaste sig i Armene paa Østerrig og en almindelig Krig blive Følgen, thi Englands Fald laae ikke i Østerrigs Interesse¹⁾. Schumacher søgte at efterkomme Bernstorffs Ønsker; men det

¹⁾ Depeche til Schumacher af 18de Januar.

Svar, som Panin altid gav ham paa slige Forestillinger, var, at ganske sikkert var det i hele Europas Interesse, at England ikke blev knuust, men at Muligheden deraf endnu var tjern. Imidlertid fik han dog det Indtryk af den russiske Regerings Svar til Harris, som han havde faaet Lov til at læse, men uden at maatte tage en Afskrift af det, at trods Afslaget holdt Rusland sig en Udvei aaben til at blande sig i Sagerne, naar det engelske Hof gav det Leilighed dertil¹⁾. Dette Svar syntes ikke at kunne tilintetgjøre Bernstorffs Forhaabninger; men naturligviis blev hans Plan stærkt rokket, da han fik Budskabet om Keiserindens Deklaration af $\frac{28de\ Februar}{10de\ Marts}$.

II. Allerede inden Efterretningen om denne kom til Kjøbenhavn, havde Bernstorff faaet nys om en Plan til et væbnet Neutralitetsforbund, som den russiske Gesandt i Haag, Fyrst Gallitzin, var ivrig for at sætte i Værk. Hollands Stilling til England var paa denne Tid bleven vanskelig. Den engelske Regering havde vel i de nærmest foregaaende Aar viist Hollænderne en udpræget Forkjærlighed i Sammenligning med de andre neutrale Magter, da den havde haabet, at den i Henhold til tidligere Traktater kunde knytte dem til sig ved en Alliance. Men den havde forandret sin Fremgangsmaade, da den mærkede, at det franksindede Parti i Holland havde Overvægten her. Den 31te December 1779 havde nogle engelske Krigsskibe begjæret at visitere en Deel hollandske Handelsskibe, der seilede under Konvoy; men da den Søofficeer, som havde Kommandoen over de konvoyerende Krigsskibe, nægtede dem det og ved Kanonskud vilde holde dem borte, var Konvojen bleven opbragt og ført til engelske Havne. For-

¹⁾ Depeche af $\frac{4}{15}$ Februar.

holdet mellem de to Stater blev fra nu af meget spændt. Den engelske Regering erklærede, at da Republiken ikke vilde yde den Hjælp, som den traktatmæssig var forpligtet til at yde, vilde den heller ikke længere give de hollandske Handelsskibe noget Fortrin fremfor andre Staters. Fransk og spansk Eiendom skulde ikke mere betragtes som sikker under det hollandske Flag. Under denne Sageres Stilling skriver Bernstorff den 14de Marts til Schumacher¹⁾, at han har faaet Efterretninger fra Haag, som han endnu ikke ganske kan forstaae. Fyrst Gallitzin havde nemlig henvendt sig til Statholderen, Storpensionairen og Hertug Ludvig af Brunsvig²⁾, for at forestille dem, at Holland kun havde eet Middel til at bevare sin Existens og Uafhængighed, nemlig at slutte en defensiv Handelstraktat (*un traité de commerce défensif*) med de nordiske Stater, særlig Rusland og Danmark, da man ikke kunde regne Sverige med paa Grund af dets „*dépendance excessive de la France*“. Generalstaterne burde derfor henvende sig til de nævnte Stater for at opnaae denne Bistand, som skulde kunne udvides til, at deres Flaader forenede sig med den hollandske. Gallitzin havde endog sat sig i Forbindelse med Amsterdams Borge-mestre; disse vare gaaede ind paa hans Plan og havde sendt to Deputerede til Haag for at virke derfor hos Prind-

¹⁾ Efter en Depeche fra denne af ^{27de Marts}/_{7de April} havde Harris viist ham et Brev fra den engelske Gesandt i Haag, der nøie stemmede med Bernstorffs Depeche. Kun var der her fremhævet, at det var efter flere Forhandlinger med den franske Gesandt, at Gallitzin gjorde sine Skridt.

²⁾ Denne, der tidligere havde været Formynder for Statholderen, Vilhelm 5, udøvede ogsaa, efterat hans Formynderskab var endt i Aaret 1766, en overordentlig stor Indflydelse paa Regeringen. Statholderen havde ved en hemmelig Akt forpligtet sig til stedse at følge hans Raad og beskytte ham imod alle Angreb.

sen af Oranien og Generalstaterne. Sagen var ogsaa allerede bleven ordnet saaledes, at der forelaae et Forslag om en saadan Alliance fra Statholderen til den russiske Gesandt med Anmodning til ham om at meddele det til sit Hof, og en Coureer var afgaaet med Meddelelse derom til Petersborg. Bernstorff venter, at der med det Første vil komme et lignende Forslag til Kjøbenhavn og har hørt, at ogsaa Kongen af Preussen vil blive indbudt¹⁾. Han har endnu ikke kunnet komme paa det Rene med, hvorledes det hænger sammen med denne Plan; men han er tilbøielig til at troe, at Fyrst Gallitzin ikke har havt Befaling fra sit Hof til at handle, som han har gjort, men at han, maaskee uden at vide det, er et Redskab i Kongen af Preussens Haand²⁾, at denne, som er Englands bitter Fjende, i Overeensstemmelse med Frankrig har sat Sagen i Gang, at det er et Skridt, som alene er rettet imod England, og at Preussen, som ikke selv har nogen Marine, vilde have den væsentlige Fordeel deraf. Han er overbeviist om, at England vil gjøre, hvad det kan, for at modarbeide det. — Aabenbart behagede denne Plan aldeles ikke Bernstorff, som heri saae et Forsøg, der vilde krydse hans egne Tanker om

¹⁾ Denne Bernstorffs Meddelelse er et tro Uddrag af Depecherne af 26de og 29de Februar og 27de Marts fra den danske Gesandt i Haag, St. Saphorin. Denne havde faaet Underretningen umiddelbart fra Fyrst Gallitzin, der havde talt i Fortrolighed til ham derom. Imidlertid blev Sagen ikke officielt fra hollandsk Side bragt paa Bane for St. Saphorin; kun Amsterdams første Borgemester talte under Haanden med ham derom. (Saphorins Depeche af 11te Marts.) Smlign hermed, hvad Zachrisson fortæller S. 48—49 om et Forslag i en lignende Retning fra Amsterdams første Borgemester til den svenske Chargé d'affaires Heidenstam. Den 3die April forelagde Gallitzin Keiserindens Deklaration af 28de Februar for den hollandske Regering.

²⁾ Ogsaa i en Depeche til Dreyer af 21de Marts omtaler han, hvad her var skeet i Holland, som en preussisk Intrigue.

et Forbund til Fordeel for England. Om Gallitzin har handlet uden Ordre eller efter Tilskyndelse fra Panins Side, vil kun kunne afgjøres ved russiske Aktstykker; men man er stærkt fristet til at troe, at Bernstorff har Ret i den Tanke, at Preussen og Frankrig havde hjulpet ivrig til. Det bekræftes ogsaa ved en Yttring af den franske Udenrigsminister Vergennes til den svenske Gesandt i Paris Creutz om den russiske Deklaration af ^{28de Februar}/_{10de Marts}, der ved at blive Grundlaget for det store væbnede Neutralitetsforbund stemmede godt med dette Skridt fra Gallitzins Side. Han sagde nemlig: „*cette déclaration est l'ouvrage de mr. de Panin, et je l'y ai poussé par la Hollande et par des insinuations indirectes d'un autre côté*“¹⁾. Forøvrigt forlod den Coureer, som Gallitzin afsendte til Petersborg med Underretning om det hollandske Forslag, først Haag den 3die Marts og kunde ikke komme til Petersborg, førend efterat allerede Keiserindens Deklaration var udstedt. Selv om derfor de omtalte Forhandlinger i Holland have Interesse som tidligere end Beslutningerne i Petersborg, have de ikke havt anden praktisk Betydning end at have forberedt Stemningen i Holland paa Forbundet.

Den første Underretning om den russiske Regerings Beslutninger i Slutningen af Februar Maaned fik Bernstorff ved en Depeche fra Schumacher af ¹¹/₂₂ Februar. Den fortalte om Keiserindens Vrede imod Spanien og, at hun uden Panins Vidende selv havde givet Ordre til at lade ruste 15 Linieskibe og 6 Fregatter. Harris, som i denne Tid stillede sig paa en meget fortrolig Fod med Schumacher og var glad over disse Rustninger, havde fortalt ham det, og Schumacher vovede ikke at tale derom til Panin. Endnu

¹⁾ Zachrisson I. I. Side 31, Note 1.

den $\frac{14}{25}$ Februar troer Schumacher ikke, at Panin veed Noget om Rustningerne; men han er dog ikke tilbøielig til at troe, at dette Skridt vil skaffe England nogen afgjørende Fordeel. Faa Dage efter, at Bernstorff havde modtaget denne Depeche, ankom der „ordres de cabinet“ fra Petersborg til Sacken i Kjøbenhavn¹⁾, hvis Indhold denne meddeelte den danske Regering. De gik ud paa at undersøge, hvorvidt Danmark var stemt for at deeltage i fælles Skridt til at værne om den neutrale Handel og for at affatte en Deklaration derom til de krigførende Magter, som navnlig skulde tilsigte at fjerne al Usikkerhed med Hensyn til Fastsættelsen af, hvad der var Kontrebande. Nogle „*éclaircissements*“, som den russiske Regering lod følge med, viste, at det var Spaniens vilkaarlige Fremgangsmaade, der havde fremkaldt dette Skridt i Forbindelse med Rustninger fra Ruslands Side²⁾. Naar Bernstorff sammenholdt disse Udtalelser med, hvad Schumacher havde fortalt ham om Rustningerne, kunde han ikke opfatte dem som tydende paa Fjendskab imod England³⁾. Ja han havde endog ifølge en Depeche fra Schumacher⁴⁾, som ankom samtidig med den russiske Note, Grund til at troe, at denne var bleven afsendt uden Panins Vidende⁵⁾. Schumachers Meddelelse

¹⁾ Omtrent den 21de Marts; Koureren var afsendt fra Petersborg den 29de Februar.

²⁾ Det har destoværre ikke været muligt hidtil at finde nogen Afskrift af denne Note i Udenrigsministeriets Archiv. Hvad her meddeles om den, er hentet fra Bernstorffs Depeche til Schumacher den 21de Marts.

³⁾ Smlign Ordene i hans Depeche derom af 21de Marts til Kønemann, der dengang var Chargé d'affaires i Stockholm: *L'impératrice n'a pensée qu'à l'Espagne en prenant une résolution si décidée.*

⁴⁾ Depeche af $\frac{18de\ Februar}{29de\ Februar}$.

⁵⁾ En Depeche fra Schumacher af $\frac{3}{14}$ April indeholder følgende nærmere Udtalelse herom: *C'est en effet comme j'apprend avec certi-*

om, hvorledes den preussiske Gesandt Goertz havde truffet Panin i et saa slet Humør, at han ikke havde vovet at bringe Udrustningerne paa Bane, som han havde hørt tale om, og om den Ængstelse, hvori Goertz selv var, Alt dette kunde nok give Bernstorff Indtrykket af, at den engelske Indflydelse, støttet af Potemkin, i Øieblikket havde Overvægten ved Petersborger Hoffet. Men han saae klart, at det endnu var umuligt at danne sig en Forestilling om, hvad det hele Skridt tilsidst vilde føre til, da der rimeligviis vilde være stor Strid imellem de Styrende i selve Rusland, og England ligesaa ivrigt vilde søge at drage Fordeel deraf, som Preussen vilde stræbe efter at give det en imod England fjendtlig Retning. Schumacher skulde altsaa svare forsigtig, og i almindelige Talemaader, at den danske Regering ikke vilde holde sig udenfor en Samvirken

tude à l'inscu de mr. de Panin que les ordres de cabinet envoyés par ce premier courrier, dont V. Exc. fait mention (i Depechen af 24de Marts) ont été expédiés et n'ayant pas été communiqués en entier à ce Ministre (qui n'a eu que le temps de les accompagner de quelques lettres particulières de sa part pour les ministres) je ne suis pas surpris qu'ils ont été peu favorables à l'Espagne.

Afsendelsen af disse ordres de cabinet af $\frac{18}{29}$ Februar er ikke omtalt i nogen tidligere Fremstilling af Neutralitetsforbundets Historie. Men det er naabart dem, som Harris hentyder til i sin Depeche af $\frac{25de\ Februar}{7de\ Marts}$ til Lord Stormont og endnu tydeligere i sit Brev af samme Dato til Eden i Kjøbenhavn. Hermann har misforstaaet ham (Gesch. des russ. Staates VI, 87). Da han ikke har lagt Mærke til, at den 28de Februar, som Datum for Keiser-Indens Deklaration, er regnet efter gammel Stil, lader han Harris's Udtalelser i dette Brev angaae denne Deklaration. Han har derfor lagt en urigtig Betydning ind i Brevet, hvori man ingenfunde kan sige, at Harris udtaler nogen Ærgrelse. — Bernstorff siger i sin Depeche til Schumacher af 21de Marts, at lignende „ordres de cabinet“ ere afsendte til Stockholm og Berlin; men Zachrisson taler ikke herom. Indeholder det svenske Rigsarchiv virkelig Intet, der tyder derpaa?

i et saa ædelt og ophøiet Formaal som det af den russiske Regering angivne¹⁾. En Depeche fra Schumacher af $\frac{25de\ Februar}{7de\ Marts}$ ²⁾ fortalte vistnok om, hvorledes Panin forstod at omstemme Keiserindens Sind, og at Ruslands Skridt vilde blive rettet i det Mindste ligesaa meget imod England som imod de bourbonske Stater; men paa den anden Side omtalte han ogsaa, hvorledes Panin var bange for, at hvis Spanien vedblev at vise Mangel paa Imødekommen, vilde Potemkin let kunne give Sagen en for England heldig Vending. Det kunde derfor endnu ikke være Bernstorff ganske klart, hvorledes Rusland tilsidst vilde stille sig. Nu var det, at den russiske Deklaration til de krigførende Magter af $\frac{26de\ Februar}{10de\ Marts}$ den 26de Marts ankom til Kjøbenhavn for at meddeles det danske Hof i Forbindelse med en Opfordring til det om at gjøre Udkast til et Neutralitetsforbund, som kunde beskytte den neutrale Handel i det Hele og var bygget paa de Grundsætninger, der vare udtalte i Keiserindens Deklaration³⁾. Med det Samme fulgte en Depeche fra Schumacher, hvori han gav et Referat af Panins Udtalelser til ham om, hvor naturligt det vilde være for Danmark at slutte sig til de af Rusland paatænkte Skridt. Det blev fremhævet, hvorledes den russiske Deklaration fuldstændig var bygget paa de Grundsætninger, Bernstorff havde udtalt i sit Forslag fra Efteraaret 1778.

¹⁾ Depeche af 21de Marts, sammenlign Depecherne til Schumacher af 24de og 28de Marts og Depecherne til Dreyer af 21de og 28de Marts.

²⁾ Allerede Depechen af $\frac{21de\ Februar}{3de\ Marts}$ Nr. 2 tyder paa, at Panin havde vundet Indflydelse igjen.

³⁾ Paa samme Tid sendtes lignende Opfordringer til Stockholm, Haag og Lissabon. Zachrisson omtaler S. 26 ff. de Forhandlinger, der fremkaldtes herved for Sveriges Vedkommende.

Og naar Sacken havde faaet Ordre til at foreslaae Danmark at slutte et Forbund, da meentes der et Forbund med næsten samme Formaal som det af Danmark i 1778 foreslaaede, og ligesom man ønskede at benytte de af Bernstorff dengang gjorde Forslag som Grundlag, saaledes vilde det staae ham frit for at gjøre yderligere Forslag, hvis han meente, der var Noget enten at tilføie eller at borttage; Panin, som havde den meest uindskrænkede Tillid til ham, vilde være usigelig glad ved at høre hans Udtalelser i den Henseende. Og da det var Panins Ønske, at hele Europa skulde blive overbeviist om den nøie Forbindelse, der herskede imellem Hofferne i Kjøbenhavn og Petersborg, vilde han være „*infiniment enchanté*“, hvis Danmarks og Ruslands Traktat kunde blive afsluttet førend nogen anden, for at tjene som Grundlag for den Ordning, man vilde træffe med de andre neutrale Magter, iblandt hvilke det vilde være af Vigtighed at tage Holland, Portugal og især Sverige med. Det danske og russiske Hof vilde have det i deres Magt at gjøre sig til „*les législateurs de l'Europe d'une façon dont meme la posterité la plus reculée se rappellera avec gratitude et reconnaissance*“.

Utvivlsomt havde Panin her gjort, hvad han formaaede, for at smigre den danske Regering. Intet kunde være en bedre Anbefaling for Deklarationen og Forslaget om et Neutralitetsforbund, end naar man kunde fremhæve den store Lighed, der var imellem dem og Bernstorffs eget tidligere Forslag. I Virkeligheden var der ogsaa en stor Lighed, forsaavidt den russiske Regering fuldstændig havde optaget de af Bernstorff opstillede folkeretlige Grundsætninger. Men dog kan man have Grund til at tvivle paa, om denne syntes om nu paa en Maade at faae sit eget Forslag til-

bage. Selv om han endnu ikke havde opgivet Haabet om, at det engelsksindede Parti tilsidst vilde faae Overmagten i Petersborg, saae han dog tydelig, at Forhaabningerne, om ved en væbnet dansk-russisk Mægling paa eengang at hjælpe England og skaffe Danmark vigtige Indrømmelser fra dettes Side, ved det russiske Forslag vilde blive betydelig mindre. Og omend dette, hvad Principerne angik, var ligt med hans eget, saa var der den store Forskjel, at det var bestemt til strax at omfatte alle vigtigere søfarende neutrale Stater, medens han selv havde foreslaaet et Forbund, der, i det Mindste i Begyndelsen, kun skulde omfatte Rusland og Danmark, Englands gamle Allierede. Man vilde efter det russiske Udkast ikke blot strax faae det franksindede Sverige med, men ogsaa Lande, der laae Norden saa fjernt som Portugal og Holland, hvoraf det sidste ovenikjøbet med sin store Handel for Øieblikket stod i et meget spændt Forhold til England. Der synes hos adskillige danske Statsmænd ingen Tvivl at have været om, at den hele Plan stærkt nærmede sig til at være en Chimære. Schumacher kritiserer den skarpt¹⁾. Han mener, at medens Rusland og Danmark vilde kunne hjælpe hinanden meget ved et Forbund, vilde Sveriges, Hollands og Portugals Tiltræden, da ethvert af disse Lande havde sine særegne Interesser, svække det Hele, saaledes at det næsten vilde blive uden Betydning. Ideen, siger han, kan være smuk nok; men hvorledes vil man bilde sig ind, at Hollænderne f. Ex., hvilke Traktater de end sluttede, vilde tage Repressailler, fordi et portugisisk Skib var blevet opbragt af Spanierne, og sæt at Englænderne paa samme Tid bemægtige sig et hollandsk Skib, hvor skal man da først sende den

¹⁾ Depeche af $\frac{3}{14}$ Marts.

forenede Flaade hen. Hvor forbausende en Plan er det ikke, at Rusland, en Stat, som aldeles ingen Søhandel driver¹⁾, og som maaskee sender 4 Skibe ud om Aaret, vil paatage sig at beskytte Hollændernes Handel, som have mere end 4,000 Skibe? Schumacher antager ogsaa, at Panin selv har indseet dette, men at det Skridt, han har gjort, var hans eneste Middel til at hindre Harris fra at trække Rusland ind i Krigen paa Englands Side²⁾. Han mener forøvrigt, at man kan vædde 1000 imod 1 paa, at de russiske Skibe, efterat være blevne udrustede „*tellement qu'ellement*“ ville blive liggende og raadne i Havnene. Ligesaa skarpt kritiserede Dreyer Forslaget³⁾, og hvad Bernstorff angaaer, da seer man ham i flere Henseender være misfornøiet med Ruslands Fremgangsmaade, man seer ham fremhæve Vanskeligheder, som Sagen medførte i sin Udførelse⁴⁾, og, hvad der er nok saa vigtigt, prøve paa efter Evne at give den en heldigere Vending.

Han indsaar imidlertid Nødvendigheden af, at den russiske Regering fik et imødekommende Svar. Allerede den 29de Marts afsendte han efter dens Ønske et Udkast til et væbnet Neutralitetsforbund, som her følger.

L'étroite et fidèle amitié, qui se trouve si heureusement établie entre Sa Majesté le Roi de Dannemarc et Sa Majesté L'Impératrice de Toutes les Russies ayant engagé L.L. Mstés à

¹⁾ Man maa huske paa, at Rusland dengang ikke eiede Finland, og efter hvad dets Regering selv erklærede, var den russiske Skibsfart kun meget ringe (see S. 131—132).

²⁾ Heller ikke Goertz mener (l. l. S. 38), at nogen Interesse for den neutrale Skibsfart havde Deel i dette Skridt.

³⁾ Depeche af 4de April.

⁴⁾ Stærkest maaskee i Depechen til Schumacher af 25de April; see ogsaa Depechen til Samme af 9de Mai.

réunir leurs soins pour pourvoir à la seureté souvent troublée du commerce et de la navigation de leurs sujets, et particulièrement convaincues de la nécessité de défendre dans le moment actuel d'une guerre allumée entre plusieurs puissances de l'Europe, et de mettre à couvert leurs droits et leurs interêts, ont trouvé bon de faire la présente convention et de donner pour cet effet pleinpouvoir à qui après s'être communiqué et avoir echangé leurs pleinpouvoirs tels qu'ils sont inserés à la fin du present acte, ont conclu le traité et arrêté les conditions suivantes :

§ I.

L.L. M^{stés} déclarent d'un commun accord, que c'est leur résolution sérieuse et sincère, de vouloir continuer à observer la neutralité la plus exacte entre les puissances belligérantes et à ordonner à leurs sujets sans exception et sous les peines les plus graves, de se conformer à cet égard à leurs intentions sans y donner la moindre atteinte de quelque manière ou sous quelque pretexte que ce soit.

§ II.

Mais autant que L.L. M^{stés} ont et auront toujours à coeur d'observer, et de faire observer ce qui est dit ci dessus, autant croient elles aussi de leur devoir, de défendre et de soutenir le commerce de leurs sujets et la liberté de leur navigation, et de ne pas souffrir que ceux qui n'ont aucune part à la guerre actuelle, se trouvent exposés aux inconvenients qui en resultent. Pour cet effet et pour y parvenir plus seurement, L.L. M^{stés} sont convenues de se lier par un traité actuel, d'unir leurs intreêts et de veiller chacune à ceux de l'autre comme aux siens propres, de faire par conséquent cause commune, et d'employer pour cet effet autant que le besoin l'exigera, toutes les forces de leurs empires et royaumes, en commençant dès à présent de faire equipper et de mettre en état d'agir, une partie considérable de leurs flottes.

§ III.

Mais comme il est très nécessaire de fixer ce qu'on eu-

tend par les droits des peuples neutres, fondés sur la liberté naturelle et sur le code primitif des nations, toujours avoué lorsqu' un intérêt particulier ne s'y est opposé et servant de base à la plupart des conventions conclues par les puissances actuellement en guerre, L.L. M^{stés} déclarent et conviennent, qu' Elles n'étendent pas leurs prétensions au delà de celles, qui suivent:

1) que leur pavillon, et tout vaisseau et bâtiment armé en guerre, qui le porte, soit parfaitement respecté.

2) que les vaisseaux marchands de leurs sujets puissent naviguer librement de port en port et sur les côtes des nations en guerre.

3) que leur pavillon couvre les effets appartenants aux sujets des nations en guerre, les seules marchandises de contrebande exceptées.

4) que rien ne soit compris sous le terme de contrebande, relativement aux sujets de Sa M^{sté} le roi de Dannemarc, que ce qui est déclaré comme telle dans ses traités actuellement subsistants avec la France et la Grande Bretagne, ce que Sa dite Majesté consent aussi à avouer comme telle vis à vis de toutes les autres puissances de l'Europe, et relativement aux sujets de Sa M^{sté} Imp^{le}, ce qui est énoncé expressement comme telle dans ses traités avec la Grande Bretagne, ce que Sa M^{sté} Imp^{le} adopte également comme une règle générale vis à vis de toute autre nation.

5) qu'on n'étend par un port bloqué, dont selon un usage universel l'entrée est défendue à tous les vaisseaux neutres, qu'un port, dans lequel un tel bâtiment ne peut entrer sans un danger évident, à cause des dispositions faites pour l'empêcher par des vaisseaux de guerre, stationnés de près, formant une attaque véritable et un blocus sérieux et effectif.

6) que les vaisseaux neutres ne soient arrêtés que sur de justes causes et sur de soupçons évidents, qu'ils soient jugés sans retard, uniquement après leurs documents et après les reglements communiqués auparavant aux puissances neutres et

concertés avec elles, puisqu'il est évidemment juste, que les gouvernements des deux peuples conviennent entre eux des ordonnances qui doivent servir de règles à leurs sujets, que la procédure soit toujours uniforme, prompte et légale, et qu'on accorde des dédommagements suffisans à ceux qui ont fait des pertes, sans avoir été coupables.

§ IV.

L.L. M^{stés} déclarent expressément, qu'elles ne prétendent point déroger par cette convention aux traités qui sont reconnus subsister entre elles et les puissances en guerre, qu'elles les regardent toujours comme obligatoires pour les parties intéressées, qu'elles n'unissent réciproquement point leur cause relativement aux doutes ou aux différends, qui pourroient exister ou s'élever sur leurs interprétation, et qu'elles ne s'engagent réciproquement qu'à s'employer dans tous les cas de ce genre, à intervenir l'une pour l'autre d'une manière amicale, à concilier les différends, et à rapprocher les principes contestés, de ceux, qui ont été énoncés ci dessus.

§ V.

L.L. M^{stés} s'engagent également à avouer ces mêmes principes dans la suite du tems, vis à vis de toutes les puissances qui s'uniront avec elles pour les soutenir ou qui les reconnaîtront et les adopteront pour la règle de leurs procédures, de leurs décisions, et de leurs démarches.

§ VI.

Ou convient aussi de part et d'autre de ne point prendre une part directe aux suites des différends entre les puissances qui pourroient accéder à la présente convention, et celles qui sont en guerre, nés avant la signature du présent traité, à moins que leur décision ne fixe les principes généraux, qui régleront finalement cette liberté de commerce et de la navigation, dont le soutien et la conservation fait l'objet de l'acte présent, ou qu'il s'agisse d'actes de violence continués, destinés à fonder un système oppressif pour toutes les nations neutres de l'Europe en général.

§ VII.

S'il arrivoit malgré tous les soins les plus attentifs et les plus amicaux employés par les deux puissances, et malgré l'observation de la neutralité la plus parfaite de leur part, que leurs sujets souffrissent préjudice ou dommage par les vaisseaux de guerre ou par les armateurs de quelque autre puissance, de quelque manière que ce fut, que le fait fut averé et manifestement contraire contre les traités, le droit des gens et les principes ci-dessus énoncés, alors L.L. M^{stés} demanderont incessamment et de concert, sans jamais séparer leurs intérêts et ceux de leurs sujets, une satisfaction entière et un dédommagement en plein des abus, au souverain de la nation, dont ils auront à se plaindre, et uniront leurs représentations, qui seront toujours conformes à leur amitié pour ces puissances et à leur désir de vivre avec elles dans la meilleure intelligence, mais d'ailleurs remplies de force et de dignité.

§ VIII.

L.L. M^{stés} ne doutent aucunement de l'effet de ces démarches dans chaque cas particulier. Seures de suivre toujours les lois de l'équité la plus parfaite, décidées à n'insister sur leurs droits même les plus évidents qu'avec cette modération qui caractérise tous leurs procédés, elles ne peuvent que se flatter d'un retour conforme à leurs vœux; elles attendront aussi un tems entièrement suffisant, que la satisfaction qu'elles seront dans le cas de demander, leur soit donnée, mais si on la leur refusoit, elles ne balanceront plus à procurer par la voye des répressailles (qu'on n'étendra cependant jamais au delà de leur objet) ou de telle manière que les circonstances pourront l'exiger dans toutes les mers de l'Europe, la seule Baltique exceptée, à Elles et à leurs sujets, la justice qui leur est due, et aucune des parties contractantes ne sera en droit de refuser à l'autre une jonction et union entière d'intérêts, des vues, et d'efforts pour obtenir le but proposé.

§ IX.

L.L. M^{stés} conviennent outre cela de continuer à veiller à

la seureté entière de la mer Baltique, et de maintenir aussi la tranquillité de la mer du Nord, autant que les circonstances et l'intérêt de leurs états le rendront nécessaire.

§ X.

S'il arrivoit que l'une ou l'autre des deux puissances, ou toutes les deux ensemble, à l'occasion ou en haine de la présente convention, ou pour quelque cause qui y eut rapport, fut inquiétée, molestée ou attaquée, il a été également convenu que les deux puissances feront cause commune pour se défendre réciproquement, et pour travailler et agir de concert à se procurer une pleine et entière satisfaction.

§ XI.

Ce traité subsistera dans toute sa force et vigueur jusques à ce que la paix ait mis fin à tous les differends actuels subsistants entre les puissances de l'Europe, ou que les circonstances du tems et des affaires exigent ou donneront lieu à d'autres arrangements plus conformes au but qu'on se propose.

§ XII.

Dèsque cette convention sera ratifiée et que l'échange en aura été faite, les hautes parties contractantes prendront soin de la communiquer de bonne foi et conjointement, et d'un commun accord, par leurs ministres accredités aux cours étrangères, et nommément à celles qui sont actuellement en guerre, en y joignant les protestations et les assurances de la plus parfaite neutralité, et en leur faisant connoître, combien L.L. M^{stés} attendoient et se promettoient de leur amitié et de leur esprit de justice, qu'elles reconnoitroient l'équité et l'intention pacifique de cette convention, et donneroient à tous leurs officiers et commandants de leurs vaisseaux de guerre, ainsi qu'à leurs armateurs des ordres et des instructions en conséquence.

§ XIII.

Le but et l'objet principal de cette convention étant d'assurer la liberté générale du commerce et de la navigation, L.L. M^{stés} conviennent et s'engagent d'avance de consentir que

d'autres puissances également neutres y accèdent, en partageant les principes, ainsi que toutes les obligations et les avantages.

§ XIV.

La ratification de ce traité et son échange doit être faite dans 4 semaines, ou plutôt si faire se peut, après le jour qui sera marqué et indiqué dans la suite.

Ainsi fait et conclu en vertu de nos pleinpouvoirs respectifs, et confirmé par la signature de nos noms. En Foi de quoi nous avons signé et apposé le cachet de nos armes.

Articles secrets et séparés.

§ I.

L.L. M^{stés} conviennent de mettre dès à présent un nombre considérable de leurs vaisseaux de guerre en état de mettre à la voile, pour agir ou le besoin l'exigera: et de les entretenir dans le même état, aussi long tems que la guerre durera entre les puissances belligérantes. Sa M^{sté} Imp^{le} fixe pour cet effet le nombre à 15 vaisseaux de ligne et 4 frégattes, et Sa M^{sté} Danoise à 10 vaisseaux de ligne et 4 frégattes.

§ II.

L.L. M^{stés} s'engagent cependant réciproquement d'augmenter cette force dans la même proportion qu'elle vient d'être fixée ci-dessus, aussi tôt que les circonstances l'exigeroient, ou qu'on aura une force plus redoutable à combattre, ou que les autres puissances neutres refusassent d'accéder à la même mesure.

§ III.

La situation des lieux rendant le terme très court, ou les flottes de Sa M^{sté} Imp^{le} peuvent agir hors de la Baltique, lorsque la durée de la campagne doit être calculée sur la nécessité de rentrer de bonne heure dans les ports de sa domination, ou sur la seureté retardée dans le printems. Dans cette considération et pour ne pas donner lieu par là à des plans et à des entreprises nuisibles de la part des ennemis communs, Sa M^{sté} Imp^{le} s'engage de faire hiverner, aussi sou-

vent que le cas de faire agir ses flottes existe, ou qu'il puisse se supposer comme très prochain, une partie considérable de ses vaisseaux, à Copenhague, pour que rien n'arrête la jonction dans les moments où l'utilité commune l'exigera. Sa M^{sté} Danoise s'engage de son côté de faire tous les arrangements nécessaires pour que ces vaisseaux et leurs équipages puissent être soignés ici comme les siens propres.

§ IV.

Où convient de part et d'autre de s'entendre aussi tôt que le cas d'une jonction des escadres existera, de tout ce qui regardera le commandement à son tour, ainsi que les instructions communes et toutes les formes qui en dépendent. L'amitié et l'union la plus intime guidera ces arrangements et Sa M^{sté} Danoise consent d'avance avec plaisir, que le tour commence par l'amiral de la Russie et que le premier commandement lui soit dévolu.

§ V.

L.L. M^{stés} conviennent d'inviter les autres puissances neutres et nommément la Hollande, la Suède et le Portugal d'accéder à la présente convention, et comme l'utilité de cette accession est évidente, elles ordonneront leurs ministres accrédités dans ces cours d'employer tous leurs soins et tous les moyens possibles pour les y engager. Ces articles séparés et secrets seront censés et regardés comme faisant partie de la convention même et seront signés et changés de la même manière, en foi de quoi nous soussignés en vertu de nos pleinpouvoirs ont signé et apposé les cachets de nos armes comme ci dessus.

Som tidligere er omtalt, havde Bernstorff dengang endnu ikke opgivet Haabet om, at den engelske Indflydelse vilde faae Overhaand ved Petersborger-Hoffet, og klog Politik bød saa hurtig som muligt at indsende et Forslag til Rusland; maa-see kunde han ved den Form, han gav det, bidrage til at stemme den russiske Regering i den Retning, han ønskede, inden der gjorde sig Indflydelser gjældende fra andre

Sider. Hvor naturlig en saadan Tanke var, kan man see af en Depeche fra Schumacher af $\frac{3}{14}$ Marts, hvori denne fremhæver, at alle Panins Samtaler vise, at han ønsker en nærmere Sammenslutning med Danmark end med de andre Magter. Schumacher opfordrer derfor Bernstorff til at skynde sig med Svaret, han vil da have Leilighed til at forme Traktaten efter eget Ønske og paavise de Vanskeligheder, „*qu'une démarche trop étendue et trop générale*“ kunde voldé. Men uheldigviis blev Coureren, som afsendtes med det danske Svar, forsinket paa Veien. Han kom først til Petersborg dermed omtrent i Midten af Mai, og den Indflydelse, som den danske Regering herigjennem havde haabet at kunne udøve, medens der endnu var Leilighed dertil, fik ingen Betydning. Det var saa langt fra, at Danmark og Rusland i denne Tid kom hinanden nærmere, at tvertimod Forholdet i flere Henseender blev spændt.

Et Punkt, hvori Bernstorff strax var misfornøiet med den russiske Regering, var af formel Natur, nemlig med Hensyn til Bekjendtgjørelsen af Deklarationen af $\frac{28de\ Februar}{10de\ Marts}$. Det var ikke blevet sagt den danske Regering med tydelige Ord, om denne Deklaration var sendt til London, Paris og Madrid, eller om man blot havde meddeelt den til de neutrale Magter, i den Tanke, først at bekjendtgjøre den for de krigførende Stater, naar Forbundet var blevet sluttet. Sacken var ikke istand til at give en bestemt Oplysning derom¹⁾. Men Bernstorff havde Grund til at troe, at den virkelig var afgivet, og han ansaae det i saa Fald for at være et urigtigt Skridt fra Ruslands Side, da Deklarationen kun vilde faae Betydning ved Neutralitetsforbundets Dannelse, og den derfor

¹⁾ Depeche til Schumacher af 31te Marts Nr. 1.

ikke burde bekendtgjøres, førend Forbundet var dannet; Danmark kunde ikke indlade sig paa at udstede en saadan Erklæring, blandt Andet fordi det var forskjellig stillet til de forskjellige krigførende Magter. Det havde Handelstraktater med England og Frankrig, men ingen med Spanien; og medens Frankrig anerkjendte de Grundsætninger, Danmark opstillede med Hensyn til den neutrale Skibsfart, og England gjorde det enkelte af dem stridige, saa krænkede Spanien dem alle¹⁾. Derfor havde han ogsaa i en Note, som blev overrakt Sacken d. 26de Marts²⁾, bedt den russiske Regjering, naar den udstedte Deklarationen, da at sætte deri „*que c'est de concert avec le Dannemarc, autant que ses traités subsistants avec les puissances belligérantes peuvent le permettre.*“ I April fik han Vished om, at Deklarationen virkelig var afgivet³⁾. Man tager næppe Feil i at antage, at Bernstorff ikke blot misbilligede dette Skridt, fordi han fandt det uhensigtsmæssigt, men væsenlig, fordi Rusland her havde handlet alene, fordi det vilde have Æren af at opstille Grundsætninger, som kun kunde faae Gyldighed, ved at de andre søfarende Stater sluttede sig til dem. Ligesom den svenske Regering fandt Tonen i Deklarationen hovmodig⁴⁾, saaledes fandt Bernstorff sikkert det hele Skridt fra Ruslands Side anmassende⁵⁾.

Fremdeles var det Bernstorff i høi Grad ubehageligt, jo mere han fik sikker Underretning om, at det

¹⁾ Depeche til Schumacher af 31te Marts Nr. 2.

²⁾ Om denne Note see nærmere S. 113.

³⁾ Depeche til Schumacher af 8de April.

⁴⁾ Zachrisson S. 27.

⁵⁾ Man erindre hans Misnøje det foregaaende Aar over Ruslands Deklaration med Hensyn til Forbundet, som det havde foreslaaet Danmark.

imod England fjendtligsindede Preussen havde stor Indflydelse i Petersborg¹⁾, og at Forbundet maatte tage en Charakter, der var lidet gunstig for England²⁾. Et Hovedpunkt var i denne Henseende Spørgsmaalet om Hollands Tiltrædelse. Ligesom han i og for sig betragtede Hollænderne som Danmarks værste Handelsrivaler, med hvis Skjæbne han kun havde liden Sympathi, saaledes havde han ogsaa fundet Englands Skridt imod den hollandske Konvoy den 31te December 1779 ganske naturligt³⁾. Han var ganske af den Anskuelse, som Harris havde udtalt for Schumacher, at Danmark var langt fra at kunne have nogen Interesse af, at Hollands Handel blev beskyttet, da tvertimod dets egen Handel vilde vinde, naar Hollændernes led⁴⁾. Det vilde derfor, siger Bernstorff, være „*une faute incroyable*“, hvis de neutrale Magter forenede sig for at bevare Hollænderne en Fordeel, som var til Skade for deres egen Handel⁵⁾. Og han vidste fremdeles, at det ikke var tomme Ord, som Harris ved samme Leilighed havde sagt til Schumacher, at skjøndt England gjerne saae Danmark i et nøie Forbund med Rusland, vilde det blive „*grèvement offensée*“, naar det mærkede, at Forbundet tilsigtede at værne om Hollands Handel. Men Fjendskab med England var det, han sidst

¹⁾ Herom taler Schumacher i sine Depecher af $\frac{17}{28}$ Marts, $\frac{31 \text{ Marts}}{11 \text{ April}}$, $\frac{14}{25}$ April.

²⁾ I en Depeche af 30te Mai til Dreyer udtaler han sin Frygt for, at al den Virak, der offres Keiserinden, skal bringe hende ud af Ligevægten, og at der deraf skal komme „*des situations tres critiques pour l'Angleterre et pour le petit nombre des puissances qui en désirant de voir son orgueil humilié voudroient cependant la conserver dans la balance de son pouvoir*“. Cfr. Depecherne til Samme af 10de og 24de Juni.

³⁾ Depeche til Dreyer af 22de Januar.

⁴⁾ Schumachers Depeche af $\frac{13}{24}$ Marts.

⁵⁾ Depeche til Schumacher af 15de April.

vilde have. Det var ham under saadanne Forhold dobbelt trykkende at see, hvor nøie en Forbindelse der i Haag var imellem den russiske Gesandt og, deels det franske Parti her, deels Preussen, eller at høre om, hvorledes Preussen tog sig af Hollands Interesser i Petersborg¹⁾. Og paa den anden Side var han misfornøiet over, at man i Rusland ikke nok tænkte paa Spaniens Overgreb. Disse havde været langt større end Englands; men Preussen og Frankrig arbejdede og, som det syntes, med Held paa at faae Keiserinden til at oversee dem i Sammenligning med de engelske.

Omvendt viste der sig ogsaa Misstemning fra den russiske Regerings Side imod Danmark. Ligesom Bernstorff havde været utilfreds med, at Deklarationen var bleven afgivet saa tidlig til de krigførende Magter, saaledes var det Peterborger Hoffet ubehageligt, at Danmark ikke vilde indlade sig paa at udstede en lignende Deklaration²⁾. Det har aabenbart ønsket det, for at Danmark derved skulde gaae saa langt frem, at det var nødt til fuldstændig at følge Rusland, naar det kom til Konventionens Afslutning. Men Bernstorff vilde ikke indlade sig derpaa; det var længe forgjæves, at Schumacher skrev³⁾, at man ikke kunde afslaae Ruslands Anmodninger i den Retning uden at saare dets Regering paa en følelig Maade, og at han troede, man endog vilde tage Danmark det ilde op, hvis det var den af de neutrale Magter, der tøvede længst med at rette sig efter de russiske Ønsker i denne Henseende. Bernstorff misbilligede baade et saadant Skridt i og for sig, og an-

¹⁾ Schumachers Depeche af $\frac{20}{31}$ Marts.

²⁾ See Bernstorffs Depeche til Schumacher af 8de April og 10de Juni, og Schumachers Depeche af $\frac{7}{18}$ Juli.

³⁾ Depecher af $\frac{15}{26}$ Mai.

saa Ruslands Fordringer for anmassende. *Il est*, skriver han i den Anledning til Schumacher¹⁾, *très difficile de convenir entièrement avec une cour qui ne concerte point ses démarches avec ses amis mais qui exécute les siennes et demande ensuite qu'on les imite avec exactitude. C'est plutôt le plan d'une puissance qui se croit décidée (?) à tous égards, dont l'amitié est protection et les résolutions un oracle infaillible.*

Fremdeles var den russiske Regering ingenlunde udeelt tilfreds med det Forslag til en Konvention, som Bernstorff havde sendt den. Schumacher skriver $\frac{10}{21}$ April til Bernstorff, at man i det russiske Ministerium haaber, at Danmark „*purement et simplement*“ vil tiltræde dets Forslag, og at Udtalelserne derom have en saadan „*ardeur*“, at Danmark aabenbart ikke vil kunne vægre sig derved uden stærkt at støde den russiske Regering. Men baade Bernstorffs Konventionsforslag, og endnu mere en Note, han med det Samme overrakte Sacken, gav Rusland et levende Indtryk af, at han ønskede at give det hele Forbund en for England saa heldig Vending som muligt. Panin yttrede om hans Forslag til den svenske Gesandt i Petersborg, at det var saa fuldt af Yttringer af Ængstelse, Hensyn og Partiskhed for England²⁾, at det nødte Rusland til at opstille et Kontraforslag. Det var dette russiske Forslag, som med nogle Smaaforandringer blev vedtaget som Forbundsakt imellem Rusland og Danmark den 9de Juli³⁾, og siden blev tiltraadt af næsten alle andre neutrale Magter i Europa. Undersøger man nu, hvori de Mangler bestode, der ifølge en russisk Opfattelse skulde findes i det danske

¹⁾ 13de Juni.

²⁾ Zachrisson S. 37.

³⁾ Trykt bagved nærværende Afhandling som Bilag I.

Udkast, og man derved lægger en Sammenligning til Grund imellem dette og det endelig vedtagne russiske Forslag, da er det for det Første ganske vist, at hele Tonen er forskjellig. Bernstorff ledsager Udtalelserne om de Skridt, som de forbundne Magter kunde blive nødte til at gjøre, med Forsikringer om Venskab og Forhaabninger om at bevare den gode Forstaaelse med de krigførende Magter; naar han taler om, at man i visse Tilfælde^f maa tage Repressailer, tilføier han strax, at man aldrig vil lade disse gaae videre end til selve den Gjenstand, de angaae (§ VIII) o. L. Han viser en større Varsomhed, f. Ex. ved den bestemte Forsikring om, at Konventionen ikke skal gjøre noget Skaar i de Traktater, der ere indgaaede imellem de kontraherende Magter og de krigførende Stater, og at Foreningen slet ikke skal angaae Stridigheder, som kunne opstaae i Anledning af disse ældre Traktaters Fortolkning o. s. v. (§ IV). Denne Bestemmelse findes ikke i det russiske Forslag, og den er vistnok bleven opfattet af Panin som fremkaldt ved Bestræbelsen for at undgaae et Brud med England. Thi skjøndt her tales om Forholdet til alle de krigførende Magter, kunde det ifølge russisk Opfattelse kun faae Betydning med Hensyn til England, da det vilde blive denne Magt, som efter Panins Politik maatte komme til at føle sig saaret ved Forbundets Stiftelse. Det danske Forslag havde imidlertid værre Mangler. Hvor karakteristisk er ikke f. Ex. Forskjellen paa dets og det russiske Forslags Begyndelse? I det første tales simpelthen om, hvorledes Venskabet imellem Danmark og Rusland har bragt de to Stater til at slutte Konventionen; men i det russiske fremhæves Keiserindens Deklaration af 28de Februar paa en paafaldende Maade; det er Keiserinden, som har villet „*veiller au maintien des droits communs*

des peuples“, det er hende, der har forenet de neutrale Magter om en Sag, som er af yderste Vigtighed for dem alle, og ogsaa vil være det i Fremtiden, da det gjælder om at fastsætte et „*système permanent et immuable*“ for de neutrale Staters Rettigheder og Forpligtelser. Det blev utvivlsomt taget Bernstorff ilde op, at han ikke med et Ord havde berørt denne Keiserindens store Fortjeneste. Fra alle europæiske Stater, undtagen England, modtog hun de meest smigrende Udtalelser over det Store og Skjønne i hendes Plan; man kaldte hende „*la législatrice de l'Europe et la rédactrice d'un code maritime pour toutes les nations*“. Men med al Catharinas Talent og Dygtighed besad hun ogsaa en meget stor Fruentimmerforfængelighed. Schumacher havde med Rette i Efteraaret 1779 udtalt, at Tanken om at kunne figurere i alle Aviser som den, der spillede en glimrende Rolle, utvivlsomt vilde faae en afgjørende Indflydelse paa de Beslutninger, hun vilde fatte¹⁾. Han hævdede allerede dengang, hvor nødvendigt det var at smigre for hende, og han omtalte²⁾, hvorledes næsten alle Diplomater derfor i deres ikke chiffrede Depecher, som man vidste bleve læste og afskrevne af det russiske Postvæsen, omtalte hende med den største Smiger og gave hende høitklingende Benævnelser som „*l'arbitre de l'Europe*“ og „*protectrice de ses voisins*“. Navnlig undlod den franske Gesandt aldrig i sine Depecher at sætte en Fortale med en stærk Panegyrik over hende. Under saadanne Forhold fandt man det vistnok utilgiveligt af det sædvanlig saa opmærksomme Danmarks Minister at undlade

¹⁾ See Side 59.

²⁾ Depeche af ^{29de Oktober} 1779.
^{9de November}

alle slige Udtalelser i et Konventionsforslag. Enten har Bernstorff ikke tænkt derpaa, eller han var for stolt til at ville prise den russiske Regering for Ideer, som den for en stor Deel havde laant fra ham selv.

Endnu et Par andre Forskjelle imellem det danske og russiske Forslag maae mærkes. Det første indeholder i sin 3die hemmelige Artikel, at Keiserinden paa Grund af, at de russiske Havne pleie at være tilfrosne saalænge, lover, naar det behøves, at lade en Deel af sine Skibe overvintre i Kjøbenhavn. Dette Løfte mangler i det russiske Forslag, som kun fremhæver Forpligtelsen for den danske Konge til at lade de russiske Krigsskibe overvintre i sine Havne. Fremdeles vil det russiske Forslag (§ IX, smlign. Indledningsordene og § V i de separate Artikler) gjøre Traktaten til Grundlaget for en Slags permanent Lov i Fremtiden; men det danske Forslag (§ XI) begrænder Traktaten indenfor de da udbrudte Stridigheder, eller saalænge indtil nye Forhold kunde bevirke, at andre Forholdsregler bedre vilde føre til det foresatte Maal. Men, hvad der vistnok er det Vigtigste, §§ IV og V i det russiske Forslag mangle i det danske. Derefter skulde de Eskadrer, man udrustede, indtage saadanne Stationer, at de kunde tjene til Konvoyer, og det ikke blot for Skibe fra deres eget Land, men ogsaa for den medkontraherende Stats Handelskibe. Denne Bestemmelse vilde den danske Regering vistnok ikke have noget imod, hvis Talen kun havde været om Rusland, der havde en saa lille Handelsmarine; men efter § X vilde den ogsaa komme til at lade sine Skibe konvoyere andre Staters Handelsfartøier, der tiltraadte Forbundet¹⁾.

¹⁾ At den hemmelige Artikel, som er tilføiet til det russiske Forslag, mangler i det danske, kan man næppe tillægge Betydning.

Medens flere af de tidligere nævnte Forskjelle imellem det danske og russiske Udkast ogsaa findes, naar man sammenligner det sidste med det, den svenske Regering indsendte til Petersborg¹⁾, indeholdt det svenske netop denne vigtige Paragraph. En tydelig Udtalelse fra Bernstorffs Side vidner om, hvor meget han havde imod en saadan Bestemmelse. „*Je prévois*, skriver han den 17de Juni til Schumacher, *avec peine, qu'on voudra nous faire accéder au plan du stationnement des escadres aux parages fort éloignés, très distans l'un de l'autre où leur utilité seroit petite et peut être même nulle, si ce n'est point le dessein d'accorder des convois indistinctement à tous les pavillons neutres, idée si remplie de difficultés, d'embarras et de véritables inconvéniens que je le croirois à peine possible d'y entrer.*“ Bag ved denne Udtalelse stikker utvivlsomt den samme Frygt hos ham, som ovenfor er omtalt, for at nemlig Danmark ved at værne om andre Stater, som optoges i Forbundet, navnlig Holland, skulde komme til at modarbejde sine egne Interesser og endog blive indviklet i Strid med England. Derfor havde Bernstorff ogsaa, skjøndt han efter Ruslands Ønske havde optaget en Paragraph i sit Konventionsudkast, hvorefter Sverige, Holland og Portugal skulde indbydes til at tiltræde Forbundet, dog med det Samme ladet overrække Sacken den S. 106 omtalte Note, hvorved han fraraadede at nærme sig for meget til disse Magter. Efterat han her først har nævnt, at de danske Gesandter i Haag, Lissabon og Stockholm ville faae Ordre til at understøtte de russiske Gesandter i deres Opfordringer til Regeringerne i disse Stæder, fortsætter han saaledes: „*Il ne faut cependant point se cacher que l'accès-*

¹⁾ Zachrisson Bilag 15.

sion de ces puissances ne sera ni aussi utile ni aussi parfaite, qu'elle devrait l'être. La Hollande est déchirée par des factions, qui l'empêcheront toujours de prendre un parti décisif ou de le soutenir, lorsqu'il aura été arrêté. Sa marine est en mauvais état: elle manque de matelots¹⁾, sa constitution defectueuse rend l'exécution de ses mesures d'une lenteur, qui les fait presque toujours échouer: il n'y a d'ailleurs plus de vraie dignité dans son système, étant trop habitué de la sacrifier aux intérêts de son commerce, qui est trop étendu, pour qu'il puisse être défendu partout avec succès. La Suède n'a d'autre droit au titre d'une puissance neutre que parce qu'elle ne prend point une part directe à la guerre. Sa dépendance entière de la France, rend une neutralité véritable impossible. Elle parlera sans doute, mais elle n'agira jamais contre la France et ses alliés, et sa marine est d'ailleurs sur un pied trop peu respectable, pour qu'on puisse compter sur elle. Ce dernier cas est aussi celui du Portugal, qui par son éloignement et par sa situation, qui l'oblige à des menagements forcés, ne peut guères devenir utile, que par la retraite, que ses ports offrent aux flottes, qui naviguent dans la mer orangeuse, qui l'environne. Il en résulte que la Russie et le Dannemarc ne peuvent compter avec sûreté que sur leurs propres mesures: que c'est dans leur union, que la force du noeud réside et qu'on peut s'en consoler, quand on considère, qu'un allié foible ou peu sûr, est souvent plutôt une charge, qu'un bénéfice et que la Suède et la Hollande ont outre cela déjà des querelles facheuses sur les bras, sur

¹⁾ Der var af Storpensionairen for Holland og af Amsterdams Øvrighed rettet Forespørgsel til den danske Regering, om denne vilde overlade Republiken en Deel Matroser som Mandskab paa dens Skibe (St. Saphorins Depecher fra Foraaret 1780). Det blev afsiaaet.

des objets d'une nature fort délicate, c'est à dire sur l'attaque de leurs convoys¹⁾ et le mépris de leur pavillon de guerre, qu'il est utile de n'avoir ni à partager, ni à venger.“ Utvivlsomt skal denne Udvikling paavise, at Rusland har betraadt en urigtig Vei, og der fremsættes med Forsigtighed en Opfordring til ikke at inklade sig med disse Magter, og i ethvert Tilfælde til at vogte sig for en altfor nær Forbindelse med dem. Netop i denne Henseende vilde det være vigtigt at undgaae Forpligtelsen til at konvoyere deres Skibe. Endelig greb Bernstorff i den samme Note Leiligheden til at hentyde paa, hvor nyttigt det vilde være, hvis Rusland vilde optræde mæglende til Fordeel for England. Det er aabenbart dette, der er hans Mening, naar han taler om den smukke Rolle, Keiserinden kunde spille ved at *„tenir la balance de l'Europe, trop visiblement en danger d'être alterée“*, og ved at optræde som Mægler i en ødelæggende Krig og støtte dem, hvem Begivenhederne true med at knuse. Der bør, siger han, Intet staae i Konventionen, som gjør en saa glimrende Rolle vanskelig. — Skjøndt England ikke nævnes, kan der efter hans hele Opfattelse af dettes Stilling dengang og efter hans Sympathier ingen Tvivl være om, at det er dette Land, han vil have Keiserinden til at støtte, inden det knuses²⁾.

¹⁾ For Hollands Vedkommende see S. 88. Hvad Sverige angaaer, da hentydes der vistnok til, at nogle svenske Handelsskibe, der seilede under Konvoy, ved Storm vare blevne adskilte fra de konvoyerende Krigsskibe og opbragte af engelske Kapere. Disse Handelsskibe bleve forøvrigt ikke behandlede med Strenghed, smlign S. 119.

²⁾ Zachrisson omtaler S. 42, efter Depecher fra den svenske Gesandt i Petersborg, at England skulde have været indviet i denne Notes Indhold, og at Harris havde kjendt den, længe inden den kom til

Denne Note viste utvivlsomt langt tydeligere end Bernstorffs Konventionsudkast, hvor liden Sympathi han havde for den Retning, som Rusland vilde give Neutralitetsforbundet. Det er muligt, at den først er kommen til det russiske Hof med den samme Koureer, der overrakte det danske Konventionsudkast, altsaa i Midten af Mai; men længe forinden have sikkert Depecher fra Sacken underrettet den russiske Regering om de Ideer, der vare udtalte heri. Dette i Forening med den danske Regerings Ulyst til at udstede en Deklaration som den russiske, gjorde Rusland misfornøiet med den¹⁾. Harris's Optræden kunde kun forøge denne Misstemning, forsaavidt han stadig i denne Tid søgte at fremhæve, hvor engelsksindet Danmark var²⁾, og den preussiske Regering skubbede paa sin Side stærkt til. Vistnok stod Goertz, i det Mindste tilsyneladende³⁾, paa en god Fod med Schumacher, og under en af deres Samtaler i Begyndelsen af Februar, havde han endog villet give denne et tydeligt Vidnesbyrd om det ven-

Schumacher. Om dette Rygte har været sandt, er vanskeligt at sige; men der er intet Usandsynligt i, at Bernstorff har meddeelt Eden Indholdet af Noten til Sacken. Paa en Tid, da Danmark var midt i Underhandlinger med England om en Alliance, var det naturligt, at dette Land fik at vide, hvorledes Danmark søgte at give Ruslands Forslag saavidt muligt en for England gunstig Retning. Den svenske Gesandt omtaler fremdeles, at Keiserinden skulde have sendt et af hende selv forfattet alvorligt Svar paa den danske Note. Intet i de danske Depecher tyder imidlertid derpaa.

¹⁾ See f. Ex. Schumachers Depeche af $\frac{5}{16}$ Mai om den Tilboielighed, der var i de russiske Regeringskredse til at tillægge Danmark Partiskhed for England.

²⁾ See f. Ex. Schumachers Depeche af $\frac{8}{19}$ Mai.

³⁾ Man nodes til at bruge dette Udtryk, naar man seer den i høieste Grad skarpe og uretfærdige Dom, Goertz fælder over Schumacher i sin memoire etc. S. 51 Note 2.

skabelige Sindelag, hans Konge nærede imod den danske Regering. Han havde derfor viist ham en Paragraph i sine Instruxer, hvori der stod, at den danske Gesandt var den, med hvem han kunde tale med størst Tillid; men Schumacher, som saae bedre end han, opdagede strax, ved at kaste et Blik paa Instruxerne, at der bag efter de nævnte Ord fulgte en Sætning, der viste, at denne Tillid kun gjaldt Forholdet til Østerrig¹⁾. Goertz's noget plumpe Fif var altsaa ikke lykkedes ham. Siden troede Schumacher at have opdaget, at Frederik den 2den havde befalet Goertz ingen Tillid at have til Danmark i Alt, hvad England angik²⁾, og efter det nøie Forhold, der netop nu var imellem den preussiske og russiske Regering, er det utvivlsomt, at Goertz bidrog Sit til at stemme Panin ugunstig imod den danske Regering. Denne Stemning blev end yderligere forøget ved den Bitterhed, hvormed Danmark omtalte Spaniens Optræden, en Bitterhed, som visselig havde sin gode Grund, da Spanierne til Trods for alle Forestillinger vedbleve at opbringe alle danske og norske Skibe, som de med eller uden Grund kunde beskyldte for at rette deres Kurs til Gibraltar. Den danske Regering søgte at faae Rusland til at understøtte dens Forestillinger i Madrid; men naar Sligt blev bragt paa Bane i Petersborg, hed det strax, at de danske Klager kun vare en Yttring af Partiskheden for England; havde Danmark udstedt en Deklaration som den russiske, vilde det ikke længere have havt Anledning til at klage³⁾. Ny Grund altsaa til Misstemning mellem de tvende Hoffer.

¹⁾ Schumachers Depeche af $\frac{28\text{de Januar}}{8\text{de Februar}}$

²⁾ Depeche af $\frac{3}{14}$ Marts, Nr. 2.

³⁾ Schumachers Depeche af $\frac{28\text{de April}}{9\text{de Mai}}$ og $\frac{12}{23}$ Juni.

Forhandlingerne om Konventionens Afsluttelse gik imidlertid langsomt. Forsinkelsen af den Koureers Ankomst til Petersborg, der skulde overbringe det danske Forslag, bidrog naturligviis Meget dertil, og Hurtighed var i det Hele ikke den russiske Regerings Sag i disse Tider. Selv Panins Beundrere bebreidede ham nu som gammel Mand „indolence“. Men endelig blev Sagen afgjort; den 30te Juni kom det russiske Kontraprojekt til Forbundsakten til Kjøbenhavn, og efter at der var blevet foretaget en ubetydelig Ændring i den første af de separate Artikler, blev det den 9de Juli undertegnet, paa den ene Side af det danske Statsraads Medlemmer, paa den anden Side af Sacken. Dagen iforveien havde den danske Regering udstedt en Deklaration¹⁾ til de krigførende Magter, der stærkt lignede den russiske af 28de Februar, og hvori Danmark erklærede i nøie Overeensstemmelse med Keiserinden at ville hævde de af denne fremsatte 5 Grundsætninger. Heller ikke nu ansaae Bernstorff det for rigtigt at udstede en saadan Deklaration. Men Rusland havde „udtrykkelig forlangt det“, for at det kunde være hele Europa et Beviis for, at Danmark vilde gjøre fælles Sag med det, og for denne Fordring meente han, at man burde vige²⁾.

Selv om Bernstorff ingenlunde har kunnet være tilfreds med det russiske Forslag heelt igjennem eller kunnet glæde sig over den Stilling, hvori Danmark kom derved, har han utvivlsomt ikke fremsat nogen Hindring imod at antage det. Danmark havde intet Valg; en isoleret Stilling, under Forhold som de daværende, vilde være en Umulig-

¹⁾ Trykt adskillige Gange, f. Ex. hos Eggers som Bilag XXIII.

²⁾ See hans Forestilling af 8de Juli til Kongen, som findes i Udenrigsministeriets Archiv.

hed; man kunde ikke udsætte sig for et saadant Brud med Rusland, som vilde have været en uundgaaelig Følge af en Vægring, og desuden vare de Grundsætninger, der forfægtedes ved Forbundet, de samme, Danmark selv havde opstillet. Vistnok vilde Bernstorff, som han udtalte i en Depeche til Dreyer af 15de April, ulige hellere have seet England indrømme sig disse Sætninger frivillig, end være med at tvinge det dertil ved et saadant Forbund, saameget mere som det var hans Overbeviisning, at dette aldrig vilde kunne faae England til at anerkjende de Principer, der laae til Grund for det¹⁾. Men han maatte bøie sig for Forholdenes Magt.

12. Hvor lidt Bernstorff imidlertid meente, at Forbundet vilde faae nogen varig gavnlig Betydning, viste han tydelig derved, at han i det første Halvaar af 1780 stedse havde ført særlige Underhandlinger med England om det Spørgsmaal, der allerede i de foregaaende Aar havde været stærkt paa Bane, hvorvidt nemlig vigtige Udførselsgjensstande fra Danmark og Norge, som saltet Kjød og tørrede Fisk, skulde regnes for Kontrebande eller ikke.

Dreyer havde staaet ganske udenfor Allianceforhandlingerne imellem Danmark og England i Aarets første Maaneder, og han havde ikke med Hensyn til Skibsfartsspørgsmaalet fundet den Imødekommen hos det engelske Ministerium, som han efter Bernstorffs Meddelelser om Edens Henvendelse til den danske Regering havde ventet. Han meente endog, at nogle svenske Handelsskibe, der havde seilet under Konvoy, men ved Storm vare blevne skilte fra de konvojerende Krigsskibe og opbragte af engelske Kapere, vare blevne behandlede med Partiskhed i Sammenligning

¹⁾ Depeche til Schumacher af 26de September.

med den Fremfærd, der vistes danske Handelsskibe. Den engelske Regering vilde aabenbart ikke forandre sine Grundsaetninger, saakænge indtil Spørgsmaalet om den politiske Alliance var blevet afgjort. En Ladning salt Kjød, som var ombord i et dansk Skib, der var blevet kapret i Slutningen af 1779¹⁾ og som flere tidligere opbragte havde Navnet Concordia, var nok bleven frigivet i de første Dage af Marts²⁾; men Frifindelsesdommen var kun motiveret ved, at denne Ladning tilhørte Skibets Rheder og var saa lille, at den kunde betragtes som nødvendig Proviant for Skibets Besætning paa en lang Reise. I Slutningen af Marts eller i de første Dage af April modtog den engelske Regering den russiske Deklaration af 28de Februar, der vakte stor Utilfredshed hos den. Skjøndt den i nogen Tid ligesaalidt som Bernstorff ganske opgav Haabet om, at den russiske Regering kunde bringes til en nærmere Tilslutning til den, var Stillingen dog ulige ugunstigere end tidligere, og hiint Haab maatte stedse svinde mere og mere. Men dermed var ogsaa Tanken om et Forbund med Danmark bleven betydelig svækket³⁾. Kun havde

¹⁾ Dreyers Depeche af 11te Januar.

²⁾ Dreyers Depeche Nr. 20 fra Begyndelsen af Marts.

³⁾ Der findes i Udenrigsministeriets Archiv i en Pakke med Sager, vedrørende Neutralitetsforbundet, ogsaa følgende Brev fra Arveprindsen til Bernstorff:

ce 20 d'Avril 1780.

Mon cher Comte. Votre lettre du 17 d'Avril m'assure que le parti que vous avés pris par rapport aux propositions Angloises, est assés conforme à ma façon de penser. Vous connoissés pleinement mes idées, et Vous savés, que je ne saurois m'en départir. L'affaire étant assés discutée, je Vous remets les papiers y relatifs: une copie de mon avis joindra les autres quand on aura eu le loisir de la

den engelske Regering faaet Indtrykket af, at Danmark var velsindet imod den, og hvad der i den følgende Tid kunde erfares om Bernstorffs Stilling, maatte bekræfte dette Indtryk. Der kunde allerede heri ligge en Grund for den til at komme Danmark imøde, om end ikke med Hensyn til dettes Ønske at faae indrømmet Sætningen: Frit Skib gjør fri Ladning, saa dog med Hensyn til den Fordring, det igjennem flere Aar havde fastholdt, at de ovenfor nævnte Udførselsgjenstande ikke skulde opfattes som Kontrebande. Der var saa meget mere Grund dertil, som det var sandsynligt, at Danmark paa sin Side vilde gjøre Indrømmelser til Vederlag, og der paa denne Maade maaskee kunde kastes et Splidagtighedens Element ind i det Neutralitetsforbund, Rusland var ved at danne.

Der var netop i Foraarsmaanederne indtruffet flere Tilfælde igjen, som gjorde det magtpaaliggende for Danmark at komme til Ende med dette Spørgsmaal¹⁾; navnlig tog den danske Regering sig det meget nær, at det engelske Geheimeraad havde stadfæstet Admiralitetsrettens Dom om den danske Ladning salt Kjød, som var bleven opbragt paa

tirer. Sa Majesté qui connoit Votre zèle et Votre travail, m'a ordonné de Vous envoyer l'incluse.

*Enfin je suis toujours bien sincèrement Votre tres affectionné
Friderich.*

Skjøndt det er umuligt med Vished at sige, hvilke Forhandlinger dette Brev hentyder til, er der dog stor Sandsynlighed for, at denne Sag „assés discutée“ er Allianceforhandlingen, formodentlig paa dens sidste Stadium. Siden hører man Intet om den.

¹⁾ Saaledes det engelske Geheimeraads Dom over et dansk Skib „Johannes og Elisabeth“, hvis Ladning, bestaaende af salt Kjød, nok var frigivet, men uden at Eierne havde faaet fuld Erstatning for de Tab, Skibets Opbringelse havde voldt dem (Dreyers Depecher af 11te og 14de April).

det svenske Skib Concordia¹⁾. Bernstorff erklærede derfor Eden i en „alvorlig Samtale“, at den danske Konge havde taget den uigjenkaldelige Beslutning at ville hævde og forsvare sine Rettigheder, som vare krænkede ved det engelske Geheimeraads Kjendelse. Denne indirekte Trudsel hjalp, og Bernstorff kunde den 16de Juni gjøre Indberetning til Kongen om, at Eden havde meldt, at han havde faaet Ordre til at foreslaae den danske Regering at revidere Traktaten af 1670 i det Hele. Da en saadan Revision imidlertid vilde tage længere Tid, blev man enig om foreløbig at slaae en bestemt Fortolkning fast af den omstridte § 3 i denne Traktat, og det blev fra engelsk Side foreslaaet at tage selve det af Danmark i sin Tid til Lord Suffolk gjorte Forslag som Grundlag²⁾. Den danske Regering gik ind herpaa, og Forhandlingerne førte i Konsekuens hermed til en Traktat, som blev afsluttet den 4de Juli³⁾. Det blev nu bestemt, at Skibstømmer, Tjære, Beg, Kobberplader, Segl, Hamp og Tougværk skulde betragtes som Kontrebande, ligesom i det Hele Alt, hvad der direkte kunde tjene til Skibes Equiperung, dog med Undtagelse af Raajern og Fyrreplanker. Det blev fremdeles udtrykkelig erklæret, at man ikke under Kontrebande maatte indbefatte Fisk, fersk eller saltet Kjød, Meel, Hvede og andre Kornsorter, Grøntsager, Olie, Viin og i det Hele Alt, hvad der tjener til Næringsmidler.

Denne Overeenskomst blev sluttet omtrent i de samme

¹⁾ Dreyers Depeche af 18de April; see Bernstorffs Udtalelse derom i den, rigtignok uchiffrede, Depeche til Schumacher af 2den Mai.

²⁾ See S. 9; jævnfør Bernstorffs Forestilling til Kongen af 16de Juni 1780 og hans Depecher til Dreyer af 22de September og 21de November 1778.

³⁾ Trykt hos Eggers som Bilag XXII.

Dage, hvori Akten om den væbnede Neutralitet blev underskrevet, og naar man seer, at Danmark ved den opgav Retten til at indføre en Deel Artikler til Frankrig og Spanien, paatrænger sig let den Tanke, om det ikke havde kunnet slippe for dette Offer, om det ikke, efter at have indgaaet Neutralitetsforbundet med Rusland og de andre Magter, da med en saadan Støtte i Ryggen havde kunnet tvinge England til at anerkjende dets Ret til at indføre de forskjellige Artikler, hvorom der kunde være Tvivl. Men for ikke at tale om, at Danmark, naar det vilde have en endelig Overeenskomst med England, naturligviis var stærkt bundet ved det Forslag, som det selv havde gjort og i flere Aar ivrig kjæmpet for, saa havde Bernstorff endnu ingen ret Tillid til, at det væbnede Forbund vilde føre til Stort; han ansaae det for rimeligt, at der, naar det ogsaa skulde omfatte Portugal og navnlig Holland, kunde opstaae saamange Vanskeligheder, at det Hele maaskee faldt sammen. Det var fremdeles hans Overbeviisning, at selv om England for Øieblikket gav efter for de forbundne Magters Fordringer, vilde det ikke anerkjende dem senere hen, og, om han end skulde offre Noget, ansaae han det dog for langt vigtigere at sikkre sig en fordeelagtig Afgjørelse med Hensyn til de vigtigste Artikler igjennem en venskabelig Overeenskomst, som han kunde være vis paa, ogsaa vilde gjælde i Fremtiden. Han havde sikkert Ret heri. Som bekjendt førte Fredsslutningen i Versailles 1783 ikke til Fastsættelsen af en saadan „code maritime“, som Keiserinden havde smigret sig med at kunne faae indført i Henhold til de af hende opstillede Grundsætninger. Havde Danmark derfor ikke indgaaet den nysnævnte Overeenskomst, vilde den efter Freden have været ulige ugunstigere stillet i Tilfælde af,

at en ny Krig udbrød, end det nu blev det. Endelig var det kun en forholdsviis ringe Indrømmelse, han gjorde, da, i det Mindste efter hans egen Paastand, Danmarks og Norges Handel med de Artikler, som man blev enig om, skulde gjælde for Kontrebande, var høist ubetydelig; og man maa ogsaa erindre, at efter Bernstorffs politiske Standpunkt var han ingeniunde interesseret i at lette Tilførselen til Frankrig og Spanien af saadanne Varer, der havde Betydning for dem til Udrustning af deres Flaader.

Overeenskomsten af 4de Juli blev i den nærmest følgende Tid holdt hemmelig; selv Dreyer i London fik Intet at vide derom, førend den danske Regering havde ratificeret den. Endnu den 18de Juli skriver Bernstorff kun til ham, at han haabede snart at see Stridspunktet med England afgjort; Dreyer skulde derfor ikke appellere til det engelske Geheimeraads Kjendelse i Anledning af en Sag om en dansk Ladning salt Kjød paa et Hamburgerskib, som for kort siden var bleven paadømt ved den engelske Admiralitetsret.¹⁾ Først den 29de August meddeler han Dreyer Forhandlingerne og det heldig vundne Resultat, og giver ham Ordre til at modtage den engelske Ratifikation, naar Regeringen i London udsteder den, for at gjemme den til sikker Leilighed. Han ønsker, at Dreyer ikke taler om denne Forhandling, men instruerer ham om, hvorledes han skal begrunde Danmarks Fremgangsmaade, hvis nogen Diplomat udspørger ham derom.

Imidlertid havde England gjort et Forsøg paa at drage Danmark bort fra Forbindelsen med Rusland og fremkalde Splid i Forbundet. Det ligger i det Mindste nær at tænke sig, at dette har været dets Tanke, da det i Juli, paa en

¹⁾ See Dreyers Depecher af 16de Juni, 7de og 28de Juli.

Tid, hvor det maatte vide, at Afslutningen af en Konvention imellem Danmark og Rusland enten havde fundet Sted eller var nær forestaaende, lod overrække den danske Regering Forslag til Afgjørelsen af de Stridspunkter, der endnu fandtes imellem England og Danmark. Der var heri flere Indrømmelser, og Bernstorff tog Spørgsmaalet under Overveielse, saaledes at han den 28de Juli indgav en Forestilling derom til Kongen, som blev approberet af denne. Men skjøndt den danske Regering ifølge denne Betænkning vilde erklære, at den efter Konventionen med Rusland ikke havde noget Valg mere, men maatte fastholde den heri udtalte og af den selv saa tidt hævdede Sætning, at frit Skib gjør fri Ladning, saa kunde det ikke være den skjult, at dette ikke vilde være tilstrækkeligt i de Forbundnes Øine, men at man vilde betragte det som et Forræderi fra Danmarks Side, hvis det førte en saadan Separatforhandling med England. Det kom derfor ikke til videre end den Bernstorffske Forestilling; Forhandlingerne med England bleve ikke fortsatte.¹⁾

13. Paa samme Tid som Bernstorff haabede at skulle see gode Følger af Overenskomsten med England, trak det sammen til Misstemning og Forviklinger paa andre Steder, et Forhold, som endelig skulde have hans eget Fald til Følge. Netop Overenskomsten med England fik en væsenlig Betydning i denne Henseende.

Kort Tid efter at Danmark og Rusland havde undertegnet Konventionen, var den samme bleven undertegnet imellem Sverige og Rusland i Petersborg, nemlig den

¹⁾ See Bernstorffs Forestilling i Udenrigsministeriets Archiv med hans tilføiede egenhændige Bemærkning om, at Forhandlingen ikke var ført videre.

1ste August. Sverige havde naturligviis med langt større Lethed end Danmark kunnet slutte sig til Ruslands Skridt. Vistnok havde Gustav den 3die i første Øieblik været i Tvivl om, hvad Meningen var med den russiske Deklaration af 28de Februar og det dertil knyttede Forbundsforslag; han, saalidt som Bernstorff eller den engelske Regering, kunde klart see, hvorledes Hoffet i Petersborg endelig vilde komme til at stille sig. Men de af dette udtalte Principer vare netop de samme, som Sverige i det foregaaende Aar havde forfægtet, og de bare tydeligst Præget af at være rettede imod England. Gustav var derfor tilbøielig til at tiltræde dem, ligesom han i det Hele i denne Tid ønskede at staae paa en god Fod med Rusland. Kun begjærede han først nogle Oplysninger for at vinde Tid til at overskue Forholdenes Udvikling i den nærmeste Tid, og for at see, hvorledes Frankrig opfattede dette Skridt fra Ruslands Side. Han fik snart Vished om, at de Bourbonske Magter vare tilfredse dermed, og Intet kunde altsaa hindre ham fra at gaae ind paa Forslagene. Selv om den svenske Regering ligesaavel som den danske var misfornøiet med Ruslands Fordring, at en Deklaration saa snart som muligt skulde udstedes til de krigførende Magter, og den heller ingenlunde var glad ved at skulle have Holland med i Forbundet, saa var dette dog af forsvindende Betydning i Sammenligning med det Gode, at der nu blev dannet et Forbund, som maatte blive til langt større Fordeel for Sveriges gamle Allierede Frankrig end for England, og som vilde give det selv Leilighed til at sikre sin Handel med saadanne Produkter, som Engländerne stemplede som Kontrebande.¹⁾

¹⁾ Om Sveriges Forhandlinger og Politik i denne Tid see Zachrisson S. 27—40; hvad dets Forhold til Holland angaaer, see smstds S. 46—50.

Imellem Danmark og Sverige havde Forholdet i den første Halvdeel af 1780 været det vante, med gjensidig Mistillid, skarp Kritik og Klage over Mangel paa Aabenhed. Den danske Regering var navnlig en kort Tid misfornøiet med, at Scheffer ifølge en Indberetning fra den danske Chargé d'affaires Könemann i Stockholm havde misbrugt en Meddelelse fra denne. Könemann indberettede, at han efter et Ønske, Scheffer havde udtalt, om at han vilde „*aider à sa memoiré*“, havde skriftlig fremsat nogle Punkter med Hensyn til Danmarks Lyst til at tiltræde en Konvention og det Haab, at Sverige vilde være med.¹⁾ Han havde, som det synes, begaaet den Feil, at anvende en Form til disse Meddelelser, som brugtes ved Noter af en mere officiel Natur, og Scheffer havde derfor tillagt dem en saadan. Könemann fik en, forøvrigt skaansom, Næse af Bernstorff²⁾ for den Feil, han havde begaaet; men den danske Regering var utilfreds over den Maade, hvorpaa Scheffer havde benyttet Meddelelsen, da det maatte støde andre Magter, hvem Danmark ikke havde gjort saadanne skriftlige Meddelelser.³⁾ Senere havde Danmark og Sverige ikke blot begge sluttet Konventionen med Rusland; men da den danske Regering den 9de September udstedte en særlig Accessionsakt, der ogsaa kom til at gjælde Sverige, ligesom dette Land samme Dag udstedte en Accessionsakt, der skulde omfatte Danmark, vare de begge at betragte som hinandens Forbundne.

Stemningen imellem de to Riger vedblev imidlertid at

¹⁾ Könemanns Depeche af 21de April; smlign Bernstorffs Depeche til ham af 8de April.

²⁾ Depeche af 13de Mai.

³⁾ Bernstorffs Depeche til Dreyer af 13de Mai. Smlign Zachrisson S. 43.

være den samme. Gustav den 3die skrev den 6te August til Scheffer om sin Mistillid til Danmark, der altid havde spundet lumske Intriguer imod Sverige ¹⁾, og Bernstorff talte i en Depeche til Schumacher af 22de August med Haan og Bitterhed om det Taabelige i, at Sverige ved sin Deklaration ²⁾ til de krigførende Magter havde fremhævet, hvorledes det for længe siden havde gjort et lignende Skridt, som det, Keiserinden i dette Aar havde gjort. Fra begge Sider gjorde man sig som sædvanlig skyldig i store Overdrivelser.

Af større Betydning var det dog, at Danmarks Forhold til den russiske Regering ingenlunde havde forbedret sig synderlig. Den sidste kunde ikke glemme, at Danmark havde opsat at udstede Deklarationen, indtil det ikke kunde undlade det uden fuldstændig at bryde med den. ³⁾ Panin havde, som gamle Folk saa tidt, den Egenskab, vanskelig at kunne opgive Noget, han havde sat sig i Hovedet, og dette gjaldt netop nu Tanken om, at Danmark paa enhver mulig Maade vilde begunstige England. ⁴⁾ Dette maatte blive saameget misligere for Danmark, jo mere den russiske Politik viste sig uvenlig imod England. Et Besøg, som Keiser Joseph 2 i Sommeren 1780 gjorde hos Catharina, og som baade Bernstorff og den engelske Regering havde haabet, skulde faae gode Virkninger for England, viste sig betydningsløst. Det saae imidlertid efter Schumachers Beretning et Øieblik ud, som om Stemningen mod Danmark havde forbedret sig, dels

¹⁾ Zachrisson S. 40.

²⁾ Bilag 17 hos Zachrisson.

³⁾ Schumachers Depeche af $\frac{3}{14}$ August.

⁴⁾ Schumachers Depeche af $\frac{7}{18}$ August.

fordi der var kommet Underretning om, at den danske Flaade var stukken i Søen ¹⁾, deels paa Grund af gode Presenter ²⁾ til den russiske Regerings Medlemmer. Men netop da fik Hoffet i Petersborg Meddelelse om den Overeenskomst, der den 4de Juli var bleven sluttet imellem Danmark og England.

Det var uheldigt for den danske Regering, at den ikke selv kom til først at underrette det om denne og tillige motivere dette Skridt. Bernstorff havde endnu i Midten af September ikke modtaget Underretning om, at England havde ratificeret Traktaten, og han kunde derfor endnu ikke omtale den til andre Regeringer som fuldstændig bragt i Orden. Men han gav desuagtet netop nu ved en Depeche af 16de September Schumacher Meddelelse om Forhandlingerne med den engelske Regering; og, uagtet han, som han skrev, i faa Ord havde antydnet for Sacken, at Danmark var ved at komme til et Resultat med England med Hensyn til Fortolkningen af § 3 i Traktaten af 1670, gav han Schumacher Ordre til at meddele den russiske Regering detaillerede Oplysninger om Sagens Gang; han udviklede, hvorledes Danmark siden 1777 ³⁾ havde ført Forhandlinger om denne Sag med England; dengang havde Dreyer mundtlig truffet den Aftale med Lord Suffolk, at hvis England vilde tillade, at danske og norske Produkter, navnlig salt Kjød og tørrede Fisk, bleve

¹⁾ Depeche af $\frac{7}{18}$ August.

²⁾ Depeche af $\frac{25 \text{ September}}{6 \text{ Oktober}}$.

³⁾ Her er en Hukommelsesfeil hos Bernstorff. Depecherne vise tydelig, at Forhandlingerne herom først bleve aabnede i 1778; i Memoiren, der er trykt som Bilag II, hensætter han Aftalen imellem Suffolk og Dreyer rigtig til 1778.

indførte til krigførende Magter, vilde Danmark opgive Retten til at tilføre disse *munitions navales*, en Ret, det vel aldrig havde hævdet med Bestemthed, men dog heller ikke reent opgivet; Danmark havde stedse beklaget sig over, at det Tilsagn, Lord Suffolk i sin Tid havde givet, var blevet brudt af den engelske Regering, og da det var nødt til at søge en Afgjørelse med denne om Stridspunktet, var det naturligt, at det maatte blive staaende ved, hvad det tidligere havde erklæret sig tilfreds med. Det var endelig af Vigtighed ogsaa for de andre Magter, der havde Deel i Neutralitetsforbundet, at et saadant Spørgsmaal ikke blev staaende uafgjort. Ifølge Forbundsaktens Ord vedrørte de Uenigheder, som en af de forbundne Magter havde med en Stat udenfor Forbundet i Anledning af ældre Traktater, ikke Forbundet. Dette gjaldt netop Stridspunktet imellem Danmark og England, der bestod i Uenighed om Fortolkningen af den gamle Handelstraktat; Danmark var ikke blot berettiget til at afgjøre det paa egen Haand, men det gjorde sine Forbundne en Tjeneste derved; thi hvor let vilde ikke en fortsat Strid have kunnet trække dem ind i Forviklingerne. Udviklingen af dette Punkt var blandet med Udtalelser om alt det Hensyn, der i saa Henseende skyldtes Rusland, som i det hele Forbundsanliggende havde viist saa stor Uegennyttighed.

Inden Schumacher imidlertid fik meddeelt Panin dette, kom der en Indberetning fra den russiske Konsul i Portsmouth, der fortalte om Overenskomsten. Den russiske Regering blev i høi Grad opbragt, saaledes som Schumachers Depeche af $\frac{2}{13}$ Oktober levende viser. Efter Panins Ønske meddeelte han denne nu „*toute la partie ostensible*“ af Bernstorffs Depeche; men Panin udtalte sig for ham med den største Bitterhed om den danske Regerings Adfærd.

Han hævdede, hvorledes denne i 1778 havde foreslaaet Rusland at gjøre fælles Skridt i London for at faae England til ikke at udvide Begrebet Kontrebande ud over, hvad Frankrig gjorde, men nu havde den truffet en Ordning med England, der var til Danmarks egen Skade, og dog vilde den have Rusland til at troe, at Underhandlingerne med England havde varet siden 1777. I Martsmaaned havde Danmark indsendt et Konventionsudkast, der gik ud paa at sikkre Skibsfartens Frihed, og paa samme Tid begyndte det Underhandling med England for at opgive denne Frihed. I Julimaaned undertegnede det en Traktat for at værne om Skibsfarten; men faa Dage iforveien gav det sit Samtykke til en Traktat, hvorved det for evig Tid gav Afkald paa denne Frihed. — Ligeoverfor dette stærke Angreb søgte Schumacher at henlede Samtalen paa et andet Æmne og fremhævede det Besynderlige i, at den svenske Eskadre efter ganske faa Dages Krydstogt i Kattegat var vendt tilbage til Carlskrona; han omtalte dette, saaledes som Bernstorff ogsaa havde gjort det i en af sine Depecher til ham¹⁾, som et Vidnesbyrd om, hvor lidt man kunde vente sig en kraftig Optræden fra Sveriges Side; men Panin svarede med Skarphed: „*il peut y avoir de la faiblesse dans les mesures Suédoises, mais du moins n'y a-t-il pas de la duplicité et de la mauvaise foi.*“ Endelig erklærede Panin, at han samme Aften vilde forelægge Sagen for Keiserinden. Et Par Dage efter udtalte han sig igjen nærmere om den danske Regerings formeentlig store Forseelse. Han lagde da særlig Vægt paa, hvorledes Rusland, der havde en stor Produktrigdom, men liden Skibsfart, behøvede andre Landes Skibe, altsaa i Krigstid neutrale Skibe, for at faae sine

¹⁾ Depeche af 9de September.

Varer udførte. Men netop de russiske Produkter, som Hamp, Skibstømmer, Jern, Kobber og Korn¹⁾, vare de, hvortil England havde udvidet Begrebet Kontrebande. Naar nu Danmark opgav Retten til at føre disse Varer til de krigførende Lande, der havde saa megen Brug derfor, saa var Rusland indskrænket til at benytte sig af hollandske eller svenske Skibe; men hvad Hollænderne angik, da var man bange for, at de, skræmmede af Englands Trudslar, skulde træffe en Overeenskomst med dette Land til Ruslands Skade; og vistnok stolede man for Øieblikket paa Svenskerne, men man kunde kun med „*un chagrin secret*“ tænke paa den Afhængighed, man herved vilde komme i ligeoverfor Sverige. Fremdeles udtalte Panin sin Frygt for, at Danmark i det Hele ikke vilde holde sin Konvention med Rusland, som nu blev næsten unyttig for det, efter at det ved en anden Overeenskomst for en Deel havde opgivet den frie Skibsfarts Sag.²⁾ Schumacher føiede til sin Beretning derom Meddelelsen om den almindelige Forbittrelse, der herskede i Regeringskredsene og i Handelsverdenen imod Danmark, og hvorledes den russiske Gesandt i London, Simolin, skjøndt han altid havde foregivet Velvillie imod Danmark, havde fremstillet det hele Arrangement paa en meget ugunstig Maade. Uvillien imod Danmark, fortalte han videre, bragte ogsaa den russiske Regering til at vise overordentlig Velvillie imod Sverige, og der blev givet meget store Presenter til de svenske Statsmænd, der havde havt med Forbunds-konventionen at gjøre.

¹⁾ Den dansk-engliske Overeenskomst undtog imidlertid baade Korn og Raajern fra Kontrebande.

²⁾ Schumachers Depeche af $\frac{6}{17}$ October.

Den Schumacherske Depeche af $\frac{2}{13}$ Oktober kom til Kjøbenhavn i de første Dage af November og vakte stort Røre hos den danske Regering. Følgende Brevvexling imellem Bernstorff og Arveprindsen er et Vidnesbyrd derom. Bernstorff skrev den 5te November til Arveprindsen:

Monseigneur.

Je suis seur que V. A. R. sera étonnée de la Manière passionée et injuste avec laquelle le Cte Panin s'est expliqué au Sujet de notre Arrangement avec l'Angleterre. J'ai personnellement bien des raisons d'y être sensible, et j'avoue que je ne suis aussi pas très content de Schumacher, qui paroît ne pas avoir seu faire valoir les Instructions détaillées dont il étoit muni, et qui sont connues à V. A. R. Personne ne sait mieux qu'Elle, tout ce qui s'est passé dans cette Affaire; je crois cependant lui devoir, et devoir aussi à moi même, de rassembler dans un petit Mémoire tout ce qui peut éclaircir et détruire le Reproche de mr de Panin, et je prendrai la Liberté de le mettre le vendredi prochain sous les yeux de V. A. R.

Il suis avec le devouement etc.

Herpaa svarede Arveprindsen egenhændig samme Dag:

Mon cher Comte. Il est arrivé ce que j'ai toujours craint, que la Russie ne nous taxât de duplicité, et que nous ne courions risque de perdre la confiance de nôtre Allié. La facilité surprenante qu'aporta l'Angleterre à l'arrangement de ces points, m'a été suspecte comme n'aïant pour but que de sémer la zizanie entre les Confédérés. Mais la chose étant en elle même juste et aïant été longtems en négociation, et ne fésant que l'explication d'un traité, que la déclaration et la convention avoient elles-mêmes établi pour règle et norme de toute la conduite réciproque de l'Angleterre et du Dannemarc: je donnois de conviction mon consentement aux articles arrangés avec la Grande Bretagne: et je suis très persuadé, que Vous saurez donner à ces bonnes et fortes raisons toute clarté imaginable

dans le mémoire que Vous medités. Pour conjurer la tempête, rassurer nôtre Allié et regagner la confiance par tout, il est très nécessaire, que le Roi fasse à la Russie en même tems une declaration formelle de la teneur suivante: que Sa Majesté croiant fermement que l'Imperatrice vise à faire agréer à toutes les Puissances dans la conclusion de la Paix un Code maritime universel, et étant toute resolue d'y coopérer efficacement et selon un plan, dont Elle attend avec impatience la communication de la Russie: Elle ne pourra régarder les traités de commerce respectifs que comme des arrangements provisoires, qui feront à la paix future place au Code définitif, que les Puissances confédérées feront agréer à toutes les Cours. Cette declaration du Roi étant seule capable de déraciner toutes les mauvaises impressions, doit accompagner le mémoire, que Vous préparés. Alors la Russie sentira que nous agissons de bonne foi, et dans les principes, qu'elle a raison de nous suposer. Voici mon avis, Monsieur, qui a toujours été dans mon coeur, et qui seul m'a persuadé de conseiller au Roi de faire cet arrangement avec l'Angleterre. Nous ne sommes pas doubles, quand nous professerons les vues qui feront la substance de la déclaration du Roi; mais nous le sommes, si comme le Comte de Panin le suppose, notre idée a été de faire de ces articles arrangés avec l'Angleterre une convention permanente. Ce soupçon étant aussi deshonorant pour le Roi que nuisible à Ses intérêts, je tiens, qu'il est de toute nécessité, que nous envoions à Petersbourg un Courrier avec la déclaration et le mémoire. Aussi je Vous prie, Mon chér Comte, de faire d'abord circuler dans le Conseil de l'Etat la depeche, Votre lettre et ma reponse.

Je suis avec estime et amitié

Vôtre bien affectionné

Friderich.

Den stærke Bevægelse, hvori den russiske Regerings Opfattelse havde sat Bernstorff, udtalte sig ogsaa igjennem hans Svar paa Schumachers Depeche af 13de Oktober. *Nous ne méritons pas, skriver han her, un pareil traitement d'une cour qui se dit de nos amis et à qui nous sommes attachés par tous les liens possibles et par une amitié assez sincère de notre part pour lui en donner dans toutes les occasions decisives les preuves les plus incontestables. Nous ne sommes en vérité pas faits pour endurer les reproches si peu mérités de duplicité et de mauvaise foi. Ils auroient du être supprimés et je l'aurois fait si cela avoit dépendu de moi. N'oubliez pas qu'il n'y a point de pays qui outre l'intérêt qu'il partage avec ses alliés n'en a(it) encore un à lui qu'il n'ose jamais perdre de vue. Votre zele est très louable, Monsieur, mais qu'il ne s'étende pas au delà de vos instructions. Bornez vous à présent à faire valoir tout ce que je vous ai dit dans plusieurs de mes lettres, adoucissez les choses de part et d'autre et servez vous habilement de cette preuve que nous venons de donner de notre attachement aux principes de la convention en acceptant l'accession, si délicate par ses suites probables, de la Hollande, pour étouffer les soupçons qui ne seroient pas dans le coeur du comte de Panin, si des puissances jalouses de notre union ne les y avoient pas semé avec autant d'artifice que d'industrie.*

Denne Depeche tyder ligesom hans Brev til Arveprindsen paa, at han meente, at Schumacher ikke havde viist tilstrækkelig Konduite¹⁾, og ligesom man unægtelig af

¹⁾ En Enkelthed, hvorover Bernstorff særlig er kommen i Harnisk, er den formeentlige Beskyldning fra russisk Side for Mangel paa Ærlighed. Han anseer det utvivlsomt for en Feil af Schumacher ikke at have protesteret derimod. Jeg tvivler ogsaa paa, at man

dennes egen Depeche faaer det Indtryk, at han ikke havde gjort store Anstrængelser for at berolige Panin, saaledes har man Grund til at formode, at Bernstorff ikke har været tilfreds med den Holdning, han i den senere Tid havde indtaget. Schumacher havde åabenbart slet ingen Sympathi for England; ikke et eneste Sted i hans Depecher mærker man en Beklagelse over, at de engelske Planer ved det russiske Hof ingen Fremgang havde. Han siger endog med Bitterhed om England, at han vilde „skjælve“, hvis en Stat, der misbrugte sin Magt paa en saa uheldig Maade som denne, havde Held med sig¹⁾. Man seer ham idelig holde sig op over Harris's Bestræbelser og Forhaabninger, og han søger at undgaae nærmere Forbindelse med denne. Da Bernstorff i en af sine Depecher²⁾ har talt om Harris som en baade klog og velunderrettet Mand, svarer Schumacher med en vis Spydighed, at han ikke tvivler derom, men at Harris i saa Fald har villet have ham for Nar, thi Alt, hvad han har fortalt ham, med Undtagelse af Efterretningen om de 15 Linieskibes Udrustning i Februarmaaned, har været falsk³⁾. Paa den anden Side lægger han intet Dølgemaal paa sin store Beundring for Panin; og medens han nu saavel som tidligere er en blodig Kritiker med Hensyn til russiske Forhold, kan man see, at han

kan læse det anførte Citat af Panins Ord uden at faae Indtrykket af, at han virkelig har fremført denne Beskyldning imod den danske Regering. Men Schumacher blev siden forbauset over, at man havde opfattet det saaledes, og paa hans Udtalelse derom svarede Bernstorffs Efterfølger i Udenrigsministeriet, Rosencrone (Depeche af 19de December), at denne Opfattelse havde beroet paa en Misforstaaelse.

¹⁾ Depeche af $\frac{25de\ August}{5te\ September}$.

²⁾ Depeche af 27de Juli.

³⁾ Depeche af $\frac{10}{21}$ Juni.

mere og mere bliver gennemtrængt af den Anskuelse, at Danmark i Sagen om Neutralitetsforbundet fuldstændig maa slutte sig til Rusland. Han indrømmer vel, at denne Stat er en anmassende Forbundsfølge, der blindt vil adlydes¹⁾, han seer nu ligesaa godt som strax, efter at Rusland havde begyndt sine Forhandlinger i Marts Maaned, at Forbindelsen med Sverige og navnlig med Holland kan blive mislig og farlig²⁾; men han søger paa den anden Side at berolige Bernstorff med Hensyn til hans Ængstelse, for at Rusland skal bringe Danmark i et Uføre ved sine Ideer om at konvoyere de forbundne Magters Handelskibe³⁾, han holder ikke alene Lovtaler over Panins Uegenlytighed, men ogsaa over den „*désintéressement*“, hvorved Rusland i Neutralitetssagen erhverver sig en evig Hæder⁴⁾, og han hævder, at Faren, hvori Holland kan bringe, vel opveies ved, at det øvrige Europa kommer til at staa paa Danmarks Side, og at dette derved knyttes nærmere til den Magt „*qui nous est la plus chère de toutes*“, nemlig Rusland⁵⁾. Intet var altsaa naturligere end, at Bernstorff frygtede for, at Schumacher havde ladet sig altfor meget paavirke af Panin. Der udviklede sig i dette Aar en politisk Meningsforskjel imellem de to Statsmænd, som vistnok har sin Deel i den ugunstige Maade, hvorpaa Schumacher senere i sine Privatbreve har omtalt Bernstorff⁶⁾.

1) Depeche af $\frac{26de\ Juni}{7de\ Juli}$.

2) Depeche af $\frac{12}{23}$ Juni og $\frac{18}{29}$ August.

3) Depeche af $\frac{30te\ Juni}{11te\ Juli}$ og $\frac{17}{28}$ Juli.

4) Depeche af $\frac{18}{29}$ August.

5) Depeche af $\frac{12}{23}$ Juni.

6) En Samling saadanne Breve findes i den Bülowske Manuskript-samling i Sorø. Naar forevrigt Goertz i sin Memoire etc. S. 51

I de samme Dage, hvori Bernstorff besvarede den Schumacherske Depeche af 13de Oktober, affattede han den Memoire, Arveprindsen ved sit Brev af 5te November havde bemyndiget ham til at udarbeide. Det er et omfattende Aktstykke, som findes i Udenrigsministeriets Archiv, skrevet med Bernstorffs egen Haand¹⁾. Ifølge hvad der er tilføjet paa denne Konzept, er den bleven afskrevet den 10de November, og den er formodentlig strax overleveret til Arveprindsen og Regeringens andre Medlemmer. Dens hele Form og fremfor Alt de skarpe Udtalelser, som findes heri om Grev Panins eensidige Opfattelse, vise, at den kun har været bestemt til at gøre det klart for selve Regeringen, at den fulgte Fremgangsmaade havde været den rette; i den Form, hvori den foreligger, kan den ikke have været bestemt til at overrækkes den russiske Regering. Men skjøndt Arveprindsen og Guldberg, i det Mindste efter Regeringens senere Optræden at dømme, vistnok deelte den Opfattelse, Bernstorff her gjorde gjældende, be-

Note 2 stempler Schumacher som en lav Intriguant, der ved Siden af sin officielle Korrespondance med Bernstorff førte en hemmelig med Arveprindsen og Guldberg og ved sine „*doubles rapports*“ undergravede Bernstorffs Stilling, saa at han bevirkede hans Fald, da gjør man vist rettest i at betragte dette som en blot paa Rygter grundet løs Insinuation. Schumachers hele Korrespondance med Bernstorff har netop en paafaldende ærlig Charakter; han siger Meget, som han veed, ikke er efter dennes Hoved; men man faaer bestemt Indtrykket af, at han gjør, hvad han kan, for at faae ham til at slutte sig til Rusland. Saaledes vilde ikke en Intriguant skrive, der maatte ønske, at Bernstorff i den Grad vilde forløbe sig imod Rusland, at Arveprindsen og Guldberg maatte lade ham falde. Hvis han var en saadan Intriguant, vilde han heller ikke, saatidt som han gjør det, bede om at maatte blive kaldt tilbage fra sin Post, som er ham piinlig.

¹⁾ Trykt bag efter denne Afhandling som Bilag II.

sluttede de dog at gjøre et forsonende Skridt imod Rusland, — nemlig at lade ham gaae af. Den 13de November fik han sin Afsked, under den Form, at det blev befalet ham selv at søge den, og den 14de November meldte han sin Afgang til de forskjellige danske Gesandter. Efter en Beretning fra den svenske Legationssekretær i Kjøbenhavn, v. Schewen¹⁾ til sin Regering havde Bernstorff faaet sin Afsked umiddelbart efter, at der var kommet en særlig Kabinetsskrivelse fra den russiske Keiserinde til Dronning Juliane Marie; men dette er vistnok en løs Efterretning²⁾, som i det Mindste ikke har mere for sig end utallige tomme Rygter. Derimod er det sikkert nok, at den russiske Regering blev meget tilfreds ved Budskabet om hans Afskedigelse. Panin talte til den svenske Gesandt i Petersborg, Nolcken, om Bernstorffs „for de nordiske Riger ligesaa nødvendige som heldige Fald“, og berømmede Dronning Juliane Marie, Arveprindsen og Guldberg for deres Iver for den væbnede Neutralitets Grundsætninger³⁾.

Bernstorffs Politik i Aarene 1778—1780 havde sigtet til at lade Danmark spille saa selvstændig en Rolle som muligt. Det var ikke tomme Ord, naar han udtalte sig i høi Grad opirret, saatiidt han hørte Hentydninger til, at Danmark var en Vasalstat af Rusland, eller naar han følte sig saaret ved den Stilling, denne Stat indtog ligeoverfor den

¹⁾ Zachrisson S. 46.

²⁾ At Catharina selv under en Samtale med Harris (see dennes Diaries etc. I S. 309) omtaler det som „*une fausseté abominable de dire que j'ai contribué à faire chasser Bernsdorff*“, beviser ikke Stort, men fortjener dog altid at omtales.

³⁾ Zachrisson S. 46.

danske Regering. Ifølge den usalige Misstemning, der siden den yngre gottorpske Linies Thronbestigelse i Sverige var kommen frem igjen imellem dette Land og Danmark, var det let forklarligt, at Blandingen af Frygt og Skinsyge imod Sverige fremkaldte en nær Tilslutning til Rusland hos den Tids ledende Statsmænd i Danmark, og Bernstorff var, som hans Betænkning fra Marts 1780 og mange Steder i hans Depecher vise, en ivrig Forfægter af denne Politik. Men han arbejdede med Styrke paa at forene dette Forhold med Selvstændighed fra dansk Side. Derfor havde han afviist det russiske, for England saa eensidige Forslag, af August 1778, idet han havde søgt at skabe et Forbund af en heelt anden og mere omfattende Natur. Derfor havde han reent ud afslaaet det russiske, for England igjen saa gunstige, Forslag af Februar 1779, og i Marts 1780 bestræbt sig for at give de russiske, for England nu saa mislige, Forslag en anden Charakteer. Derfor havde han endelig indgaaet Overeenskomsten af 4de Juli, hvorved Danmark paa egen Haand kom til Enighed med England om det vigtigste Stridspunkt med denne Stat. Alle Gange var Tanken om, hvad han ansaae for at være Danmarks Vel, det, der ledede ham, selv om han udsatte sig for at vække Misnøie i Petersborg. Men det var efter det russiske Hofs vante Holdning ogsaa naturligt, at han kom til at støde an derved, og at han fik at føle, hvilken Selvmodsigelse der laae i at ville være en selvstændig Forbundsfælle af en Stormagt som Rusland. Hans Politik førte kun til hans eget Fald.

13. Da Bernstorff traadte af, overtog Thott Udenrigsministeriet midlertidig, indtil den danske Gesandt i Berlin Rosencrone kunde blive kaldt hjem og overtage Ministerportefeullen. I en Depeche af 5te December meldte

denne Schumacher sin Tiltrædelse. Imidlertid havde Uveiret i Petersborg begyndt at lægge sig. Vistnok søgte de Bourbonske Hoffer, der vare meget forbittrede over den dansk-engelske Overeenskomst, og hvoraf navnlig Spanien sendte den danske Regering en overordentlig grov Note, at stemple Danmarks Optræden som i høieste Grad partisk for England¹⁾. Harris gjorde paa sin Side ikke Stillingen lettere for Schumacher, idet han fremstillede Overeenskomsten som en fuldstændig Opgivelse fra dansk Side af Neutralitetsforbundet²⁾, og søgte at vise den russiske Regering, hvorledes selv Danmark havde fundet Keiserindens Fordringer til England ubillige, og hvorlidt hun vilde kunne stole paa sine Forbundne til Gjennemførelsen af sine Ideer³⁾. Schumacher maatte ogsaa høre drøie Ubehageligheder af de russiske Regeringsherrer, navnlig af Vicekansleren Grev Ostermann, der efter hans Indberetning havde brugt „*expressions en effet peu mesurées*“⁴⁾. Imidlertid synes Bernstorffs Depeche af 7 November at have gjort god Virkning, da Schumacher nu kunde forsikre, at det var den danske Regerings faste

¹⁾ Begge de store Bourbonske Stater havde fra tidligere Tid haft en stærk Mistanke om, at Danmark var gunstig sindet imod England (Småkn for Frankrigs Vedkommende Dansk Magazin, III, 4, S. 90—105). Men da den danske Deklaration af 8de Juli, som nøie stemmede med Keiserindens af 28de Februar, var bleven dem tilsendt, havde den gjort et godt Indtryk paa dem. Medens England ved en Note af 25de Juli besvarede den med Kulde, var det franske og det spanske Svar (af 27de Juli og 7de August) meget venkabelige (see Claussen: Recueil de tous les traités etc. Berlin 1795). Desto stærkere blev disse Staters Misnoie, da de fik Efterretning om Overeenskomsten af 4de Juli.

²⁾ Schumachers Depeche af $\frac{13}{24}$ Oktober.

³⁾ Schumachers Depeche af $\frac{16}{27}$ Oktober.

⁴⁾ Schumachers Depeche af $\frac{13}{24}$ Oktober.

Beslutning, nøie at overholde de Forpligtelser, den havde paataget sig ved Konventionen med Rusland og Sverige, og at den derfor blandt Andet bestemt vilde hævde Sætningen: Frit Skib o. s. v.; en Forsikkring, han forøvrigt allerede kunde have givet i Henhold til Bernstorffs Depeche af 16de September. Selv om Panin flere Gange kom tilbage til det Urigtige i Danmarks Fremfærd, og klagede over, „i hvor ubehagelig en Afhængighed af Holland og Sverige den havde bragt Rusland med Hensyn til Udførselen af dets Produkter“¹⁾, saa tabte hans Tone dog mere og mere sin Bitterhed²⁾. Ja Schumacher indberettede endog, at Panin var ivrig for at stemme Keiserinden forsonlig imod Danmark, som hun havde været saa opbragt paa, at hun havde besluttet sig „à prendre à ce sujet un parti qui nous auroit été très désagréable“, og at han opnaaede det³⁾. Den 1ste December (n. St.) melder han, at nu har Bevægelsen ganske lagt sig, og at han haaber, der ikke vil blive Tale mere om den dansk-engelske Overeenskomst. Faa Dage efter kom Meddelelsen om Bernstorffs Afgang, der var saa behagelig for den russiske Regering. Skjøndt den danske Regering ingeniunde desavouerede Bernstorffs Politik, skjøndt den erklærede, at Ministerforandringen ikke vilde gjøre nogen Forandring i de Grundsætninger, der fulgtes, og ved en „Memoire“, som i Novembermaaned blev overrakt Sacken i Kjøbenhavn⁴⁾, forsvarede Overeenskomsten med Eng-

¹⁾ Depeche af $\frac{23de\ Oktober}{3die\ November}$.

²⁾ Schumachers Depeche af $\frac{13}{24}$ November.

³⁾ Depeche af $\frac{13}{24}$ November og $\frac{20de\ November}{1ste\ December}$.

⁴⁾ Denne Memoire har ikke kunnet findes i Udenrigsministeriets Archiv, men indeholdt sikkert de samme Hovedtræk, der findes i Bernstorffs ovenfor omtalte Memoire.

land¹⁾, saa gav dog Bernstorffs Fjernelse en Sikkerhed for, at Danmark nu mindre vilde prøve paa at staae paa sine egne Been.

Imidlertid havde ogsaa andre Magter viist Tilbøielighed til at tiltræde Neutralitetsforbundet, baade Holland, Portugal og Preussen. Det var, som vi tidligere have seet, fremfor Alt Spørgsmaalet om Hollands Tiltrædelse, der havde gjort Bernstorff ilde stemt imod det russiske Forslag i Marts 1780. Men han havde heri som i andre Punkter seet Nødvendigheden af at maatte give efter, da hans Forestillinger derom bleve uden Virkning i Petersborg. Den 18de Oktober udstedtes Fuldmagt til Schumacher om paa Danmarks Vegne at modtage Hollands Tiltræden til den sluttede Forbundspagt²⁾. Heller ikke Sverige lagde nogen Hindring i Veien for at optage Holland i Forbundet, og dette var altsaa en afgjort Sag, forudsat at Hollænderne selv besluttede sig dertil. Men deels den langsomme Forretningsgang, som den hollandske Forfatning gjorde nødvendig, deels Strid

¹⁾ I den bekjendte Guldbergske Betænkning om Danmarks Forhold til de fremmede Magter af 6te December 1780 fastholdes ogsaa Overenskomsten af 4de Juli som et berettiget Skridt fra dansk Side. Men med det Samme udtales Haabet om, at „Forandringen herhjemme“, d. v. s. Bernstorffs Afskedigelse, i Forening med den afsendte Memoire har gjort Ende paa den ugunstige Stemning hos det russiske Hof.

²⁾ Endnu i Bernstorffs Forestilling til Kongen, hvorefter denne Fuldmagt blev udstedt, seer man hans gamle Betæneligheder med Hensyn til Hollands Tiltrædelse komme frem, og han fastholder ogsaa her sine tidligere Udtalelser om, at Forbundet kun burde have omfattet Rusland og Danmark; men han indseer paa den anden Side, at al Vægning imod at tage Holland med eller selv blot Forslag, som vilde have sinket dette, vilde blive høist ugunstig opfattede af Keiserinden under hendes Stræben efter at vinde personlig Berømmelse ved at forene de neutrale Stater med sig. Han foreslaaer derfor, at man skal give efter for Nødvendigheden.

imellem det fransk-sindede og det engelsk-sindede Parti i Republiken fremkaldte en saadan Forsinkelse i Forhandlingerne, at man først i November besluttede at tiltræde Forbundet. Da var det allerede for silde. England benyttede sig som bekjendt af Paaskud, der heldig frembøde sig, og erklærede Republiken Krig den 20de December, medens dennes Traktat med de forbundne Magter først blev undertegnet den 3die Januar 1781. Da Krigen var erklæret, inden Traktaten var bleven undertegnet, og man ikke ønskede at komme i Krig med England, erklærede Forbundet sig for at være uden nogen Forpligtelse til at hjælpe Holland, der altsaa aldrig blev Deeltager deri. Var dette ikke skeet, men var Holland virkelig bleven optaget i Forbundet, da vilde Forholdet imellem dette og England sikkert være blevet langt mere forviklet, end det nu blev; Følgerne vilde have været uberegnelige.

Bilag I.¹⁾

Convention maritime pour le maintien de la liberté du commerce et de la navigation neutre entre le Dannemarc et la Russie fait à Copenhague le 9 Juillet 1780.

La présente guerre maritime allumée entre la Grande-Bretagne d'un côté et la France et l'Espagne de l'autre, ayant porté un préjudice notable au commerce et à la navigation des Nations neutres, Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue, et Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies, tou-

¹⁾ Til Sammenligning med det danske Konventionsudkast af 29de Marts 1780 trykkes her den endelige Konvention imellem Danmark og Rusland, uagtet denne tidligere er trykt. Dog er det første Gang, at den tilføiede hemmelige Artikel trykkes.

jours attentives à concilier leur dignité et leurs soins pour la sûreté et le bonheur de leurs sujets avec les égards qu'elles ont si souvent manifestés pour les droits des peuples en général, ont reconnu la nécessité, où elles se trouvent, de régler dans les circonstances présentes leur conduite d'après ces sentimens.

Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies a avoué à la face de l'Europe au moyen de sa déclaration en date du 28. Fevrier 1780, remise aux Puissances actuellement en guerre, les principes puisés dans le droit primitif des nations, qu'elle réclame et qu'elle a adopté pour règle de sa conduite pendant la guerre actuelle. Cette attention de l'Impératrice à veiller au maintien des droits communs des peuples, ayant été applaudie par toutes les Nations neutres, les a réunies dans une cause, qui regarde la défense de Leurs intérêts les plus chers et les a porté à s'occuper sérieusement d'un objet précieux pour les temps présents et à venir, en tant qu'il importe de former et de réunir en un Corps de système permanent et immuable, les droits, prérogatives, bornes et obligations de la neutralité.

Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue, pénétré de ces mêmes principes, les a également établis et réclamés dans la déclaration, qu'il a fait remettre le 8. Juillet 1780 aux trois Puissances belligérantes en conformité de celle de la Russie, et pour le soutien desquels S. M. Danoise a même fait armer une partie considérable de Sa flotte. De là il est résulté l'accord et l'unanimité, avec lesquels Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue et Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies, en conséquence de Leur amitié et de Leur confiance réciproque, ainsi que de la conformité des intérêts de Leurs sujets, ont jugé à propos de donner au moyen d'une Convention formelle une sanction solennelle aux engagemens mutuels à prendre. Pour cet effet Leurs dites Majestés ont choisi et nommé pour Leurs plénipotentiaires, savoir Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue le Sieur Otto

Comte de Thott, Conseiller privé de son Conseil, Chevalier de l'ordre de l'Eléphant, le Sieur Joachim Otto de Schack Rathlow, Conseiller privé de son Conseil, Chevalier de l'ordre de l'Eléphant &c., le Sieur Jean Henri d'Eickstedt, Conseiller privé de son Conseil, Gouverneur de S. A. R. le Prince Royal, Chevalier de l'ordre de l'Eléphant et le Sieur André Pierre Comte de Bernstorff, Conseiller privé de son Conseil, Secrétaire d'Etat pour le Département des affaires étrangères, Directeur de la Chancellerie allemande, Chevalier de l'ordre de l'Eléphant &c. et Sa Majesté Impériale de toutes les Russies le Sieur Charles d'Osten nommé Sacken, Conseiller d'Etat actuel, Chevalier de l'ordre de St. Anne, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire de Sa dite Majesté près de la Cour de Dannemarc. Lesquels après avoir échangé entre eux leurs pleinpouvoirs, trouvés en bonne et due forme, ont arrêté et conclu les articles suivans.

Art. I.

Leurs dites Majestés étant sincèrement résolues d'entretenir constamment l'amitié et l'harmonie la plus parfaite avec les Puissances actuellement en guerre, et de continuer à observer la neutralité la plus stricte et la plus exacte, déclarent vouloir tenir la main à la plus rigoureuse exécution des défenses portées contre le commerce de contrebande de Leurs sujets, avec qui que ce soit des Puissances déjà en guerre, ou qui pourroient y entrer dans la suite.

Art. II.

Pour éviter toute équivoque, et tout mal-entendu sur ce qui doit être qualifié de contrebande, Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue et Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies déclarent, qu'elles ne reconnoissent pour telles que les marchandises, comprises sous cette dénomination dans les traités, qui subsistent entre Leurs dites Majestés, et l'une, ou l'autre des Puissances belligérantes; Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies se référant nommément à cet égard aux Art. X. et XI. de son traité de commerce avec la Grande-

Bretagne. Elle en étend les obligations entièrement fondées dans le droit naturel aux Couronnes de France et d'Espagne, qui n'ont point été liées jusqu'ici avec son Empire par aucun engagement formel purement relatif au commerce; Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue de son côté se rapporte aussi nommément à l'Art. III. de son traité de commerce avec la Grande-Bretagne, et aux Art. XXVI. et XXVII. de son traité de commerce avec la France, et étend les obligations de celui-ci à l'Espagne, n'ayant point avec cette Couronne des engagements, qui décident à cet égard.

Art. III.

La contrebande déterminée, et exclue du commerce des Nations neutres, en conformité des traités et stipulations expresses, subsistantes entre les hautes Parties contractantes et les Puissances en guerre, et nommément en vertu du traité de commerce conclu entre le Dannemarc et la Grande-Bretagne le 11. Juillet 1670, et de celui conclû entre le Dannemarc et la France le 23. d'Août 1742, ainsi que du traité de commerce, conclû entre la Russie et la Grande-Bretagne, le 20. Juin 1766, Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue et Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies en tendent et veulent, que tout autre trafic soit et reste parfaitement libre.

Leur Majestés après avoir déjà réclamé dans Leurs déclarations, faites aux Puissances belligérantes, les principes généraux du droit naturel, dont la liberté du commerce et de la navigation, de même que les droits des Peuples neutres sont une conséquence directe, ont resolu de ne les point laisser plus longtemps dépendre d'une interprétation arbitraire, suggérée par des intérêts isolés et momentanés. Dans cette vue Elles sont convenues:

1. Que tout vaisseau peut naviguer librement de port en port, et sur les côtes des Nations en guerre.
2. Que les effets appartenans aux sujets des dites Puissances en guerre soient libres sur les vaisseaux neutres, à l'exception des marchandises de contrebande.

3. Que pour déterminer ce qui caractérise un port bloqué, on n'accorde cette dénomination qu'à celui, où il y a par la disposition de la Puissance, qui l'attaque avec des vaisseaux arrêtés, et suffisamment proches, un danger évident d'entrer.
4. Que les vaisseaux neutres ne peuvent être arrêtés que sur de justes causes et faits évidens; qu'ils soient jugés sans retard; que la procédure soit toujours uniforme, prompte et légale; et que chaque fois outre les dédommagemens, qu'on accorde à ceux, qui ont fait des pertes, sans avoir été en faute, il soit rendu une satisfaction complète pour l'insulte faite au pavillon de Leurs Majestés.

Art. IV.

Pour protéger le commerce commun de Leurs sujets, fondés sur les principes ci-dessus établis, Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue, et Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies, ont jugé à propos d'équiper séparément un nombre de vaisseaux de guerre et de frégates, proportionné à ce but; les escadres de chaque Puissance ayant à prendre sa station, et devant être employées aux convois, qu'exigent son commerce et sa navigation conformément à la nature et la qualité du trafic de chaque Nation.

Art. V.

Si pourtant il arrivoit, que les vaisseaux marchands de l'une des Puissances se trouvassent dans un parage, où les vaisseaux de guerre de la même Nation ne fussent pas stationnés, et où ils ne pourroient pas avoir recours à leurs propres convois, alors le Commandant des vaisseaux de guerre de l'autre Puissance, s'il en est requis, doit de bonne foi, et sincèrement Leur prêter le secours, dont ils pourroient avoir besoin, et en tel cas les vaisseaux de guerre et frégates de l'une des Puissances serviront de soutien et d'appui aux vaisseaux marchands de l'autre, bien entendu que les réclamans n'auroient

fait aucun commerce illicite, ni contraire aux principes de la neutralité.

Art. VI.

Cette Convention n'aura point d'effet retroactif, et par conséquent on ne prendra aucune part aux différends nés avant la conclusion, à moins qu'il ne soit question d'actes de violences continuées, tendant à fonder un système oppressif pour toutes les Nations neutres de l'Europe entière.

Art. VII.

S'il arrivoit malgré tous les soins les plus attentifs et les plus amicaux, employés par les deux Puissances, et malgré l'observation de la neutralité la plus parfaite de Leur part, que les vaisseaux marchands de Sa Majesté le Roi de Danemarck et de Norvegue et de Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies, fussent insultés, pillés, ou pris par les vaisseaux de guerre, ou armateurs de l'une ou l'autre des Puissances en guerre, alors le Ministre de la Partie lésée auprès de la Cour, dont les vaisseaux de guerre, ou armateurs, auront commis de tels attentats, y fera des représentations, réclamera les vaisseaux marchands enlevés, et insistera sur les dédommagemens convenables, en ne perdant jamais de vue la réparation de l'insulte faite au pavillon. Le Ministre de l'autre partie contractante se joindra à lui, et appuyera ses plaintes de la manière la plus énergique et la plus efficace, et ainsi il sera agi d'un commun et parfait accord. Que si l'on refusoit de rendre justice sur ces plaintes, ou si l'on remettoit de la rendre d'un temps à l'autre, alors Leurs Majestés useront de représailles contre la Puissance, qui la Leur refuseroit, et Elles se concerteront incessamment sur la manière la plus efficace d'effectuer ces justes repressailles.

Art. VIII.

S'il arrivoit, que l'une ou l'autre des deux Puissances ou toutes les deux ensemble, à l'occasion, ou en haine de la présente Convention, ou pour quelque cause, qui y eut rapport, fut inquiétée, molestée, ou attaquée, il a été également con-

venu, que les deux Puissances feront cause commune pour se défendre réciproquement, et pour travailler et agir de concert de se procurer une pleine et entière satisfaction, tant pour l'insulte faite à Leur pavillon, que pour les pertes causées à Leurs sujets.

Art. IX.

Cette Convention arrêtée et conclue pour tout le temps, que durera la guerre actuelle, servira de base aux engagements, que les conjonctures pourroient faire contracter dans la suite de temps, et à l'occasion des nouvelles guerres maritimes, par lesquelles l'Europe auroit le malheur d'être troublée. Ces stipulations doivent au reste être regardées comme permanentes, et feront loi en matière de commerce et de navigation, et toutes les fois, qu'il s'agira d'apprécier les droits des Nations neutres.

Art. X.

Le but, et l'objet principal de cette Convention étant d'assurer la liberté générale du commerce et de la navigation, Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue, et Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies, conviennent et s'engagent d'avance à consentir, que d'autres Puissances également neutres y accèdent, et qu'en en adoptant les principes, Elles en partagent les obligations, ainsi que les avantages.

Art. XI.

Afin que les Puissances en guerre ne prétendent cause d'ignorance relativement aux arrangemens pris entre Leurs dites Majestés, les deux hautes Parties contractantes communiqueront amicalement à toutes les Puissances belligérantes les mesures, qu'Elles ont concertées entr' Elles, d'autant moins hostiles, qu'elles ne sont au détriment d'aucune autre, mais tendent uniquement à la sureté du commerce, et de la navigation de Leurs sujets respectifs.

Art. XII.

La présente Convention sera ratifiée par les deux Parties contractantes, et les ratifications échangées en bonne et due

forme dans l'espace de six semaines, à compter du jour de la date de la signature, ou plutôt, si faire se peut. En foi de quoi nous soussignés en vertu de nos pleinpouvoirs l'avons signée, et y avons apposé le cachet de nos armes.

Fait à Copenhague le 9. Jour du mois de Juillet, l'an de grace mil sept cent quatre-vingt.

(L. S.) O. Thott.

(L. S.) J. O. Schack Rathlow.

(L. S.) J. v. Eickstedt.

(L. S.) A. P. v. Bernstorff.

(L. S.) Charles d'Osten nommé Sacken.

Articles séparés.

Art. I.

Comme Sa Majesté Danoise et Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies sont toujours également intéressés à veiller à la sûreté et à la tranquillité de la mer Baltique, et à la mettre à l'abri des troubles de la guerre et des courses des armateurs, système d'autant plus juste et plus naturel, que toutes les Puissances, dont les états l'environnent, jouissent de la plus profonde paix: Elles sont mutuellement convenues de continuer à soutenir, que c'est une mer fermée, incontestablement telle par sa situation locale, où toutes les nations doivent et peuvent naviguer en paix et jouir de tous les avantages d'un calme parfait, et de prendre pour cet effet entre Elles des mesures capables de garantir cette mer et ses côtes de toutes hostilités, pirateries et violences. Elles maintiendront aussi la tranquillité de la mer du Nord dans Leurs Parages, autant que les circonstances et l'intérêt de Leurs Etats le rendront nécessaire.

Art. II.

Leurs dites Majestés ne désirant aussi rien plus ardemment, que le rétablissement de la paix sur des principes équitables, sentimens, que l'amour de l'humanité et l'envie de pré-

venir une plus grande effusion de sang, Leur ont inspiré dès le commencement des dissensions, qui divisent l'Europe, se promettent réciproquement de s'attacher à ce même objet et aviser aux moyens, qui pourront conduire à ce but, et lorsqu'une occasion se présenteroit de la saisir, et de concourir avec de sentimens d'amitié et de confiance à un ouvrage si salutaire.

Art. III.

La situation des lieux rendant très-court le terme, pendant lequel les flottes de Sa Majesté Imperiale peuvent agir hors de la Baltique pour la sûreté du commerce neutre dans les autres mers, Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue s'engage de recevoir dans ses ports et de traiter absolument sur le même pied, comme les siens propres, tout vaisseau ou bâtiment Russe qui y entrera pour hiverner, de lui faire délivrer de ses magasins toutes sortes d'appareils et de provisions, dont l'équipage pourroit avoir besoin aux mêmes prix, auxquels en sont fournis les vaisseaux de Sa Majesté, de faire prendre en un mot tous les arrangemens nécessaires, pour que ces batimens et leurs équipages puissent être bien soignés.

Art. IV.

Que si la jonction des escadres étoit trouvée nécessaire, on agira en ce cas en tout d'après les principes d'une parfaite égalité et lorsqu'un ou plusieurs vaisseaux viendroient à se trouver ensemble, celui des Commandans, qui aura le grade sur l'autre, ou bien à grades égaux, celui, qui sera le plus ancien, prendra le commandement sur les vaisseaux de guerre et frégattes des deux Nations. On tâchera en général de combiner les croisières autant que possible sans une jonction formelle, afin de former de cette manière une espèce de chaîne et de se donner la main au besoin. Quant au salut on se conformera constamment à ce qui est stipulé à cet égard dans les conventions entre les deux Nations.

Art. V.

A l'époque plus ou moins éloignée de la paix entre les Puissances belligérantes, Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue, et Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies, s'employeront de la manière la plus efficace auprès des Puissances maritimes en général pour faire recevoir et recevoir et reconnoître universellement dans toutes les guerres maritimes, qui par la suite du temps pourront survenir, le système de neutralité et les principes établis dans la présente Convention servant à former la base d'un code maritime universel.

Art. VI.

Dès ce que cette Convention sera ratifiée et que l'échange en aura été fait, les Hautes Parties contractantes prendront soin de la communiquer, aux articles séparés près, de bonne foi et conjointement et d'un commun accord par Leurs Ministres accrédités aux cours étrangères et notamment à celles, qui sont actuellement en guerre. Pour agir avec une parfaite uniformité pour cette fin, on joint ici la formule de la note, que les Ministres respectifs remettront à cette occasion.

Ces articles séparés seront censés et regardés comme faisant partie de la Convention même, et auront la même force et valeur, que s'ils étoient inférés de mot à mot dans la dite Convention, conclue le même jour entre les deux Hautes Parties contractantes.

Ils seront ratifiés de même et les ratifications échangées dans la même temps. En foi de quoi Nous soussignés en vertu de nos pleinpouvoirs les avons signés et y avons apposés les cachets de nos armes. Fait à Copenhague le 9. Jour de Juillet, l'an de grace mille sept cent quatre-vingt.

O. Thott.

J. O. Schack Rathlau.

(L. S.)

(L. S.)

H. J. v. Eichstedt.

A. P. v. Bernstorff.

(L. S.)

(L. S.)

Charles d'Osten nommé Sacken.

(L. S.)

Article secret.

Sa Majesté le Roi de Dannemarc et de Norvegue et Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies, toujours occupées du soin de resserrer de plus en plus la liaison intime et naturelle, qui se soutient si heureusement entre Elles, se promettent formellement de regarder la présente Convention en tous ses points et stipulations avec tous ses articles séparés comme un engagement perpetuel et permanent entre les deux Nations. Pour cet effet Elles veulent, qu'elle soit censée faire partie de l'alliance perpétuelle, conclue entre les deux Puissances à St Petersbourg le 1 Août 1773.

Ce présent article secret aura la même force et valeur, que s'il étoit inseré de môt à môt dans la Convention conclue le même jour entre les deux Hautes Parties contractantes, sera ratifié de même, et les ratifications échangées en même tems. En foi de quoi nous ministres plénipotentiaires l'avons signé et y avons apposé le cachét de nos armes. Fait a Copenhague le 9 Jour du mois de Juillet, l'an de grace mille sept cent quatrevingt.

O. Thott.	J. O. Schack-Rathlou.	H. I. v. Eickstedt.
(L. S.)	(L. S.)	(L. S.)
A. P. Bernstorff.	Charles d'Osten nommé Sacken.	
(L. S.)	(L. S.)	

Bilag II.

Mémoire sur les reproches de Mr. le Cte de Panin, renfermés dans le rapport de Mr. Schumacher du 13 8bre 1780¹⁾.

Le Dannemarc avoit toutes les raisons qu'une puissance peut avoir, de se flatter de trouver toujours dans Mr. le Cte de Panin un défenseur zélé, un ami véritable dont le premier

¹⁾ Bernstorff's Haandskrift, der i det Hele er vanskelig at læse, nærmer sig i Koncepten til denne Memoire mange Steder stærkt til det Ulæselige. Det har derfor ikke altid været muligt at blive ganske sikker paa Læsemaaden; hans Orthographi har heller ikke fuldstændig kunnet følges.

mouvement seroit d'expliquer de la manière la plus favorable tout ce qui pourroit paroître douteux, à des puissances moins amies, moins intimement liées avec nous. Mais il s'est montré d'une manière bien différente dans la conversation telle que Mr. Schumacher l'a rapportée dans sa dépêche du 13. du mois passé. Il a chargé tous les faits, il les a dénaturés, il s'est permis les reproches les plus injustes et les plus amers, il a été le simple echo des clameurs du parti François en Hollande, au point de se servir des mêmes expressions et de tous leurs arguments.

Il est de mon devoir d'examiner ces objections et ces reproches: de les détruire ou d'avouer qu'elles (ils) me paroissent fondé[e]s. La relation dans laquelle nous sommes avec la Russie, notre alliance avec elle qui fonde notre système politique, et la nature de nos derniers engagements qui exigent une union parfaite de sentiments et de principes, ne permet point qu'il existe entre les deux souverains des doutes injurieux sur la sincérité ou sur la bonne foi de l'autre. Il n'est point nécessaire de prouver que notre dernier arrangement avec l'Angleterre est avantageux au Dannemarc; c'est ce que S. M. a reconnu, et personne n'a eu et n'a pu avoir un sentiment opposé. Cela devoit aussi suffire pour en faire recevoir la nouvelle avec plaisir en Russie: mais c'est un sentiment dont Mr. le Cte de Panin ne paroît pas avoir été susceptible. Son penchant le plus décidé l'emporte dans ce moment vers un parti dont les intérêts ne sont pas les nôtres, et où il pense si différemment de ce qu'il faisoit autrefois, et surtout dès l'année 1765, où une légère marque de confiance, que nous donnâmes à la France¹⁾, pensa le brouiller sans retour avec le Dannemarc et faire échouer toutes les négociations très avancées qui subsistoient alors²⁾.

¹⁾ Herved sigtes vistnok til Forhandlinger om en Subsidietraktat med Frankrig.

²⁾ Forhandlingerne om Mageskiftet.

Tout ce que Mr. le Cte Panin a dit peut se réduire a quatre chefs ou a quatre accusations principales :

1) Que nous estions entrés avec l'Angleterre dans une convention secrète au moment que nous avions signé avec la Russie un traité pour assurer la liberté de notre navigation.

Ceci n'est un reproche qu'autant que notre arrangement avec l'Angleterre pût être censé contraire à notre convention avec la Russie, mais elle ne l'est absolument point. Je commence par remarquer que ce n'est point un traité ou une convention que nous avons faite avec l'Angleterre : ce n'est qu'un simple arrangement sur l'explication d'un seul article de nos traités, source constante de différentes disputes, et obscur par la généralité des termes qui en constituoient l'essence, auxquels on a substitué des déterminations précises, qui ne laissent pas d'obscurité, et qui en partageant le differend, et en assurant à chaque partie contractante des avantages essentiels, repose sur la base du monde la plus simple et la plus naturelle.

Il n'est point contraire à la convention, 1) puisqu'il l'a précédée, 2) puisque celle-ci exclut expressément de sa garantie tous les différends nés des traités, dont la teneur a été déclarée sacrée, et dont l'explication n'appartient qu'à une partie contractante, 3) puisqu'il est entièrement conforme, autant qu'il regarde les articles qui nous sont défendus, à l'usage constamment reçu entre le Dannemarc et l'Angleterre.

Nous n'avons jamais prétendu pouvoir porter des effets de guerre aux ennemis de l'Angleterre, et n'avons jamais permis à celle-ci de le faire, quand nous avons été en guerre avec la Suède. Jamais aussi la France ne nous a animé d'insister sur ce point. Toutes nos prétentions se bornoient à écarter l'incertitude et l'étendue chicaneuse du sens des expressions générales du traité, et (à garantir) la liberté des exportations de nos produits, et c'est ce que nous avons obtenu.

Il y a plutôt des raisons très fortes, puisées dans le

sens et dans l'esprit de la dernière convention, qui auroient dû engager le Cte Panin d'applaudir particulièrement à notre arrangement. Elle impose évidemment l'obligation à chaque partie intéressée de fixer, autant que cela pourra dépendre d'elle, tous les cas où il est juste et possible de réclamer l'appui et le secours des puissances unies. L'incertitude est le véritable fléau de ce genre d'union. Elle n'est bonne qu'à embarrasser toutes les parties, et elle devient d'une conséquence supérieure dans un moment aussi critique que celui où nous sommes, où la moindre étendue donnée de plus à une convention aussi sérieuse par ses suites nous entraîneroit tous dans une guerre inévitable qui n'est point le but de la Russie, et dont l'intérêt évident est d'éviter les extrémités.

Mr. de Panin paroît aussi oublier que les conventions des puissances neutres ne sont pas directement et uniquement contre l'Angleterre, mais en général contre toutes les puissances belligérantes et en particulier contre celles, qui ne peuvent point couvrir par des traités des prétentions outrées, et contraires aux principes de la déclaration commune.

Notre bonne foi est intacte: nous remplissons tous nos engagements: ceux-ci ne consistent qu'en défendre les droits d'autrui: il dépend de nous de faire valoir les nôtres, et même d'y renoncer, si nos intérêts l'exigeoient: il n'y a point de souverain, qui puisse ou qui veuille s'imposer des loix contraires: et ce n'est point en faveur de l'Angleterre, c'est pour notre intérêt que nous nous sommes entendus avec elle.

Il n'est aussi pas exact que nous ayons fait un secret à la Russie de notre négociation: il n'estoit pas possible de la rendre entièrement publique: elle auroit été alors traversée, et la manière dont on l'envisage à présent ne le prouve que trop. Il n'y a que la Russie qui a été instruite il y a 2 ans de l'arrangement verbal du 15 (?) nov. 1778 entre Mr. Dreyer et Milord Suffolck. Le premier avoit l'ordre de communiquer tout au ministre de la Russie: et ses rapports prouvent qu'il l'a fait spécialement sur tout ce qui regarde nos diffé-

rends sur la détention des vaisseaux chargés de nos productions dont l'arrangement actuel est la suite. La Russie a eu même la copie des ordres donnés à Mr. Dreyer, après que les tribunaux anglais eurent condamné nos viandes salées: Elle a eu également celle des mémoires les plus importants que nous avons fait parvenir à cette cour. Tous nos principes ont été mis sous ses yeux, et elle y aura vu que nous n'avons jamais prétendu porter aux ennemis de l'Angleterre des munitions navales et de guerre. Elle se rappellera aussi nos plaintes amères de ce que l'Angleterre hésitoit d'avouer Mil. Suffolck que la mort avoit enlevé incessamment après l'explication avec nous. La nature de celle-ci prouvoit assez qu'il ne dépendoit que de l'Angleterre de ratifier un accord mutuel que nous réclamions incessamment. Cela a fait l'objet perpétuel de mes entretiens avec le ministre de la Russie, et j'ai mis particulièrement Mr. le Bar. de Sacken au fait du juste de cette matière et de toutes nos plaintes contre l'Angleterre quand il partit pour la Russie, et j'ai eu la satisfaction de l'en faire convenir, quand je le lui ai rappelé. J'ai fait davantage: dès qu'il y eut, au commencement de l'été, de l'apparence que nous pourrions convenir avec l'Angleterre, j'ai dit, et je l'ai répété plus d'une fois à Mr. de Sacken, que nous étions occupés à fixer les articles de contrebande avec l'Angleterre: que la convention nous imposoit une nouvelle obligation d'y travailler, que nous désirions fort d'y réussir, et que nous étions sûrs que la Russie nous sauroit gré de diminuer les embarras, où la violence de l'Angleterre pourroit nous entraîner dans la défense des principes qui nous estoient communs: et dès que nous apprîmes que le Roi d'Angleterre avoit ordonné à Mil. Stormont de remettre le document à Mr. de Dreyer, nous avons tout communiqué à la Russie. Il ne faut pas même de l'impartialité pour convenir que nous n'avons pu faire davantage, surtout comme la légèreté avec laquelle les successeurs de Mil. Suffolck avoient désavoué ce ministre et les changements fréquents du ministère ne permettoient pas

de se reposer sur ses ouvertures, et de s'y fier avant que l'échange des actes eût mis le sceau à une transaction si longtemps suspendue.

2) Que nous avons renoncé pour nous et pour notre postérité à la liberté de la navigation.

Au lieu de renoncer à un droit dont nous estions en possession, c'est l'Angleterre qui a renoncé à sa prétention si longtemps débattue, de mettre la viande salée, le fer et les planches de sapin au nombre des articles prohibés: je dois le répéter, nous n'avons non seulement jamais prétendu de pouvoir porter des effets relatifs à la guerre aux ennemis de l'Angleterre, mais nous avons adopté vis à vis d'elle tous ses principes dans la dernière guerre que nous avons eu à soutenir. Il n'a même jamais existé là-dessus, que je sache, un différend avec elle: Toutes les disputes ont roulé sur la nature des effets, et s'ils pourroient être censés avoir un rapport à la guerre. Si la clause qui se trouve dans le traité n'avoit pas été générale, et s'il avoit été possible de l'expliquer en notre faveur avec équité et sous l'appui des puissances que la convention a réunies, nous n'aurions pas songé à adopter en faveur d'une puissance, avec qui nous avons encore des différends très sérieux, et qui n'a rien fait pour nous, des thèses qui nous sont préjudiciables. Mais l'explication d'un article douteux ne peut avoir lieu que par un accord mutuel entre les deux parties, et je dois y ajouter, que la puissance la moins forte est toujours celle, qui gagne le plus à voir toutes les incertitudes écartées, et que le traité de 1670 nous est d'ailleurs à bien des égards si avantageux que nous avons un très grand intérêt de le voir maintenu et reconnu comme une loi inviolable entre les deux nations.

3) Que nous avons mis dans le projet de 1778 que la cour de Russie devoit insister avec nous à Londres que les marchandises de la contrebande fussent fixées, et par conséquent point étendues au delà que la France ne le fait.

Après avoir remarqué qu'il n'est point juste de citer contre nous un projet qui ne fut point adopté, je dois y ajouter, que nous avons effectivement requis alors les bons offices de la Russie pour porter l'Angleterre à fixer avec précision les effets dits de contrebande, mais que nous n'avons jamais proposé la règle suivie dans notre traité avec la France pour modèle, et que la Russie n'ayant rien effectué en notre faveur et n'ayant même fait pour cela que des efforts extrêmement légers, il ne nous restoit que de chercher nous mêmes des remèdes plus efficaces. C'estoit d'ailleurs alors le moment où nous avons les plus fortes raisons de nous plaindre de l'Angleterre, qui donnoit alors journellement plus d'étendue au sens du mot de contrebande, et où il y avoit le moins d'apparence que nous réussirions à applanir les différends qui existoient. Les paroles de notre projet ne renfermant d'ailleurs d'autre but que ce que nous avons actuellement obtenu, c'est à dire la détermination des effets de contrebande, et l'éloignement de notre incertitude, il ne peut par conséquent point estre allégué contre nous.

Jusque au printems de cette année et par conséquent dans un espace de 3 ou quatre années que nous lui avons porté nos plaintes contre l'Angleterre, elle n'y a répondu que par le conseil d'user de ménagement et de prudence, et par la promesse d'instruire ses ministres à Londres d'appuyer notre cause, ce qu'ils ont fait sans doute, mais sans que nous en ayons vu les moindres effets, aussi peu qu'en Espagne, où nous avons été plus maltraités encore qu'à Londres.

Mais si nous avions aussi modifié nos prétentions vis à vis de l'Angleterre, S. M. n'auroit fait que d'user d'un droit incontestable: qui ne peut estre censé nuisible à aucune puissance étrangère, ni sujet à ses reproches: surtout si c'est dans la vue si digne (?) d'un roi père de ses peuples et d'un allié fidèle et prudent, de finir des différends, qui ont causé pendant un siècle entier des maux infinis à ses sujets, et qui devenoient nécessairement dès ce moment

une cause prochaine d'une guerre dont la sagesse et l'intérêt même de toutes les puissances unies et neutres rejette l'idée sans balancer.

4) Que notre arrangement portoit un coup funeste au commerce d'exportation de la Russie, qui deviendrait irréparable, surtout si la Suède et la Hollande excitées par l'exemple du Dannemarc s'arrangeroient de la même manière avec l'Angleterre.

S. M. n'a jamais fait la moindre démarche pour animer d'autres puissances à suivre son exemple. Elle n'y a jamais pensé et croiroit se contredire elle même si elle le faisoit. Notre traité avec l'Angleterre de 1670 nous est à bien des égards très avantageux: sa conservation nous importe, mais la généralité de la clause de l'article 3 nous enveloppoit dans chaque guerre dans les discussions les plus facheuses. Nous avons constamment travaillé à fixer les Marchandises(?), et la Russie voudroit-elle nous envier l'avantage d'y avoir réussi? Toute nation qui n'a point un traité pareil contre lui (elle) seroit insensée de renoncer sans compensation à des avantages quelconques, et le Roi ne feroit aucune difficulté de s'expliquer dans ces termes à Stockholm et à la Haye: il prouvera cette manière de penser dans toutes les occasions, vis à vis de l'Angleterre aussi bien que contre toute autre puissance de l'Europe, et ne la démentira jamais ni par faiblesse, ni par partialité.

Il est au reste difficile de concevoir que le commerce d'exportation de la Russie puisse souffrir par notre arrangement, et que cette crainte aussi puisse venir à nous arrêter. Jamais un vaisseau danois n'a encore chargé des chanvres ou des mats pour les porter aux ennemis de l'Angleterre. On n'a certainement jamais compté sur nous. Nos vaisseaux qui ne suffisent presque même aux objets plus importants qui les occupent en tems de guerre, ne suffiroient absolument pas à une branche nouvelle qui cesse entièrement en tems de paix. Et cependant notre dernier arrangement même ouvre une facilité de plus au cabotage danois et dont

la Russie pourra profiter. Il nous assure la liberté entière du transport du bled de Livonie et d'Archangel, de tout le fer non ouvragé de Russie ainsi que des planches de sapin, et ces deux premiers articles sont si considérables que la Russie est déjà très intéressée de les voir sous le pavillon danois à l'abri de toute irrégularité (?) et de toute avanie. Il dépendra même encore de la Russie, à quel point elle voudra soutenir que ses exportations sont libres, même sous le pavillon des puissances qui se sont peu liées à ces egards. Cela regarde la question si la charge doit être jugée après le pavillon ou après les droits appartenant au pays dont le propriétaire de la charge est habitant. La question est douteuse. Nous avons soutenu le dernier principe contre l'Angleterre. Elle soutient le premier, mais la chose n'est point terminée, et notre dernier arrangement n'en parle point.

La France tire les mêmes avantages de notre arrangement avec l'Angleterre que la Russie: elle devrait les soutenir d'autant plus qu'elle nous a toujours extrêmement animé de soutenir la liberté des viandes salées et de nos productions. Elle nous a dit souvent, qu'elles lui étoient importantes en tems de guerre, et n'est point habituée de compter sur nos vaisseaux pour les transports des munitions navales. Toute puissance en guerre avec l'Angleterre en jouit également. Si nous ne pouvons pas leur porter tous leurs besoins, nous pouvons du moins les fournir avec sûreté de plusieurs articles, pendant que nous étions gênés auparavant sur tous presque sans exception.

C'est donc après ma conviction la plus entière que je puis regarder les reproches qu'on nous fait en Russie comme entièrement détruits: Je pourrois donc m'arrêter ici, mais il y a encore quelques remarques très essentielles à faire, qui répandent du jour sur une matière, qui, par les insinuations des puissances jalouses de notre influence en Russie, a été obscurcie au delà de ce qu'elle en paraissoit susceptible.

Le choix du moment où nous avons fixé l'arrangement

attaqué n'a pas dépendu de nous. La première proposition se fit, quand nous étions abandonnés de tout le monde. Elle étoit simple et naturelle, puisqu'elle se fondeoit sur des notions recues entre le Dannemarc et l'Angleterre. Nous la regardons comme très avantageuse puisque elle nous assurera la liberté de nos productions, qui avoit occupé depuis le commencement de ce siècle l'attention de nos rois, et que l'idée de renoncer à des avantages que nous n'avions jamais possédés, ne pouvoit pas nous paroître un sacrifice. L'Angleterre a assez prouvé qu'elle ne croyoit pas y gagner. Ses délais, ses désaveux, ne laissent aucun doute à cet égard. Elle ne s'est porté à l'arrangement que lorsqu'elle nous vit résolu au printems passé de pousser nos différends aussi loin qu'ils pourroient aller. Cela se fit lorsque la sentence des tribunaux inférieurs fut portée selon nos traités par appel devant le roi et son conseil, et qu'on y prononça que nos viandes salées seroient effets de contrebande et par conséquent confiscables. Il n'y avoit alors plus à balancer pour nous. Il falloit acquiescer et perdre pour toujours des droits très importants, ou en venir aux dernières extrémités. Toutes les raisons possibles se réunissoient à éviter celles ci: et je n'en cite ici qu'un seul qui me paroît frappante, c'est que nous nous serions exclus par là nous-mêmes de la convention des puissances neutres, et cette seule considération doit suffire pour tranquilliser la Russie. C'est ce qu'elle fera aussi, tout comme elle le fit en 1779, quand nous lui refusâmes de faire conjointement avec elle cette déclaration pour la protection des côtes et des mers du nord, qui étoit sans en porter le nom (?) en faveur de l'Angleterre. Et c'estoit (?) cependant du premier refus, qu'elle avoit essayé depuis longtems d'une puissance amie, qu'elle auroit à se plaindre. Actuellement il ne s'agit que d'un arrangement qui ne blesse aucun de nos engagements avec elle, qui lui est même avantageux a tous les égards, et qui lui épargne bien des embarras inévitables et très grands pour une puissance qui, loin de vouloir la guerre, ambitionne le rôle glorieux de médiatrice des

différends actuels de l'Europe. C'est à elle de ne pas oublier que tout avantage du Dannemarc doit lui estre cher: Elle ne voudroit seurement pas (?) que le Roi cessât d'avoir des vues et des intérêts à lui, pour n'adopter et ne respirer que les siens. Ni l'un ni l'autre n'est juste, et le dernier ne sauroit estre. Le Roi ne peut jamais cesser d'agir en grand prince indépendant, qui a des alliés et des amis, mais point de chef ni de guide. Il ne peut jamais embrasser un parti au point de s'oublier soi même, mais il est et sera toujours l'allié le plus fidèle et l'observateur le plus exact de ses engagements. Voila tout ce qu'un souverain peut demander et promettre à l'autre: en vouloir ou en faire espérer d'avantage, ce seroit se tromper, et pour pouvoir exiger qu'un prince pense et se conduise en allié, il faut que l'(amitié?) soit réciproque.

Le Dannemarc vient de donner à la Russie les preuves les plus fortes de son attachement et de sa fidélité au système qui lui est commun avec elle. En acceptant l'accession de la Hollande, nous nous exposons évidemment aux dangers de la guerre; En assurant que nous armons pour défendre les productions (?) de la Russie, que nous ne pouvons (?) point transporter nous mêmes en France, et en armant en effet nous mettons le sceau à nos conventions. Au près (?) des preuves aussi décisives, les autres sont peu de chose, et quand il en existe de telles, un allié perd évidemment le droit d'en demander davantage.

Med Afskriverens Haend staaer:

Copenhague le 10 Nov^{br} 1780.
